OSMANLI TÜRKÇESİNE GİRİŞ

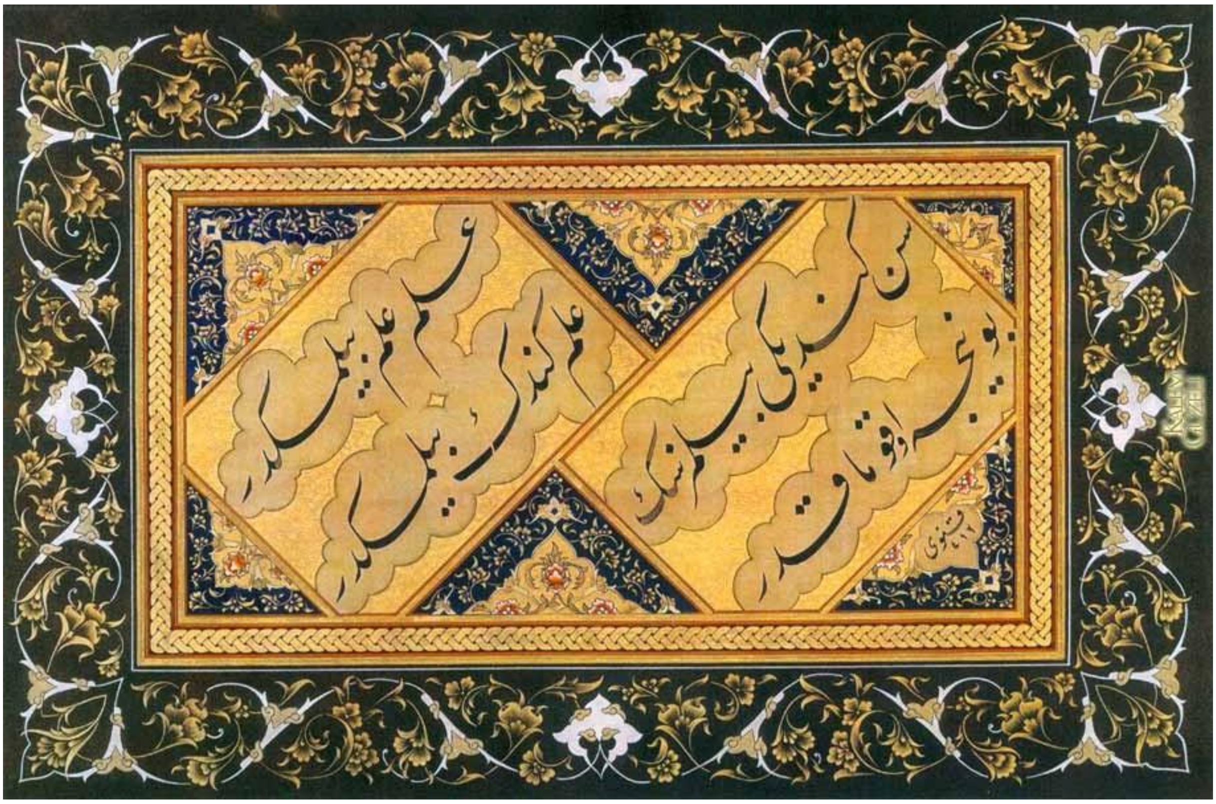

عثمانلى توركجه‌سنه كيريش

اوجاق، ٢٠١٤

بروسه

İçindekiler

ÖNSÖZ 7
A) OSMANLI TÜRKÇESİNDE HARFLER 9
1) Harflerin Tanıtımı 9
Harflerin Matbû' ve Rik'a hatt ile yazılımı; 9
2) Yazımı Basitleşen Harfler: 10
3) Bazı Harf Grupları 10
a. Arapça elifbada olmayan harfler 11
b. Arapça kökenli kelimelere mahsûs harfler: 11
c. Kendinden sonraki harflere birleşmeyen harfler: 11
d. Kalın-ince karşılıkları olan harfler: 11
4) Harflerin Birleşme Durumları (rik'a) 12
a. Bütün harflere göre (başta, ortada, sonda) 12
b. Harf gruplarına göre 13
B) OKUTUCU HARFLERLE İLGİLİ İMLA KAİDELERİ 15
1) OKUTUCU ELİF "ا" HARFİ ("A" SESİ) 19
2) OKUTUCU HE "ه" HARFİ ("E-A" SESLERİ) 23
3) OKUTUCU VAV "و" HARFİ ("O-Ö-U-Ü" SESLERİ) 24
4) OKUTUCU YE "ي" HARFİ ("I-İ" SESLERİ) 25
C) OSMANLI TÜRKÇE'SİNDE KÂF "ك" HARFİNİN HUSUSİYETİ 30
1) Kâf "ك" Harfi Çeşitleri 30
a) Kâf-ı Arabî (kâf, kef) "ك" 30
b) Kâf-ı Fârisî (gâf, gef) "گ" 30
c) Kâf-ı Nûnî (Sağır nun, nazal "n") (nâf, nef) "ڭ" 32
d) Kâf-ı Yâyî/Vâvî "ك" 35
2) Kaf "ق" ve Kâf "ك", Kaf-ı Fârisî "گ" ve Ğayn "غ" harflerinin imla kurallarına göre farklılıkları 36
D) SÂD "ص" VE TI "ط" HARFLERİNİN HUSUSİYETİ 38
1) "ص" Harfinin Kullanımı 38
2) "ط" Harfinin Kullanımı 38
3) "ص" ve "ط" harflerinin ortak kuralları 40
E)TÜRKÇE KELİMELERİ BELİRLEMEDE DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR 42
1) Türkçe asıllı kelimelerde kullanılmayan harfler 42
2) Türkçe kelimelerde uzatılarak okunan sesli harf yoktur 43
3) Türkçede ince "â" sesi yoktur 44
4) Türkçe kelimelerde büyük ünlü uyumu geçerlidir 44
5) Türkçe'de, birkaç istisnâ dışında, kelime köklerinde iki aynı harf yan yana bulunmaz 44
6) Türkçe kelimelerde iki sesli harf yan yana bulunmaz 44
7) Türkçe kelimelerde ilk hecede iki sessiz harf yan yana bulunmaz 45
A)İMLASI KLİŞELEŞMİŞ BAZI KELİME VE EKLER 46
B)RAKAMLAR, SAYILAR VE ZAMAN KAVRAMLARI 55
1) Rakam ve Sayılar 55
2) Zaman Kavramları 56
3) Harflerin Rakamsal Değerleri (EBCED) 57
C) EKLER 58
1) ÇEKİM EKLERİ 58
A. İsim Çekim Ekleri 58
1. Çoğul eki 58
2. Hâl Ekleri 58

a. Yapma, yükleme eki (-ı, -i, -u, ü) (-yı, -yi, -yu, -yü) 58
b. Verme, yönelme eki (-e, -a) (-ye, -ya) 59
c. Bulunma eki (-de, -da, -te, -ta) 59
d. Ayrılma eki (-den, -dan, -ten, -tan) 59
3. Mülkiyet (Sahiplik) Ekleri 59
a. I. tekil şahıs (-m, -ım, -im, -um, -üm) 60
b. II. tekil şahıs (-n, -ın, -in, -un, -ün) 60
c. III. tekil şahıs (-ı, -i, -u, -ü, -sı, -si, -su, -sü) 60
d. I. çoğul şahıs (-mız, -miz, -muz, -müz, -ımız, -imiz, -umuz, -ümüz) 61
e. II. çoğul şahıs (-nız, -niz, -nuz, -nüz, -ınız, -iniz, -unuz, -ünüz) 61
f. III. çoğul şahıs (-ları, -leri) 61
4. İlgi Eki (-ın, -in, -un, ün, -nın, -nin, -nun, nün) 61
5. Eşitlik Eki (-ce, -ca, -çe, -ça) 62
B. Fiil Çekim Ekleri 63
1. Fiillerde Haber Kipleri (Zaman Ekleri) 63
a. Geniş Zaman Kipi (-r, -ar, -er, -ır, -ir, -ur, -ür) 63
1- Olumlu Geniş Zaman 63
2- Olumsuz Geniş Zaman 64
b. Şimdiki Zaman Kipi (-yor) 65
1- Olumlu Şimdiki Zaman 65
2- Olumsuz Şimdiki Zaman 65
c. Gelecek Zaman Kipi (-ecek, -acak; - yecek, - yacak) 65
1- Olumlu Gelecek Zaman 65
2- Olumsuz Gelecek Zaman 66
d. Di'li Geçmiş Zaman Kipi (-dı, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü) 66
1- Olumlu Di’li Geçmiş Zaman 66
2- Olumsuz Di’li Geçmiş Zaman 67
e. Miş'li Geçmiş Zaman Kipi (-mış, -miş, -muş, -müş) 67
1- Olumlu Mişli Geçmiş Zaman 67
2- Olumsuz Mişli Geçmiş Zaman 67
2. Dilek Ekleri 67
a. Dilek şart kipi (-sa, -se) 67
b. Gereklilik kipi (-malı, -meli) 67
c. İstek kipi (-a, -e) 67
d. Emir kipi (-ın, -in, -un, -ün, -ınız, -iniz, -unuz, -ünüz, - sın, -sin, -sun, -sün, -sınlar, -sinler, -sunlar, -sünler) 68
3. Şahıs Ekleri 68
4. Masdar Ekleri 69
a. -mak, -mek 69
b. -ma, -me 69
c. -ış, -iş, -uş, -üş 69
2) YAPIM EKLERİ 70
1. İsimden isim yapan ekler 70
a. -lık, -lik, -luk, -lük, -lığı, -liği, -luğu, -lüğü 70
b. -cı, -ci, -cu, -cü 70
c. -lı, -li, -lu, -lü 70
d. -sız, -siz, -suz, -süz 70
e. -cık, -cik, -cuk, -cük, -cağız, - ceğiz 70
f. -daş, -taş 71
2. İsimden Fiil yapan ekler 71
a. -la, -le 71
b. -lan, -len 71

c. -laş, -leş, -lat, -let 71
3. Fiilden isim yapan ekler 72
a. -ma, -me / -mak, -mek 73
b. -gı, -gi, -gu, gü / -gıc, -gic, -guc, -güc 73
c. -kan, -ken, -gan, -gen 73
d. -cı, -ci 73
e. -ı, -i 73
4. Fiilden fiil yapan ekler 74
a. Ettirgen eki 74
b. Edilgen eki (-ın, -in, -un, -ün) (-ıl, -il, -ul, -ül) 74
c. Dönüşlülük eki (-n, -ın, -in, -un, -ün) 74
d. İşteşlik eki (-ş, -ış, -iş, -uş, -üş) 74
3) Diğer Bazı İsim ve Fiil Ekleri 75
1) Soru eki (-mı, -mi, -mu, -mü) 75
2) -an, -en 75
3) -dığı, -diği, -duğu, - düğü, -tığı, - tiği, -tuğu, -tüğü 75
4) -ıp, -ip, -up, -üp 75
5) -dıkça, -dikçe, -dukça, -dükçe, -tıkça, - tikçe, -tukça, -tükçe 75
6) -dığında , -diğinde, -duğunda, -düğünde -tığında, - tiğinde, -tuğunda, -tüğünde 75
7) -ınca , -ince, -unca, -ünce 76
8) -maksızın , -meksizin 76
9) -arak , -erek 76
10) -abil, -ebil 76
11) -ında , -inde, -unda, -ünde 76
الٰهی! 78

عثمانلیجه متنلر 80
کور قلبلی 81
آتشدن آیریلان قور چابوق سونر 81
پادشاهڭ آتی 82
تدبیرلی تیلکی 82
بایغین آدام 83
سز هیج خیاللریڭزدن صفر آلدیڭزمی؟ 84
آبدستنی أکسیك آلان آدامی پیغمبریمزڭ طورونلری ناصل ایقاظ ایتدیلر؟ 86
اللّهی کورەجکمی‌یز؟ 88
بر چاناق قلعه شهیدینڭ صوڭ مکتوبی 89
بو ده کچر یا هو 93
چیویلی تخته 95
قورت ایله اوچ اوکوز 97
..... 98
محتشم وصیّت 99
مژده! مژده! 102
دنیا مادام فانیدر 103
کوچك بر حکایه 105
حضرت یونس (ع.س.) 107

افنديمز (ع.س.) بر مجلسدن قالقديغنده شويله دعا ايدردى: 110
مخدومُ حضرتِ حسين (ر.ع) امام زين العابدين (ر.ع) حضرتلرندن بر دعا: 110
امام اعظم وقاضيلق 113
قربان بايرامى 114
اونڭ (ع.ص.م) آننه‌سى (آمنه) 118
پادشاهڭ ايشى نه؟ 121
صوڭ پيشمانلق 125
طيقاندى بابا 127
يانغين 130
ياشامڭ ياڭقيسى 131
يولجي 132
وداع خطبه‌سى 133
توركجه نڭ تاريخجه‌سى 137
"نيازئ مصري"دن 141
نيازئ مصربديعُ الزماندن 143
اوزلى سوزلر 146
أى كوڭل 147
حضرت ابو بكرڭ نصيحتى 148
غرباخانهٔ لقلقاندن 150
زراعت..تجارت 151
يوللر 152
آلتنجى سوز 154
بر قاچ سوز 161
لادقى محمد چلبى 162
درويش روح الله 162
بر حكايه‌نڭ حكايه‌سى 164
مسلمان ساعتى 165
أزيك پالاموت 169
حكايه 170
چوجوق تربيه‌جيسى 171
ديوان ادبيّاتندن بعض مصراعلر: 173
استانبولى ديڭله يورم 178
واقعه سوره‌سى مألي 179
پولسز ديلكچه 184
پشين آلينمش اجرت 187

دروا‌س..190

ÖNSÖZ

Allah'ın kudret sıfatının tecellisi olarak sayısız varlıklar içerisinde, ya da 18 bin alem içerisinde bir alemdir insan. Eşref-i mahlûkât veya halife-i rûy-i zemîn olması onun diğer varlıklardan farklı özelliklerde olmasına neden olmuştur. İnsanı "insan" rütbesine çıkaran hususlar birçoktur; ancak insanı meleklerin de ötesine geçiren Kur'an'daki şu husus nazar-ı dikkatimizi celbeder: **"Ve Âdem'e isimlerin hepsini öğretti, sonra onları meleklere arzederek: "Eğer (iddiânızda) doğru kimseler iseniz, haydi şunların isimlerini bana bildirin!" buyurdu."**[1]

Allah'ın Kelâm sıfatı en güzel insan üzerinde tecelli eder ve insan herbir varlığı isimlendirerek müstesna bir konuma yerleşir. İnsanın aldığı bu terbiye yine muallimi olan Rabb'inin "kalemle yazmayı öğretmesi[2]"yle Âdem atamızın kıyamete kadar gelecek nesline bir hediyesidir. Âdem atamızın lisanından çıkan bu isimler nesiller boyu farklı dilleri ve Rabb'imizin "kalemle yazmayı öğretmesi" yine nesiller boyu farklı yazıları oluşturmuştur. Peygamberler silsilesinin son halkası olan Hz. Muhammed (s.a.v.)'e indirilen Kur'an'ın arapça lisanıyla inmesi sonradan gelen Müslümanların yazılarını da etkilemiştir.

Bildiğimiz kadarıyla Müslüman olmalarıyla ilkin Farisîler lisanlarını aktarmış oldukları harfleri Kur'an'ın harfleriyle değiştirdiler. Böylece günümüzün farsça yazı karakterleri oluştu. Sonrasında Türkler Müslüman olduktan sonra konuşmuş oldukları lisanlarını Kur'anın harfleriyle tanıştırdılar. Bu durum aslında bir yarıştı. Çünkü Yüce Allah Kitab'ında "Rabb'in adıyla yapılan okuma"yı makbul sayıyordu. Her Müslüman toplumu lisanına Kur'anın harflerini bayrak yaptı. Dünyanın en çok konuşulan dilleri arasında olan Türkçe de yüzyıllar boyu Kur'an'ın harfleriyle yazılagele Osmanlıların formuyla bir şekle büründü. Türkçe, girmiş olduğu bu form ile hem içerik/kelime hazinesi ile hem de görsel birçok hatt sanaatı estetiğiyle zenginleşmiştir. Kim bilir, belki de "el" kelimesindeki "elif" Allah kelimesini hatırlatacaktı.

Türkler İslam'ı kabul etmelerinin kısa bir zaman sonrasında İslam'ın bayrağını devraldılar. Yüzyıllar boyu süren bu etki ile İslam'ın sesi İstanbul'dan dünyaya duyuluyordu. Ecdadımızın; konuştuğunu, duyduğunu, gördüğünü, düşündüğünü aktardığı yazı Kur'an yazısı oldu. Günün birinde bu ecdadın torunları geçmişleri ile olan bağlarını kuramaz oldular. Dünyanın belki de hiçbir yerinde gerçekleşmeyen bu acı hal ecdadımızın tecrübelerini, ilmini, başarılarını, acılarını bize nakletmeye mani oldu.

Atalarımızın lisanına nüfuz etmek, onları anlamak adına Hayrat Vakfı'nın yıllar boyu, galat-ı meşhur ifadeyle, Osmanlıca'yı milletimize ta'limiyle biriken bir semere ortaya çıktı. Bizler de

---

[1] Bakara Sûresi-31
[2] 'Alak Sûresi-4

Hayrat Vakfı'nın bastırmış olduğu Osmanlıca İmla Müfredatından istifade ederek elinizdeki bu çalışmayı şekillendirdik.

Yıllarca verdiğimiz kurslarda elde ettiğimiz tecrübelerle Osmanlı Türkçe'sini öğrenme ve öğretme yöntem ve tekniklerini, mümkün mertebe "efrâdını câmi', ağyârını mâni'" bir disiplin içine sokmaya çalıştık. Ancak buna rağmen anlatılan kurallara muhalefet eden bazı kelime yazım örneklerine bazı eserlerde tesadüf edebiliyoruz. Bu da öncelikli olarak o günün şartlarında Osmanlı Türkçe'sini denetleyen bir "Dil Kurumu"nun olmamasından kaynaklıdır. Bizler Hayrât Vakfı olarak, taradığımız Osmanlı eserlerini kurala bağlayabileceğimiz yazımları esas alarak bir metod geliştirdik. Tabi ki bu metod öğrenmeyi basitleştiren ve hızlandıran bir metod olarak anlaşılmalıdır.

Konu anlatımlarında verilen kelime örneklerinin altındaki boş hücre, talebenin o kelimeyi kendi el yazısıyla yazması içindir; aksi halde kelimeyi latinize etmesi için değildir. Çünkü Osmanlı Türkçesiyle yazılmış kelimenin hemen altına latin harfleriyle karşılığının yazılması zihni tembelleştirir ve öğrenmeyi güçleştirir.

Bu çalışmanın vücuda gelmesinde başta bizi Osmanlı Türkçesi alanında mütehassıs hale getiren Hayrât Vakfı'nın şahs-ı ma'nevisine ve bu çalışmayı kendilerine her sunuşta müdakkik nazarlarla kusurları tesbit edip tekâmüle yaklaştıran Osmanlı Eğitim ve Kültür Derneği bünyesindeki herbiri Osmanlı Türkçe'sinde mütehassıs değerli meslektaşlarıma teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Gayret bizten tevfîk Allah'tandır.

Erkan TAŞDELEN

06.01.14, Pazartesi, Bursa

A) OSMANLI TÜRKÇESİNDE HARFLER

1) Harflerin Tanıtımı

Harflerin Matbû’ ve Rik’a hatt ile yazılımı;

Matbû’

چ	ج	ث	ت	پ	ب	ا
ژ	ز	ر	ذ	د	خ	ح
ع	ظ	ط	ض	ص	ش	س
ل	ڭ	گ	ك	ق	ف	غ
	ي	لا	ه	و	ن	م

Rik’a

چ	ج	ث	ت	پ	ب	ا
ژ	ز	ر	ذ	د	خ	ح
ع	ظ	ط	ض	ص	ش	س
ل	ڭ	گ	ك	ق	ف	غ
	ى	لا	ه	و	ن	م

Not: Ecdâdımız Türkçeyi “rik’a” hattı ile yazıya geçirmişlerdir ve el yazması eserlerin çoğu bu hatt ile te’lîf edilmiştir. Bu hatt tamamen hızlı yazma esası üzrine Osmanlılar tarafından keşfedilmiştir.

2) Yazımı Basitleşen Harfler:

- Osmanlı Türkçesinde, el yazısındaki sür’at ve pratikliğin te’mîni için;
    - Bazı harflerin şeklinde kısaltma ve birtakım değişiklikler yapılır.
    - Bazı harflerin noktaları ise kalem kaldırılmadan yazılır.

خ	ح	چ	ج	ث	ت	پ
خ	ح	چ	ج	ث	ت	پ

کا	ڭ	ك	ظ	ط	ش	س	ژ
کا	ڭ	ك	ظ	ط	ش	س	ژ

- Kelime sonunda gelen bazı harflerin noktaları ise, keşide (kuyruk) şeklinde yazılır.

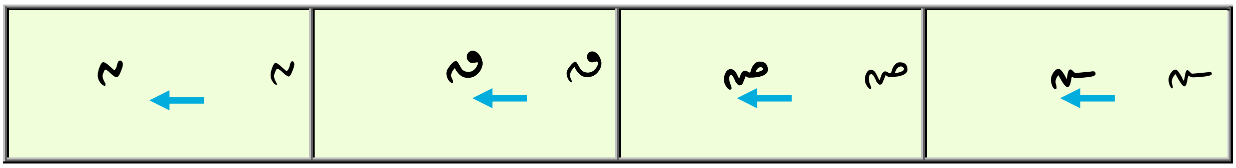

***

Bir besmele örneği

3) Bazı Harf Grupları

a. Arapça elifbada olmayan harfler

ڭ	گ	ژ	چ	پ

b. Arapça kökenli kelimelere mahsûs harfler:

- Bu harfler, Türkçe kökenli bir kelimede kullanılmaz.

ع	ظ	ض	ذ	ح	ث

c. Kendinden sonraki harflere birleşmeyen harfler:

لا	و	ژ	ز	ر	ذ	د	ا

d. Kalın-ince karşılıkları olan harfler:

ه	گ	ك	س	د	ت	**İnce**
خ	غ	ق	ص	ط	ط	**Kalın**

4) Harflerin Birleşme Durumları (rik'a)

a. Bütün harflere göre (başta, ortada, sonda)

SONDA	ORTADA	BAŞTA		SONDA	ORTADA	BAŞTA
ـص	ـصـ	صـ		ـا	ـا	ا
ـض	ـضـ	ضـ		ـب	ـبـ	بـ
ـط	ـطـ	طـ		ـپ	ـپـ	پـ
ـظ	ـظـ	ظـ		ـت	ـتـ	تـ
ـع	ـعـ	عـ		ـث	ـثـ	ثـ
ـغ	ـغـ	غـ		ـج	ـجـ	جـ
ـف	ـفـ	فـ		ـچ	ـچـ	چـ
ـق	ـقـ	قـ		ـح	ـحـ	حـ
ـك	ـكـ	كـ		ـخ	ـخـ	خـ
ـل	ـلـ	لـ		ـد	ـد	د
ـم	ـمـ	مـ		ـذ	ـذ	ذ
ـن	ـنـ	نـ		ـر	ـر	ر
ـو	ـو	و		ـز	ـز	ز
ـه ـه ه	ـهـ ـهـ	هـ		ـژ	ـژ	ژ
ـلا	ـلا	لا		ـس	ـسـ	سـ
ـى	ـيـ	يـ		ـش	ـشـ	شـ

b. Harf gruplarına göre

ا، د، ذ، ر، ز، ژ، و، لا

آ	اب	اح	اد	ار	اس	اش	اص	اض	اط	اع
اف	اق	اك	ال	ام	ان	او	اه	الا	اى	

ب، پ، ت، ث، ن، ي

با	بب	ح	بد	بر	بس	بش	بص	بض	بط	بع
بف	بق	بك	بل	بم	بن	بو	**به**	به	بلا	بي

ج، چ، ح، خ

حا	حب	حح	حد	حر	حس	حش	حص	حض	حط	حع
حف	حق	حك	حل	حم	حن	حو	حه	**حه**	حلا	حي

س، ش

سا	سب	سح	سد	سر	سس	سش	سص	سض	سط	سع
سف	سق	سك	سل	سم	سن	سو	سه	**سه**	سلا	سي

ص، ض

صا	صب	صح	صد	صر	صس	صش	صص	صض	صط	صع
صف	صق	صك	صل	صم	صن	صو	صه	**صه**	صلا	صي

ط، ظ

طا	طب	طح	طد	طر	طس	طش	طص	طض	طط	طع
طف	طق	طك	طل	طم	طن	طو	طه	**طه**	طلا	طي

ع، غ

عا	عب	عح	عد	عر	عس	عش	عص	عض	عط	عع
عف	عق	عك	عل	عم	عن	عو	عه	**عه**	علا	عى

ف، ق

فا	فب	فح	فد	فر	فس	فش	فص	فض	فط	فع
فف	فق	فك	فل	فم	فن	فو	فه	**فه**	فلا	فى

ك

كا	كب	كح	كد	كر	كس	كش	كص	كض	كط	كع
كف	كق	كك	كل	كم	كن	كو	كه	**كه**	كلا	كي

ل

لا	لب	لح	لد	لر	لس	لش	لص	لض	لط	لع
لف	لق	لك	لل	لم	لن	لو	له	**له**	للا	لي

م

ما	مب	مح	مد	مر	مس	مش	مص	مض	مط	مع
مف	مق	مك	مل	مم	من	مو	مه	**مه**	ملا	مي

ه

ها	هب	هح	هد	هر	هس	هش	هص	هض	هط	هع
هف	هق	هك	هل	هم	هن	هو	**هه**	هه	هلا	هي

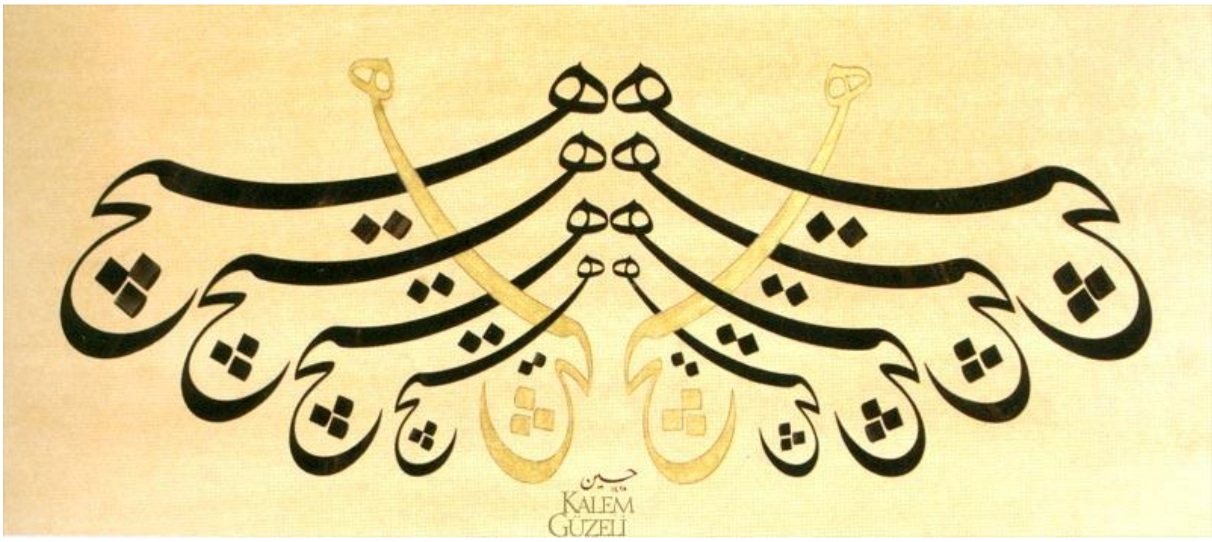

İnsanın asıl hakikati…

B) OKUTUCU HARFLERLE İLGİLİ İMLA KAİDELERİ

Konuyla ilgili bazı temel kavramlar:

İsim: Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan sözlerdir.

Fiil: Eylem, oluş veya durum veya süreç anlatan kelimedir.

Kök: Bir kelimenin daha küçük parçalara ayrılmayan, anlamlı en küçük parçasıdır.

Ek: Sözcüklerin kök veya gövdelerine gelerek onların cümledeki görevlerini belirleyen, onlara değişik anlamlar katan ya da onlardan yeni sözcükler türeten ses veya ses birleşimlerine denir.

Açık hece: Sonu sesli harfle biten hecedir.

Kapalı hece: Sonu sessiz harfle biten hecedir.

- Okutucu harflerle ilgili anlatacağımız kurallar;
  - Türkçe kökenli kelimeler,
  - isimlerin yalın hali,
  - fiil kökleri için geçerlidir.

  (ek'ler için kurallar ayrıca işlenecektir.)

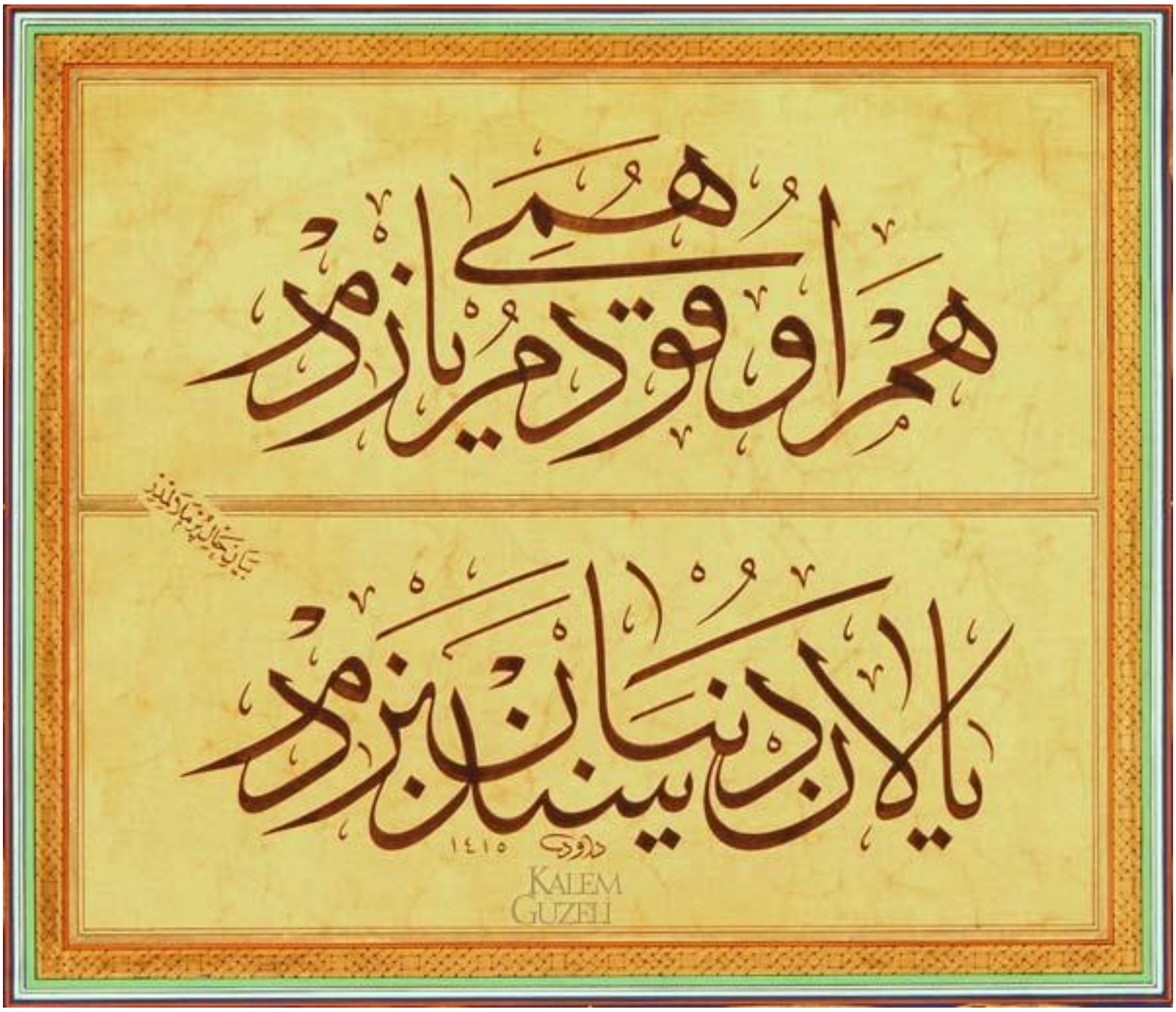

a) Elif "ا" okutucusu, önüne geldiği harfi “a” sesiyle okutur.

قايا	پالا	ياشا	پاشا	يايا	داها	بابا
ياي	شال	ياز	صار	ياپ	چاي	باق
صاقال	قاواق	بارداق	بايراق	صاچاق	خاقان	يازار

بال ياپان بال صاتار.

آبلام چاى ياپار.

بارداق بارداق آيران وار.

چاقال قاچار، قاپلان ياقالار.

خاقان بايرام وار، بايراق صاللا.

b) He "ه" okutucusu, önüne geldiği harfi “e” ve bazen de “a” sesleriyle okutur.

سرچه	بسله	دره	ننه	دده	تپه	نه
قاره	قابه جه	پارچه	چابه	باشقه	قاصه	صارمه

دده سرچه بسله.

دره دن تپه دن كل.

c) Vav "و" okutucusu, önüne geldiği harfi “o, ö, u, ü” seslerinden biriyle okutur.

اوزوم	صولونوم	بوتون	بورو	قوقو	بويوك	بو
دوشونور	اوچوروم	قونوشيور	دوگون	چوق	چوجوق	چول

بو كون چوق كوزل اولاجق.

يودوم يودوم صو.

صو كورول كورول آقار.

بو كوچوك چوجوق كوزل قونوشيور.

ياغمور ياغار طوپراق چامور اولور.

بو قانون اويغون اولماز.

شو يومورطه چوروك.

كورولتو وار، يورغون چوبان اويقوده.

d) Ye "ى" okutucusu, önüne geldiği harfi “ı, i” seslerinden biriyle okutur.

باغير	ياقيلير	بيلير	قيليق	كيرپي	ييلديز	يازي
صايغيلي	سينك	سيوري	صيغيناق	ديليم	ييلديريم	بيلسين

یاپان بیلیر، بیلن قونوشور.

چاماشیر ایپی تمیز.

قیزیل ایرماق ایله یشیل ایرماق خیزلیجه آقییور.

دال بوداق صالان اینجیر آغاجی چاتي یه اوزاندی.

اوزوم صالقیمی قیریق.

صاقین آشاغی یه صارقما!

کیمسه دیلنجي یه قامچی اورماز.

1) OKUTUCU ELİF "ا" HARFİ (“A” SESİ)

1. Okutucu "ا" harfi “a” sesinin bulunduğu bütün hecelerde kullanılır.

صاقلانباچ	بالابان	چاغلايان	قايغان	بايراق	يارادان	İsim
صاغلاملاش	پارلا	بايراملاش	ياقالا	قاينا	باشلا	Fiil

2. İlk iki hecedeki okutucu "ا"lerden birincisi, eğer ilk hece açıksa ve kalın harfle başlıyorsa terk edilebilir.

صقال	صواش	قيپاق	قيا	صپان	قباق ← قاباق

3. Kelime sonuna gelen “a” sesleri fiil ve fiil eklerinde "ا" okutucusu, isim ve isim eklerinde "ه" okutucusu ile gösterilir. Böylece muhtemel karışıklıklar engellenmiş olur.

قاچما	صارما	صاللا	باشلا	ياقالا	ياما	Fiil ve fiil eki
پارچه يه	چوربه يه	بادانه	صارمه	باشقه	صالچه	İsim ve isim eki

4. "ا" harfi, üzerine med (~) işareti konulduğunda “a” sesiyle okunur.

آيران	آياق	آرابه	آچ	آز	آق	آل
آغاج	آووقات	آديم	آماج	آداق	آشي	آرار

Nidâlardaki "a" sesleri "ا" okutucusu ile gösterilir.

های های	آه	واه	آی	ها	آا	يا

جمله اورنکلری:

آه یرده قالماز.

آغاج یاش ایکن اگیلیر.

کندی دوشن آغلاماز.

آغیر قازان کچ قاینار.

بالیق باشدن قوقار.

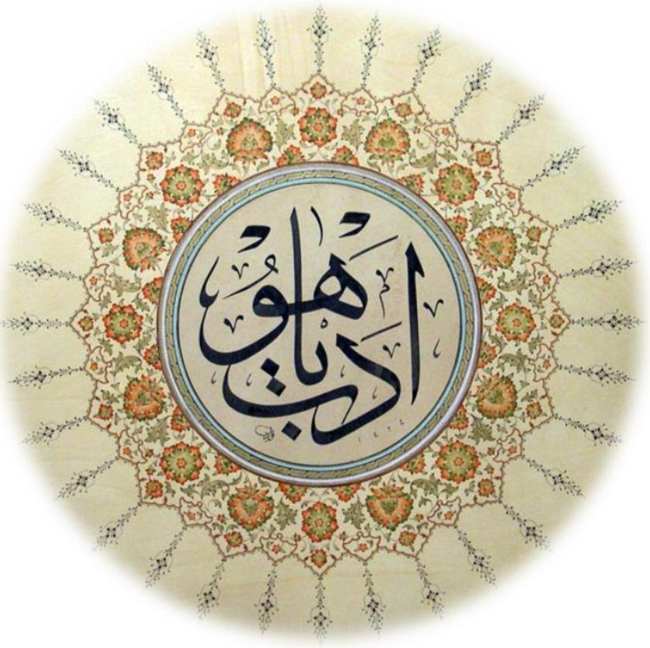

بر بربر بر بربره "بره بربر، کل برابر بر بربر دکّانی آچالم." دیمش.

2) OKUTUCU HE "ه" HARFİ ("E-A" SESLERİ)

1. Okutucu "**ه**" harfi, ilk hecede okutucu olarak kullanılmaz. Diğer hecelerde ise hece açık ise kullanılır, kapalı ise kullanılmaz.

تپه	بسين	دمير	چليك	جكت	بزه	دگيش
كسكين	سرچه	سرت	ترس	بس بللي	كسدير	بسله

Açık hece	كله بك	سوه جن	برهلهمه	تنهكه	كلهنك	دژهنهره
Kapalı hece	توكنمز	كركجه	دترژان	كلپچه	تكرلك	بزليه

2. İsimlerin yalın hali ile isim eklerinin sonlarına gelen "a" seslerinin hemen hemen tamamı için "**ه**" okutucusu kullanılır.

صالچه	يامه	باجه	بادانه	باربونيه	چوربه يه	اوقولده

3. "ه" harfi, okutucu olduğunda kendinden sonraki harflere birleşmez.

نره ده	ننه سي	بكله مه	كله مز	شيشه جي	نه دن	اويله مي
صوبه يه	شويله جه	سوسله دي	كله بيلير	بزليه لر	تارله م	صيره ده

4. "e" sesi ile başlayan kelimeler, okutucu harf kullanılmaksızın "ا" harfi ile gösterilir. Okunuşta kolaylık olması için "ا" üzerine hemze "ء" de konabilir.

أكري	أسكي	أريك	أكين	أركك	أل	أو

جمله اورنكلرى:

أكمك ايلدن صو كولدن.

كلن كچر، قونان كوچر.

أسكى أوده ياشلى بر ننه ياشاردى. اوراده هركس ننه يه ياردیم ايدردى. كيمى صوبه يى ياقار، كيمى ده يمك ياپاردى. ننه ايسه اونلره هر كون شاقه ياپاردى. اونلر ده ننه يه كولر كچردى.

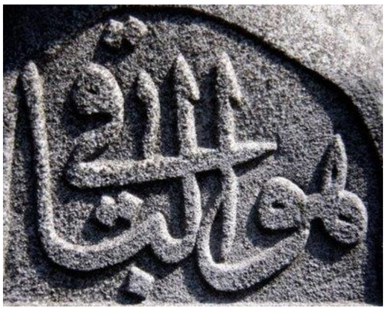

"O (c.c.) BAKİ'dir" anlamında, özellikle mezar taşlarında yer alan meşhur söz.

3) OKUTUCU VAV "و" HARFİ (“O-Ö-U-Ü” SESLERİ)

1. Okutucu "و" harfi, “o-ö-u-ü” seslerinin bulunduğu bütün hecelerde kullanılır.

بولونسون	قونوش	چوروك	بوس بوتون	قوپ قورو	كومور	قويون

- İlk iki hecedeki okutucu vav "و" harflerinden birincisinin terk edilebildiği durumlar da vardır.

طقوز	بچوق	بلوط	بيوك ← بويوك	بتون ← بوتون

2. Kelime başlarındaki “o-ö-u-ü” sesleri "ا" harfinden sonra "و" okutucusu yazılarak gösterilir. (Bir kolaylık olmak üzere “ö-ü” sesleri için "ا" harfi üzerine "ء" de konulabilir.)

أوست	اورمان	أورمك	أوزوم	اوزون	اوروچ	او

جمله اورنكلرى:

بر قولتوغه ايكى قارپوز صيغماز.

آقان صو يوصون طوتماز.

دوست يوزندن، دوشمان كوزندن بللى اولور.

Allah için, "O" anlamında "Hüve".

4) OKUTUCU YE "ى" HARFİ (“I-İ” SESLERİ)

1. Okutucu "ي" harfi, ”ı-i” seslerinin bulunduğu bütün hecelerde kullanılır.

بيندیردي	ييقيل	تيلكي	بيلديردي	صيقينتي	سيويل	بيلير

2. Bazı klişeleşmiş (kalıplaşmış) kelime ve eklerde ise okutucu "ى" harfi gelmez.

سسسز	چايدانلق	آرتق	كبي	سز	بز	بر

3. Eklerin sonunda bulunan açık hecelerdeki “u-ü” sesleri "ى" okutucusuyla gösterilir.

قوشديي	بولديغي ← بول	كوردي ← كور	طوزجي ← طوز
صوچلي	صويي ← صو	بومي ← بو	بوزلي ← بوز

؟ Ek olmadığı halde klişeleşmiş bazı kelimelerin sonundaki “u-ü” sesleri "ى " okutucusu ile yazılır.

طورشي	قوطي	قوزي	طوغري

4. "ى " harfi, isimlerin sonunda okutucu olduğunda, kendinden sonra gelen "ى " harfi ile başlayan eklere birleşmez; fiillerde ise birleşir.

أيي يه	صايي يي	صوجي يه	كري يي	شيمدي يه	طوغري يي	İsim

سچییور	آتییور	ییور	طوییور	صاییور	یاییور	fiil

5. Günümüzdeki bazı kelimelerin ilk hecelerindeki “e” sesleri, geşmişte "i"ye yakın bir sesle telaffuz edildiklerinden "ى " okutucusu ile gösterilirler.

ایرمك	کیجه	ییمك	ویرمك	دیمك	ایل
ایرته له مك	ایرکن	دیرمك	میشه	ایلچي	ایتمك

6. Kelime başlarındaki “ı-i” sesleri, "ا" harfinden sonra "ى" okutucusu yazılarak gösterilir.

ایشیقلي	ایلیشیك	ایگنه	ایپ	ایلیق	ایلك	ایلیك

Bir atasözümüz

اورنك متن:

بو كيمكٔ ايشى؟

بو حكايه هركس، بريسى، هرهانكى بري، و هيچ كيمسه آدلى درت كيشى حقّنده در.

ياپيلاجق أونملى بر ايش واردى. هركسدن بونى يا پمه سى ايستنمشدى. هركس بو ايشى بريسنكٔ ياپاجغندن اميندى. هرهانكى برى بونى ياپابيليردي؛ فقط هيچ كيمسه ياپمادى. بريسى بو ايشه قيزدي؛ چونكه بو ايشى هركس ياپابيليردى. اما هيچ كيمسه ياپمادى.

Bir özdeyişimiz

جمله اورنكلری:

بو آتقي يي آننه م أوردی.
ئولوم ايركن كلدی.
يمك أكشيبه جك.
قارلر أرييور.
بن بو صوري يي بيلييورم.
آلاجه بر قوزی طوغدی.
بيلكی صايار بوزولدی.
قوطيلری ايچری آل.
كيجه‌لری چوق صوغوق.
سسسز بركيجه.
چوق أيي بر انسان.
بو كوز أكينلر ايركن طوپلاندی.
آنا كبی يار، بغداد كبی ديار اولماز.
قول قيريلير ين ايچنده قالير.
ايشله‌ين دمير پاس طوتماز.
آزی بيلمه‌ين چوغی هيچ بيلمز.
چكيچ ايله چيوي يي كيمسه كتيرمييور.

هر ير بوز طوتدی.
طوپ جام قيردی.
سردار باغلامه چالدی.
چوق قار ياغدی.
بوتون كون بوش كزدی.
بو سوت چوق صيجاق.
بن صاری چيچكلری سورم.
آرابه بوزده قايدی.
چوجق دوشدی.
خديجه طوغری يولی بولدی.
كوپك قفسه كيردی.
دفتريكه يازی ياز.
خاقان طوپ اوينا.
بو كوچك قوزی چوق شيرين.
پيكار بوكون چوق جوشقولی.
بو صيناوه چوق چاليشدی.
أرخان أودويكی ياپديكمي ؟
بز ده سزدن سوز ايتدك.

***

"ديكه: هيچ بيلنلرله بيلمه ينلر بر اولورمی؟ طوغريسی آنجق عقل صاحبلری بونلری حقّيله دوشونور."

زمر سوره سی-٩

C) OSMANLI TÜRKÇE'SİNDE KÂF "ك" HARFİNİN HUSUSİYETİ

1) Kâf "ك" Harfi Çeşitleri

a) Kâf-ı Arabî (kâf, kef) "ك"

Türkçe, Arapça ve Farsça kelimelerdeki "k" sesidir.

Türkçe	كومور	ألك	كدي	كميك	أسكي	كسكي
Arapça	كسب	كسورات	تشكيل	كمال	مالك	كافي
Farsça	كشيده	كروان	آشكار	كتر	هركس	كامران

b) Kâf-ı Fârisî (gâf, gef) "گ"

Türkçe ve Farsça kelimelerdeki "g" sesidir.

Türkçe	كولكه	كيتمك	كونش	كوزل	كمي	كلين
Farsça	كرداب	كفته	كناه	كزركاه	كويا	هنكام

***

"اجدادینی اونوتانلر، قایناقسز ایرماغه، کوکسز آغاجه بکزرلر."

آتا سوزی

جمله اورنکلری:

کدی کولکه‌سنی کوردی.

کوزل کورن کوزل دوشونور.

کونش کیرن أوه دوقتور کیرمز.

کلی سون دیکننه قاتلانیر. دیکنسز کل آرایان اوصانیر.

آیینه‌سی ایشدر کیشینك، لافه باقیلماز.

***

سودم سنی هپ وارم آلان آلسین،

کوردم سنی افکارم یاغمه‌در آلان آلسین.

سن غائب و حاضرسك هر حالمه ناظرسك،

احوال ایله اطوارم یاغمه‌درآلان آلسین.

نیازئِ مصری

Bir özdeyişimiz

c) Kâf-ı Nûnî (Sağır nun, nazal "n") (nâf, nef) "ڭ"

Türkçeye mahsus olup, bu cihetle kâf-ı Türkî de denilen, husûsî bazı kelimelerde kullanılan, telaffuzu genizden gelen “n” sesidir.

Kullanıldığı yerler

a. İkinci tekil şahısların mülkiyet (sâhiplik) ve fiillerdeki şahıs eklerinde kullanılır.

صولوغڭ	سسڭ	چایڭ	باجیڭ	باباڭ	اوغلڭ	Mülkiyet eki
یاپدیغڭی	آرارسڭ	کولدڭ	یازدڭ	صوردڭ	کوردڭ	Fiil eki

***Hâşiye**: Şimdiki latin alfabeli yazıda “Kalemini verir misin?” ifadesinin ilk bakışta 2. veya 3. Tekil şahısların hangisi için olduğu anlaşılamamaktadır. (Senin mi, onun mu belli değildir. Meselâ bu çerçevede, dikkatsizce yazılan bir vasiyetin gayesi, kişinin ölümünden sonra tartışılabilir.) Osmanlı Türkçesinın ise bir zenginliğidir ki, buna benzer bütün yazılı ifadeleri birbirinden ayırt etmek mümkündür.*

b. İkinci çoğul şahısların mülkiyet (sâhiplik) ve fiillerdeki şahıs eklerinde

آتڭز	قوشڭز	قاچڭز	اوقولڭز	آدرسڭز	آدیڭز	Mülkiyet eki
آتیڭز	قوشیڭز	قاچیڭز	اوقوییڭز	آڭلارسڭز	باقارسڭز	Fiil eki

c. Herhangi bir kelimenin tamlama ve ilgi eklerinde

کیشینڭ ایشي	باشمڭ تاجي	آرمودڭ صاپي	اونڭ اوغلي	آغاجڭ دالي
کیجه نڭ یاریسي	کوزیمڭ نوري	اوزومڭ چوپي	یولڭ باشي	قاپونڭ قولي

d. Bazı husûsî Türkçe kelimelerde

آكا	آكداج	آكديريش	آكصيرمه	آكلام	آكلامق	آكمق
آكي	آكيت	آكيرمه	آكيز	آكيل	أك	أكلم
أكسه	اوك	اوكجه	اوكا	اوكارمه	اوكرمه	اوكات
اوكور	أكگين	ايكله مك	ايكيم ايكيم	بك	بكزه مك	بكا
بوكا	بوك	بوكاق	بوكالمق	بوكاليم	بيك	پيكار
چاك	چكه	دكتله مك	دكز	دكسز	دكه مه	(deney)دكي
دوكوز	ديككين	ديكله مك	سوكمك	سيكمك	سيكير	سكا

طوكمق	طاك	صوكره	صوك	صكسون	صاكسار	شوكا
ككيش	ككيز	قوكشو	قراكلق	قاكليجه	قاك (tekerlek)	طوكديرمه
يكي	يكمك	ياكاق	ياكليش	ياكسيمق	يالكز	كوكل
	يوكلتمك	يكيك	ياكيلمق	ياكاشيق	ياك	يوك

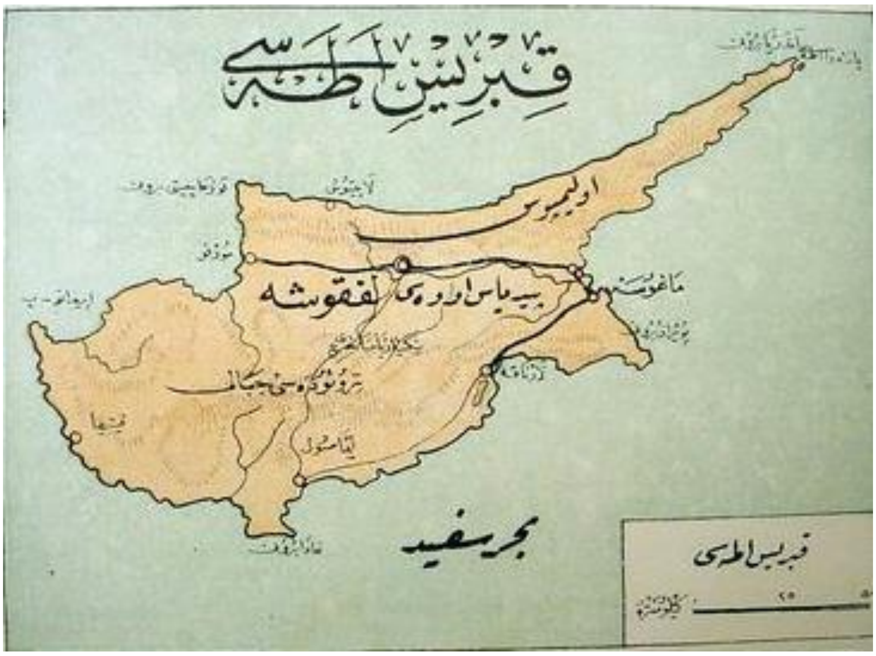

جمله اورنكلری:

- "أی ربّم! بڭا حكمت وير و بنی صالح كيمسه‌لر آراسنه قات. بڭا، صوكڭره كله جكلر ايچنده أييلكله آكيلمق نصيب أيله!"

شعراء سوره‌سی-۸۳، ۸٤

- قلم كوكڭلدن باشقه‌سنی يازماز.

حضرت مولانا

- بو پيكار اوكڭجه‌لری بروسه‌نڭ أڭ اوكڭملی پيكاری ايدی.
- بڭا كندی دفتريكڭی و آرقداشكڭڭ دفترينی كتيريرميسكڭ؟

***

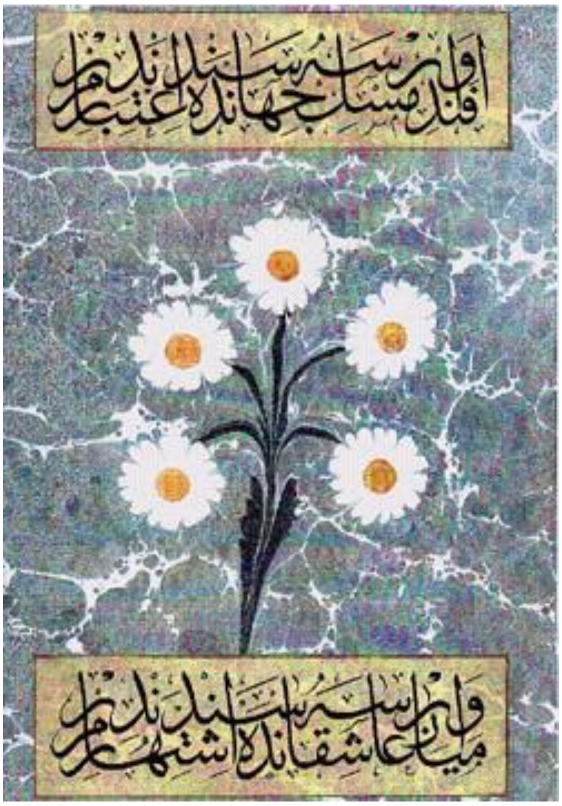

Şeyh Gâlib'den bir beyit

d) Kâf-ı Yâyî/Vâvî "ڭ"

Günümüzde üç ayrı sesle okunabilen ve Türkçeye has olan bu harf, bir kelimenin ilk harfi olarak gelmez.

a. Yumuşak "ğ" sesiyle okunması

بوكورتلن	ييكيت	أكلنجه	بوكري	أكري	دكرمن	كوكوم

b. "y" sesiyle okunması (Bu harfin kullanıldığı misaller çok az olup hemen hepsi aşağıdakilerden ibarettir.)

هكبه	لكلك	سكرك	چيك	توكمك	بك

c. "v" sesiyle okunması (Bu harfin kullanıldığı misaller çok az olup hemen hepsi aşağıdakilerden ibarettir.)

چوكن	بوكه	كوكرته	كوكده	اوكمك	اوكز
سيكيلجه	كوكه	دوكه	كوكرجين	دوكمك	كوكچ

"Sen olmasaydın, sen olmasaydın eflâkı yaratmazdım" meâlindeki Hadîs-i Kudsî

2) Kaf "ق" ve Kâf "ك", Kaf-ı Fârisî "گ" ve Ğayn "غ" harflerinin imla kurallarına göre farklılıkları

a) "ق" ve "ك"

Kalın ses uyumunda "ق", ince ses uyumunda ise "ك" kullanılır.

آقين	چاقيل	قار	قور	قوروق	قورق
اَكين	چكيل	كير	كور	كوروك	كورك

b) "غ" ve "گ"

Kalın ses uyumunda "غ", ince ses uyumunda ise "گ" kullanılır.

بارداغى	قاشيغى	آغلا	صورغى	اوغلان	آغرى
أتكى	ألكى	اَكله	سوركى	اوكلن	اَكرى

جمله اورنكلرى:

- أى اوغول! أيي ديڭله، دده‌ڭ سليمان شاهى ديڭلرمش كبى ديڭله. دده‌كڭه سويله ينلر سويلرمش كبى ديڭله. بنم دده‌ڭى ديڭله ديگم كبى ديڭله! (...) الله كوزيڭى، كوڭلڭى و يولڭى ايشيتسين.
- اوكڭجه فاره‌يي دفع ايت، صوڭره بوغداى طوپلا.   حضرت مولانا
- أكڭين دكز طاش آتمقله بولانماز. سعدئ شيرازى

D) SÂD "ص" VE TI "ط" HARFLERİNİN HUSUSİYETİ

Türkçe kelimelerde "ص" harfi, kalın "s" sesi karşılığı olarak, "ط" harfi ise kalın "t" ve "d" seslerinin karşılığı olarak kullanılır.

1) "ص" Harfinin Kullanımı

a. Hemen hemen her kalın sesli kelimede ve her hecesinde kullanılır.

صوچ	صوکره	صیجاق	صیرت	صاریق	صامان	صاپ
ایصلاق	قارص	پوصوله	ایصیریق	آصیلی	پوصه	قاصه

b. Aynı kelimedeki ikinci kalın "s" sesleri için artık ince olan "س" harfi kullanılır.

صارمساق	صاقسي	صاقساغان	صوسته لي	صیسقه	صوسام	صامسون

2) "ط" Harfinin Kullanımı

1. Kalın "t" sesi için;

a. Hemen hemen her kalın sesli kelimede ve genellikle bunların ilk hecesinde kullanılır.

طوغله	طیرناق	طالاش	طاپو	طای
فوطوغراف	طرابزون	قاطیر	یومورطه	چانطه

b. "ط" harfi sakin olduğu hecelerde nadiren kullanılır. Bu durumda umumiyetle ince olan "ت" harfi tercih edilir.

قارت	آتقى	اوتلاق	چاتلاق	مارت	ت
	بولوط	آطلاس	پاطليجان	نوط	ط

c. Aynı kelimedeki ikinci kalın “t” sesi için artık ince olan "ت" harfi kullanılır.

طوتقال	طورتي	طوتام	طارتاقلامق	طارتي

2. Kalın “d” sesi için;

a. Umumiyetle ilk hecelerde, bilhassa içinde “o” veya “a” seslerini bulunduran hecelerde kullanılır.

طالغين	طامار	طاغ	طالاق	طاغيتمق
طولغون	طوقوناقلى	طوكمش	طوقوز	طوغرى

b. Aynı kelimedeki ikinci kalın “d” sesleri için artık ince olan "د" harfi kullanılır.

		طاداش	طادانمه	طوداق

3) "ص" ve "ط" harflerinin ortak kuralları

a. Eklerde "ص" ve "ط" harfi kullanılmaz.

آلسين	صوسز	باشسز	ياپارميسك	قالسه ق	صاريسي
قوشدير	بولدقجه	صاتدق	اوچديي	باقديغي	آچدي

b. Kalın "s" ve "t" seslerini içinde bulunduran kelimeye "ص" ve "ط" harflerinden biri yeteri kadar ağırlık verdiğinden artık diğer harf kullanılmaz.

آصتيم	صيريتمق	ياصديق	قاصاتوره	صويتارى	صاتاشمق
طاسمه	طوسباغه	طقسان	طاسلاق	طوسون	طاس

c. İçerisinde yumuşak telaffuz veya ince harf bulunduran kelimelerde "ص" ve "ط" harfi kullanılmaz.

سارداليه	سانترال	Yumuşak telaffuz	آسانسور	تريقو	پاتاتس	İnce sesli

جمله اورنکلری:

- آجیلره صبرله قارشو قویدیلر، طاتلی اولدیلر.
- طوماتسجی، بیبرجی باغیرر ده قویومجی باغیرماز.

***

"شیخ غالب"دن:

- کوڭل سرایکَی أیله پاك،
  اولاکه کله سلطان سکّا.
- ظنّ ایتمه‌که شویله بویله بر سوز،
  هایدی سن ده سویله بویله بر سوز.

***

"بدیع الزمان"دن :

- بلا یوزنده کول،
  تا او ده کولسون.
  او کولدکجه کوچولور،
  ایدر تبدّل.
- اللّهی بولان نه‌یی غیب ایدر، اونی غیب ایدن نه‌یی قازانیر.

اونی طانییان و اطاعت ایدن زندانده ده اولسه کوڭلی جنّتده‌در، کل کلستانده‌در. اونی غیب ایدن سرایلرده ده اولسه معنًا زندانده‌در.

E) TÜRKÇE KELİMELERİ BELİRLEMEDE DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Bir kelimenin Türkçe asıllı olup olmadığını doğru tesbit edebilmek, **o kelimeyi Türkçe imla kâidelerine göre yazmak** noktasında ehemmiyet ifâde etmektedir.

Zikredilen imlâ kâideleri, hâliyle Türkçe kelimeler için geçerlidir. Zira Osmanlı Türkçesinde, **Arapça** ve **Farsça** kelimelerin aslî yapısı bozulmaz.
Türkçe'ye bu iki lisan hariç, bilhassa batı dilleri gibi diğer lisanlardan giren kelimeler ise, Türkçe imlâ kâidelerine göre yazılırlar.

1) Türkçe asıllı kelimelerde kullanılmayan harfler

Aşağıdaki harfler hiçbir şekilde Türkçe kökenli kelimelerde kullanılmaz. Bu harflerin geçtiği kelimeler çoğunlukla Arapça kökenlidir.

1. "ث" harfi

اثنا	تشبّث	أكثريا	أثر	اثبات	مثلا	ثابت

2. "ح" harfi

حرام	حلال	حافظ	حاجي	محكمه	محكوم	حاكم

3. "ذ" harfi

رذيل	ذليل	ذرّه	ذلّت	ذوق	ذهن	ذكي

4. "ض" harfi

Türkçede iki ayrı kalın sesle telaffuz edilir. Bu farklı okunuş tarzı da Türkçeye has olup, bu kelimelerin Arapça asıllarındaki bir değişiklikten dolayı değildir. Bu harfi muhtevî bazı kelimeler “d”, bazıları da “z” sesleriyle okunurlar ve öylece tanınırlar. Bu husus semâîdir. Yani öteden beri nasıl işitiliyorsa, öyle kabul edilir.

(Türkçe asıllı kelimelerdeki bütün “z” sesleri, "ز" harfiyle kullanılır.)

a. "d" sesiyle

ضحي	رضوان	افضل	ضربخانه	قاضي	ضلالت	ضربه

b. "z" sesiyle

ضعيف	عرض	ضدّ	وضوح	فرض	رمضان	ضابطه

5. "ظ" harfi

ظالم	ايقاظ	ظنّ	مظهر	ظاهر	ظفر	نظر

6. "ع" harfi

منع	ضايع	عدد	عمومي	معلوم	عالم	عارف

2) Türkçe kelimelerde uzatılarak okunan sesli harf yoktur

صاحب	قبول	تدقيق	صالح	ظهور	دليل	كاتب

3) Türkçede ince “â” sesi yoktur

لاف	حال	حرب	وقت	حقيقت	كاسه	كاغد

- Zira Türkçedeki “a” sesleri kalındır, şöyle ki:

طاغيلمق	صاتمق	صالينجق	ياپمق	قاپاق	چاپاق	باص

4) Türkçe kelimelerde büyük ünlü uyumu geçerlidir

(Yani ilk hecesinde kalın ses varsa, sonraki hecelerde de kalın ses uyumu, ince ses varsa, sonraki hecelerde de ince ses uyumu olur.)

- “Anne, kardeş, elma, -yor (geliyor), -daş (dindaş), -ki (arkadaki)” gibi bu kâidenin istisnâsı olan kelime ve ekler de vardır.

5) Türkçe’de, birkaç istisnâ dışında, kelime köklerinde iki aynı harf yan yana bulunmaz

علّت	مدّت	لذّت	جنّت	دقّت	حدّت	شدّت

- Türkçe kelime ve eklerinde şedde kullanılmaz. İcâb ediyorsa harf mükerreren yazılır. İstisnâen Türkçede olanlar:

أللى	آننه

6) Türkçe kelimelerde iki sesli harf yan yana bulunmaz

عائد	شاعر	رؤف	سعيد	تأسّف	شعور	ساعت

7) Türkçe kelimelerde ilk hecede iki sessiz harf yan yana bulunmaz

فرانسه	پروژه	فرنك	پروغرام	قرال	پرنس	براوو

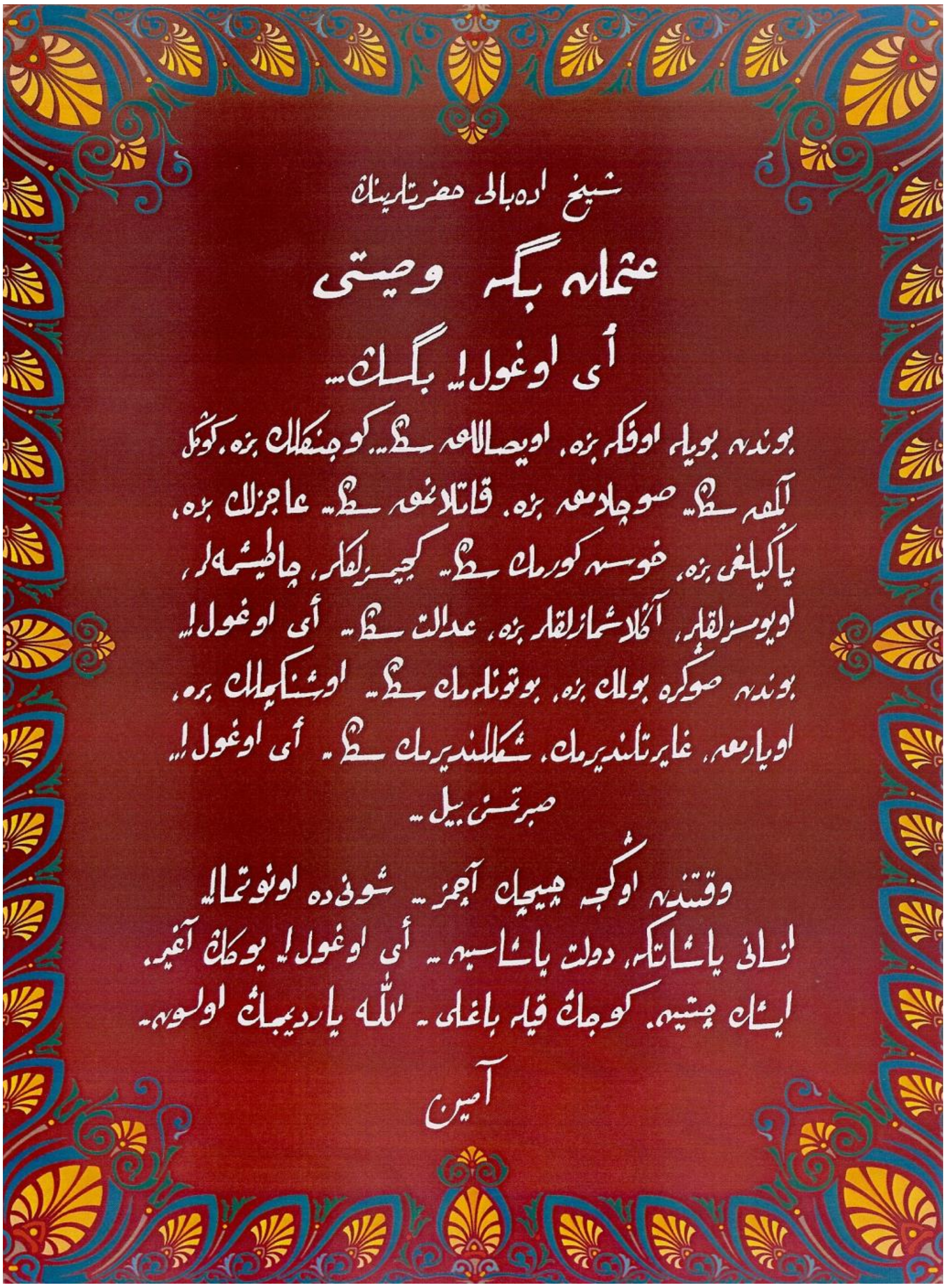

شیخ ادەبالی حضرتلرینك

عثمان بگە وصیتی

أی اوغول! بگسك..

بوندن بویله اوفكه بزه. اویصاللق سنگ.. كوجنمك بزه. كوكل آلمه سنگ.. صوچلامه بزه. قاتلانمه سنگ.. عاجزلك بزه، یانیلغی بزه، خوش كورمك سنگ.. كچیمسزلكلر، چاطیشمه‌لر، اویومسزلقلر، آكلاشمازلقلر بزه، عدالت سنگ.. أی اوغول! بوندن صوكره بولمك بزه، بوتونله‌مك سنگ.. اوشنكچلك بزه، اویارمه، غیرتلندیرمك، شوقلندیرمك سنگ.. أی اوغول! صبرتمسنی بیل..

وقتندن اوكجه چیچك آچمز.. شونی ده اونوتما! انسانی یاشات كه، دولت یاشاسین.. أی اوغول! یوكك آغیر. ایشك چتین. كوجك قیله باغلی.. الله یاردیمجك اولسون..

آمین

A) İMLASI KLİŞELEŞMİŞ BAZI KELİME VE EKLER

Osmanlı Türkçesi'nde, bilhassa el yazısındaki yazma sür'atini azaltmamak için, sık kullanılan Türkçe kelimelerin bazılarının yazılması icap eden okutucu harfleri terkedilmektedir.

1) İsimlerin yalın hâli ile fiil kökleri (emir kipleri) hiçbir ek alımında bozulmazlar.

م İsimlerde:

İsimlerin yalın hâli bozulmadan alınan ekler				İsim kökü
ایکیده	ایکیدن	ایكي يه	ايكي يي	ايكي
صاييسنده	صاييسز	صايي يه	صايي يي	صايي
سوكيسي	سوكيسز	سوكيدر	سوكيلي	سوكي

م Fiillerde:

Fiil kökü (emir kipi) bozulmadan alınan ekler				Fiil kökü
آرارسك	آرادي	آرايور	آرارسه	آرا
بولسه	بولدي	بولور	بولسون	بول
سويله سه م	سويله دي	سويله يور	سويله مه	سويله

2) Klişeleşmiş ek ve kelimelerin çoğunda, esâsen okutucu harflere ihtiyaç gösteren farklı sesler bulunmasın rağmen, bu okutucular pek kullanılmaz.

Bunların çok kullanılmalarından ve rahatlıkla fark edilerek anlaşılabilir olmalarından dolayı, artık sâbitleşmiş belli şekillerine riâyetle, okutucuları terk edilir. Bu tarz yazım ise, Osmanlı Türkçesi'ne, steno gibi fevkalâde sür'atle okuma-yazma kolaylığı kazındırmıştır. Öyle ki Osmanlı Türkçesi, konuşma hızına hemen hemen denk bir sür'atle yazılabilmekte idi.

Klişeleşmiş eklere misâller:

در		لر	جق	جك	مك	مق	سز	جغز	جگز	سكز
-dır -dir -tır -tir	-dur -dür -tur -tür	-lar (-ler)	-cak -cık -cuk	-cik -cük (-cek)	-mek	-mak	-sız -siz -suz -süz	-cağız	-ceğiz	-sınız -siniz -sunuz -sünüz

Kelimelere misâller

دكز	بز	يكرمي	بر	طقسان	كبي	سكز	دگل	آنجق

3) II. tekil şahıs emir kiplerinde kullanılan "a" sesleri "ا" ile yazılır

طايا	طيقا	آكلا	صوللا	ياواشلا	صاللا	باشلا
آرا	ياما	صاقلا	زيپلا	قاپا	اوينا	ييقا

4) Bu kipin nehiyleri; kalın seslilerde "ما", ince seslilerde ise "مه" ilâvesiyle yapılır.

يازما	صورما	قاچما	ياماما	آراما	باقما	ياپما
كريله مه	اوزولمه	اينجه له مه	چيزمه	كيرمه	سيلمه	ويرمه

م Nehiy yapısı üzerine ek alımı devam ettiğinde gerek "ا" gerekse "ه" okutucuları tamamen terk de edilebilir.

قاچمدن	يازمديغمدن	آرامديغي	باقمدن	ياپمدن
ايتمدن	سورمدك	قيريلمدن	ياپمدقجه	ويرمدك

م Hafifleştirilmiş mastarların sonu (okuma, yazma, danışma gibi) “a” sesi ile bittiğinde, "ه" okutucusu ile yazılır. Hâlbuki (“sakın okuma, kimseye sorma, danışma!” gibi..) sonu “a” sesiyle biten nehiyler ise "ا" okutucusu ile yazılırlar. Böylelikle aynı sesliyle biten mastarlarla nehiyler arasında yazı dilindeki lafız benzerliğinden kaynaklanan muhtemel karışıklık Osmanlı Türkçesinde önlenmiş olmaktadır. Konuşma dilinde ise bu fark, zaten bilindiği gibi ses vurgusuyla ifade edilmektedir.

صورمه	يازمه	اوقومه	دانيشمه	Mastar
قوللامه	قوشمه	ييقامه	آرامه	
صورما	يازما	اوقوما	دانيشما	Nehiy
قوللاما	قوشما	ييقاما	آراما	

م Keza hafifleştirilmiş masdarların sonu “e” sesiyle bittiğinde yine "ه" okutucusu kullanılmaktadır. Bu durumda “e” seslisi ile biten nehiylerin devam eden ek alımında bu okutucuları terk edilerek mastarla arasındaki benzer karışıklık önlenebilmektedir.

يورومه دن	كزمه دن	ويرمه دن	يازمه دن	Mastar
سورمه دن	ايچمه دن	كيرمه دن	اينجه له مه دن	

يورومدن	كزمدن	ويرمدن	يازمدن	Nehiy
سورمدن	ايڭمدن	كيرمدن	اينجه له مدن	

5) III. Tekil ve çoğul şahısların emir kipleri "سين" / "سينلر" veya "سون" / "سونلر" şeklinde normal nun "ن" harfiyle yazılır.

كيتسين	آلسين	باقسين	سين / سينلر
كلسينلر	باشلاسينلر	طانيسينلر	
سورسون	بولسون	اوقوسون	سون / سونلر
كورسونلر	اويوسونلر	صورسونلر	

م Bu kâide II. tekil şahıslar için kullanılan ve kâf-ı nûnî ile yazılan "سڭ" (sın, sin, sun, sün) eki ile karıştırılmamalıdır.

سورسڭ	آليرسڭ	كوروِرسڭ	بيليرسڭ
	باقارسڭ	كوزلسڭ	أييسڭ

6) Tamlama ve mülkiyet ifade eden her türlü "-ı, -i" ve "-sı,-si" eklerindeki okutucu "ي" harfleri, kelimenin bu eki takiben bir hal eki alması halinde düşer.

قلمكه	آرابه سنى	آرقداشنده	باشنڭ	باشى ← باشنى
دده سنده	كتابنڭ	قاصه سنه	ألندن	ألى ← ألنى

7) Ancak bu kural kendinden sonraki harflere bitişmeyen harflerde farklılık arz eder. Bu harflerin bulunduğu hece açık ise okutucu gelir, kapalı ise gelmez.

سوزينڭ	سوزدن	سوزى	سوزڭ	سوزم	سوز	İsim
يازدقجه	يازديغى	يازدم	يازديلر	يازديڭز	يازدق	Fiil

8) "-dır" eki hal eki olmadığından kendinden önceki okutucu "ي"yi düşürmez. (-dır, bildirme ekidir.)

صوكيدر	يوزوكيدر	ايشيدر	آلتيسيدر
باليغيدر	ياپراغيدر	بريسيدر	باشيدر

9) Sonu "ي" okutucusu ile biten bir kelime "ile, idi, ise, imiş" yapılarıyla birleştiğinde bu yapıların başındaki "ا" düşer. Böylece yan yana gelen "ي"lerden birisi terk edilir.

ويرديسه	كلديسه	بويمش	طوغريسه	طوغرى ايسه
باشيدى	بريسيدى	بيلكيله	باشيله	باشى ايله

10) Kelime kökleri içinde yan yana üç adet "ي" harfi kullanılmaz. Bu gibi hallerde çift "ي" yeterlidir.

قييم	جييرتى	صيير	كييم
	بييق	ييه جك	قيي

11) Arapça ve Farsça kelimelerin asli yapısı her durumda muhafaza edilir. Diğer yabancı kelimeler ise Türkçe imla kâidelerine göre telaffuz edildikleri şekilde yazılırlar.

انسان	مبارك	بالجمله	مانع	تشكّر	Arapça
سرخوش	ناچار	خسته خانه	نماز	خواجه مز	Farsça
ترن	پروفسور	پرنس	قارلايل	ميستر	Diğer

12) Kalın ve ince harfler kelime içinde kendilerinden önce ve sonraki seslerin uyumuna göre kullanılırlar.

* Sadece kalın veya sadece ince olan harfler;

خيزلى	خ	آغرى	غ	صيرت	ص	طيش	ط	طوپ	ط	قول	ق
هپ	ه	اگرى	گ	سرت	س	ديش	د	توپ	ت	كول	ك

* Esasen ince olup karşılığında ayrı bir kalın harf bulunmadığı için aynı zamanda kalın olarak da kullanılan harfler:

جوجه	جوشغون	ج	پيل	پول	پ	بل	بال	ب	أك	آق	ا
ژيلت	ژاله	ژ	أز	آز	ز	سر	صار	ر	چك	چاق	چ
أل	قول	ل	أڭ	صوڭ	ڭ	فيش	فيرچه	ف	ايش	آش	ش
أيي	آيي	ى	أو	آو	و	نينه	اون	ن	ايمّه	ياپمه	م

13) Soru eki bitişik, “dahi” anlamındaki "ده" ise ayrı yazılır.

Günümüz Türkçesinde soru eki ve “de” bağlacı ayrı yazılırken, Osmanlı Türkçesinde ise sadece dahi anlamındaki "ده" ayrı yazılır.

سنمي	اومي	كوزلمي	ئولديمي	بولسوني	چوقمي	يوقمي
سن ده	ايشده ده	أوده ده	آكلادق ده	أبي ده	قرداشم ده	بن ده

14) -ki "كه"nin kullanımı:

* Bağlaç olan “ki” Farsça’dan dilimize girdiğinden "كه" şeklinde ve kelimeye bitişik yazılır.

شويله‌كه	ويركه	چيقكه	كلكه	بيلكه	صوصكه	ديكه

* Aitlik olan “ki” ise "ي" okutucusuyla yazılır. (Bağlaç "ki"den farkı, cümleden çıkarıldığı zaman mana bozulur.)

جنّتده‌كى	كوكلكده‌كى	بوكونكي	سنككى	أوده‌كى	آرقه‌ده‌كى

"كنچ ايكن بيلكى آغاجنى ديكه‌لمكه ياشلانديغمز زمان كولكه‌له‌نه‌جك يريمز اولسون." اوزلى سوز

15) İşaret zamirleri

بو	شو	او	بونلر	شونلر	اونلر	

16) Sayı isimleri

بر	ايكي	اوچ	دورت	يگرمي بش	آلتي يوز	يدي بيڭ

17) Derece sayı sıfatları (-ncı, -nci, -ncu, -cü)

بشنجي	آلتنجي	يدنجي	سكزنجي	طقسانجي	طقوزيوزنجي	اون بيڭنجي

18) Üleştirme sayı sıfatları (-er, -ar, -şer, -şar)

اوچر	بشر	آلتيشر	يديشر	قرقر	درت يوزر	بيڭر

19) Şahıs zamirleri

بن	سن	او	بز	سز	اونلر	

جمله اورنكلرى:

- عثمانليجه اوقومه خيزيمزى آرتديرمق ايچون نه ياپملي يز؟ بول تكرار و اويغولامه ايله بو ايش جانلى طوتولور.
- بيلمه ين و بيلمه ديگنى بيلن چوجقدر، اوكا اوگرتك.
- احمقله آرقداش اولما! او ياپديغنى سوسلى كوسترر و كنديسى كبى اولمه كى ايستر.
- كوتو يولده اولانله دوست اولما! چونكه سنى اوجوزه صاتيويرر.
- عقل بر آناختاردر، اما هر قاپويي آچماز.
- عملكزده اللّهك رضاسى اساس اوللى . أگر او راضى اولسه، بتون دنيا كوسسه اهمّيّتى يوق. أگر او قبول ايتسه، بتون خلق ردّ ايتسه تأثيرى يوق.

***

B) RAKAMLAR, SAYILAR VE ZAMAN KAVRAMLARI

1) Rakam ve Sayılar

Rakamların yazımı

٠	٩	٨	٧	٦	٥	٤	٣	٢	١
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
0	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Rakam ve sayıların yazı ile gösterilmesine örnekler:

صفر	طقوز	سکز	یدی	آلتی	بش	درت	اوچ	ایکی	بر

یوز	طقسان	سکسان	یتمش	آلتمش	أللی	قرق	اوطوز	یگرمی	اون

تریلیون	میلیار	میلیون	بیك

- Rakamlar, bütünlük arz eden grupları içinde soldan sağa doğru yazılır.

١٤٥٣/٥/٢٩	١٠٧١	١٩٢٨ / ١١ / ٠١	٥٧١ / ٠٤ / ٢٠

- Rakamlar, yazı ile yazıldıklarında her basamak ayrı ayrı yazılır.

بیك بش یوز	یگرمي ایکي	برمیلیار	اوچ میلیون	یدي بیك

2) Zaman Kavramları

ثالثه	ثانیه	دقیقه	ساعت	کون	هفته	آی	ییل	سنه	عصر

GÜNLER:

پازار ایرته سی	صالی	چهارشنبه	پنچشنبه	جمعه	جمعه ایرته سی	پازار

AYLAR:

م Mîlâdî aylar:

اوجاق	شباط	مارت	نیسان	مایس	حزیران
تموز	آغوستوس	أيلول	أكيم	قاسم	آرالق

م Hicrî aylar:

محرّم	صفر	ربيع الاوّل	ربيع الأخر	جماذي الاوّل	جماذي الأخر
رجب	شعبان	رمضان	شوّال	ذى القعده	ذى الحجّه

***

"هر مشروع و كوزل ايش صدقه در."

حديث شريف

3) Harflerin Rakamsal Değerleri (EBCED)

كلمن				حطى			هوز			ابجد			
ن	م	ل	ك	ى	ط	ح	ز	و	ه	د	ج	ب	ا
50	40	30	20	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

ضظغ			ثخذ			قرشت				سعفص			
غ	ظ	ض	ذ	خ	ث	ت	ش	ر	ق	ص	ف	ع	س
10	90	80	70	60	50	40	30	20	10	90	80	70	60

Hâşiye: Her harfin aritmetik karşılığını ifade eden Ebced Hesâbı, mühim târîhî hâdiseler, bazı binâların yapım veya bir bebeğin doğum zamanı gibi ehemmiyet verilen târîhleri ebced değeriyle gösteren beyitlerde "târîh düşürmek" nâmıyla edebî bir nükte olarak kullanılır.

زمانه کچیره بر نینه

***

"سوکیده کونش کبی اول، دوستلق و قرداشلقده آقار صو کبی اول، خطالری اورتمه‌ده کیجه کبی اول، تواضعده طوپراق کبی اول، اوفکه‌ده ئولو کبی اول، هر نه اولورسه‌ڭ اول، یا اولدیغڭ کبی کورك، یا ده کوروندیگڭ کبی اول."

مولانا جلال الدّین الرّومی

C) EKLER

EKLER

1) Çekim Ekleri

A. İsim Çekim Ekleri
1. Çoğul Eki
2. Hâl Ekleri
3. İyelik Ekleri
4. İlgi Eki
5. Eşitlik Eki

B. Fiil Çekim Ekleri
1. Zaman Ekleri
2. Dilek Ekleri
3. Şahıs Ekleri
4. Masdar Ekleri

2) Yapım Ekleri

1. İsimden İsim Yapan Ekler
2. İsimden Fiil Yapan Ekler
3. Fiilden İsim Yapan Ekler
4. Fiilden Fiil Yapan Ekler

1) ÇEKİM EKLERİ

A. İsim Çekim Ekleri

1. Çoğul eki

Her durumda "لر" şeklinde gelir.

يوللر	طلبه لر	أوليلر	دوشونجه لر	كيجه لر	كونلر

2. Hâl Ekleri

a. Yapma, yükleme eki (-ı, -i, -u, ü) (-yı, -yi, -yu, -yü)

Her durumda "ي" okutucusuyla yapılır. Ancak sonu açık heceyle biten kelimelere "يي" şeklinde kaynaştırma "ي" ilavesiyle gelir.

بورويي	سوكي يي	يولي	صوكي	اوطه يي	ديليمي	صاريغي
بزي	بني	سني	قولي	قاپويي	اورماني	اوتويي

b. Verme, yönelme eki (-e, -a) (-ye, -ya)

Her durumda "ه" okutucusuyla yapılır. Ancak sonu açık heceyle biten kelimelere "يه" şeklinde kaynaştırma "ي" ilavesiyle gelir.

آشجي يه	ايچري يه	شيمدي يه	باشه	قيشه	كوزه	أوه

c. Bulunma eki (-de, -da, -te, -ta)

Her durumda "ده" şeklinde gelir.

چركينده	كوزلده	ويريشده	آليشده	صورمه ده	كزمكده	هريرده
طوتمه ده	اوروچده	ديكله مه ده	راديوده	ألماده	قالقمقده	ياتمقده

d. Ayrılma eki (-den, -dan, -ten, -tan)

Her durumda "دن" şeklinde gelir.

دكذدن	هپدن	هركسدن	ايچمكدن	ييمكدن	كوچدن	ايشدن

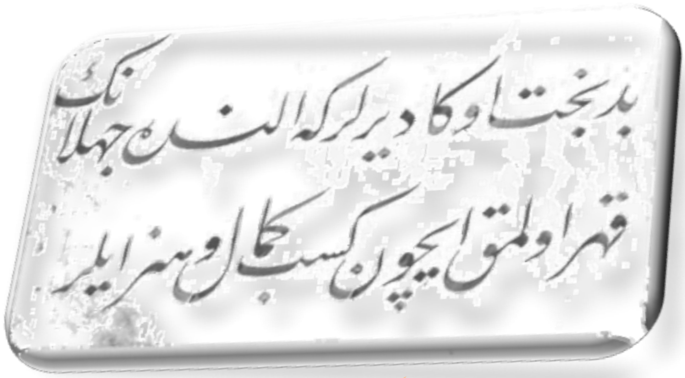

Şinâsî'den bir beyit

3. Mülkiyet (Sahiplik) Ekleri

- Mülkiyet eklerinden önce okutucu harf kullanılmaz.
- Ancak bir kelime kendinden sonrakilere birleşmeyen harflerden biriyle biterse; böyle bir kelimeye mülkiyet eki getirildiğinde, bu harfin içinde bulunduğu hece açık ise okutucu harf kullanılır, kapalı ise kullanılmaz. (kendinden sonraki harflere birleşmeyen harfler kuralı!)

a. I. tekil şahıs (-m, -ım, -im, -um, -üm)

صويم	اوزونتومك	دايبي	آنه مي	آنامك	باجيم	چايم
سوزيني	كوزيي	كوزم	ايشمك	ايشم	باشمي	بابامه

b. II. tekil şahıs (-n, -ın, -in, -un, -ün)

صاييك	يازيكي	صوروكي	صيره ك	چانطه كك	باباكه	دده ك
أويكي	طوزيكي	طوزك	صاغك	قوناغكك	اوقولكي	آرقداشك

c. III. tekil şahıs (-ı, -i, -u, -ü, -sı, -si, -su, -sü)

- Yapısı i'tibâriyle zâten bir açık hece olan bu ekten sonra ek alımı devam ederse, "ي" okutucusunun düşeceği unutulmamalıdır. (imlası klişeleşmiş bazı kelime ve ekler 6. madde!)

أوي	طوزي	كولكه سي	آريسي	اوغلي	باشي	Eksiz
أويني	طوزيني	كولكه سنه	آريسندن	اوغلني	باشنده	Ek devamı

d. I. çoğul şahıs (-mız, -miz, -muz, -müz, -ımız, -imiz, -umuz, -ümüz)

هپمز	چوجغمزي	سسمزك	ألمز	بويمز	اوغلمز	قويمز
باجيمز	آبلامزي	ياورومزك	كوروجه مز	ايلتيمز	بريمز	تريمز

e. II. çoğul şahıs (-nız, -niz, -nuz, -nüz, -ınız, -iniz, -unuz, -ünüz)

ننه كز	تيزه كزي	خاله كزي	ينكه كز	عمجه كز	أنيشته كز	قاين والده كز
آغابگكز	يولداشكز	قرداشكز	يگنكز	طورونكز	بالديزيكز	قاين پدريكز

f. III. çoğul şahıs (-ları, -leri)

آغاجلري	اوتلري	صولري	قوشلري	يشيللكلري	صيجاقلري	صوغوقلري

4. İlgi Eki (-ın, -in, -un, ün, -nın, -nin, -nun, nün)

Her durumda "ڭ" ile yapılır. Ancak sonu açık heceyle biten kelimeler kaynaştırma "ن" harfi ilavesiyle gelir.

آغاجڭ باشى	آدمڭ برى	ألكڭ ايچى	ايشڭ باشى	برنجينڭ

سوزینك	كونك بری	یولك صوكی	بایراغك	دايينك

5. Eşitlik Eki (-ce, -ca, -çe, -ça)

Her durumda "جه" şeklinde yapılır.

أییجه	چوجقجه	أركككجه	بنجه	بویله جه	قیصه جه	سزجه

***

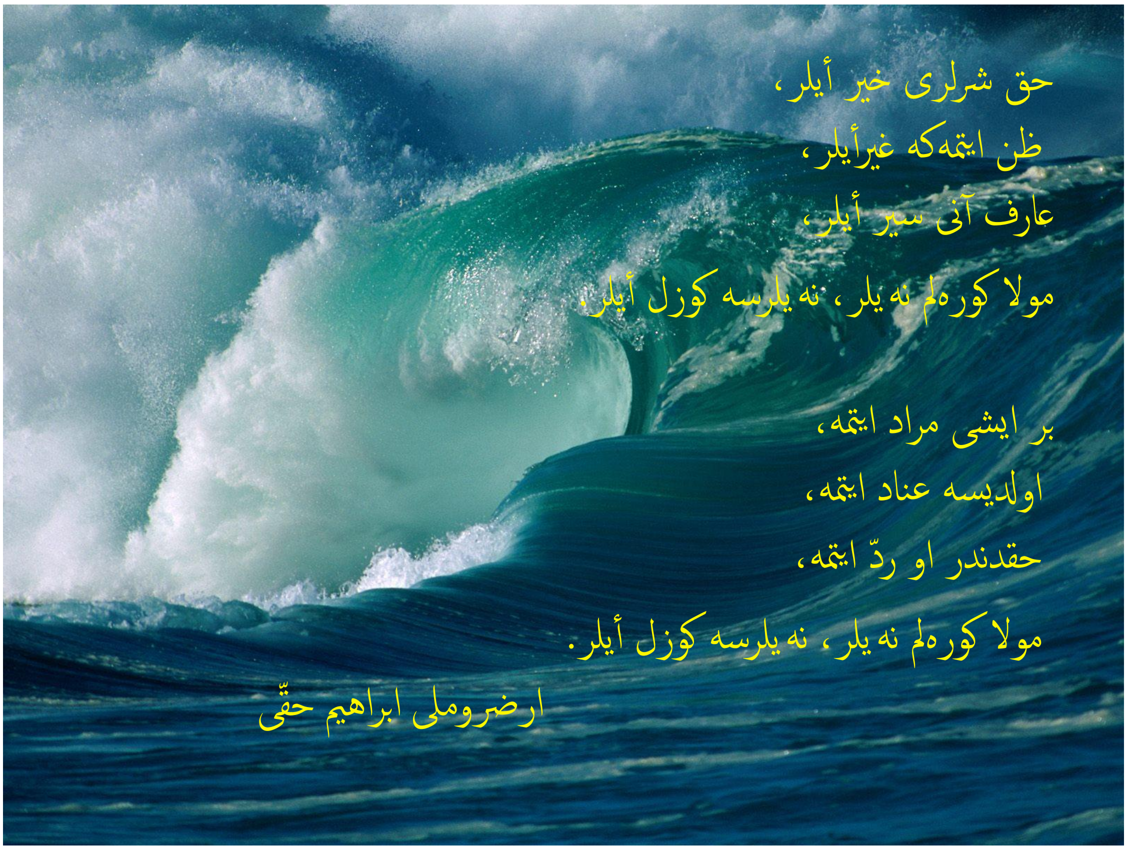

B. Fiil Çekim Ekleri

1. Fiillerde Haber Kipleri (Zaman Ekleri)

Bütün fiil ekleri bilindiği gibi, fiil kökünün (aynı zamanda 2. tekil şahıs emir kipi) üzerine getirilir ve bu yapı hiçbir ek alımında bozulmaz.

a. Geniş Zaman Kipi (-r, -ar, -er, -ır, -ir, -ur, -ür)

1- Olumlu Geniş Zaman

- Fiil kökü açık heceyle biterse sadece "ر" harfi getirilir.

آدارلر	ياشارسڭز	سويله‌رز	اوينار	باشلارسڭ	آرا آرارم
اكشيرلر	طانيرسڭز	أريرز	بويور	اويورسڭ	يورو يورورم

- Kapalı heceyle biten fiillerin geniş zaman kipleri farklılık gösterir. O kelime, "-ar, -ır, -ir, -ur, -ür" gibi artık hangi sesliyi taşıyorsa, icâb eden okutucular kullanılır."ار" "ور" "ير" Ancak "ه" okutucuları kapalı hecelerde kullanılmadığından "-er" şeklinde biten geniş zaman eklerinde bu okutucu gelmez. (okutucu "ه" harfi birinci madde!)

طولارلر	يولارسڭز	صالارز	قايار	باقارسڭ	ياز يازارم
چيقارلر	صوقارسڭز	اوچارز	آچار	كولرسڭ	كور كورورم

- Aşağıdaki gibi sonu "e" sesi ile biten fiil köklerindeki okutucu "ه" harfinin terk edilmesi (yanlış okumaya sebep olmadıkça) daha uygundur.

Hâşiye: Osmanlı Türkçesi imlâda dikkati çeken bir husustur ki, "he" okutucuları (hâ-i resmiye) diğer okutucu harflere nisbetle zayıf bünyeli olup, meselâ tahfifi masdarlarda ya da burada fiil kökünde olduğu gibi, asla terk edilmemesi gereken yerlerde dahi yazılmayabilmektedir. Hususen "ه" okutucularında görülen bu hâl, "fiil kökünün bozulmaması" kâidesinin bir istisnâsıdır ve Türkçenin yapısı i'tibâriyle umûmiyetle bir yanlış okumaya da sebebiyet vermemektedir.

بكزر	سويلر	بكلر	ديكلر	ايشلر	ايسته ايستر

Fiil kökü "ير" şeklinde bitiyorsa, normalde terk edilmemesi gereken geniş zaman ekindeki "ى" okutucusu kullanılmadan da yazılabilir. Zira okuma ve yazmayı elverdiğince hafifleştirmek imlâda bir esastır.

Ancak aynı durumlarda "ا" veya "و" okutucularının terk edilmemesi daha uygundur. "ه" okutucuları, tekrar edelim ki, kapalı hecelerde zaten kullanılmamaktadır.

ویر ویرر	چویرر	آكديرر	كتيرر	ايندیرر	بيتيرر
كور كورور	بولور	دوشورور	باقار	آرار	صورار

2- Olumsuz Geniş Zaman

(Bütün zamanlarda olumsuz ekler "ما" ve "مه" şeklinde gelir.

اويناماز	قاپامازسك	چاغيرماز	آچمايز	قيرمازسكز	قاتلامازلر
ايسته‌مم	بكله مزسك	ديكله مز	بگزه‌مه يز	سویله مزسكز	ايشله مزلر
يوروم	قورومازسك	بولونماز	صولامايز	بودامازسكز	كسمزلر

Olumsuz geniş zaman kiplerinde sonu “e” sesi ile biten olumsuzluk eklerindeki “he” okutucuları terk edilirken, “a” seslerindeki "ا" okutucularının ise terk edilmemesi daha uygundur.

1. Çoğul şahıs çekimlerinde her iki okutucu da terk edilemezken, bu çekimlerde gelen “-yiz, -yız” ekleri, "يز" suretinde de yazılabilir.

***

برآدم امام ابو يوسفه صورديغى صوريلرك بعضلرينه "بيلمييورم!" جوابنى آلنجه،

- مادام بيلمييورسك، نه‌دن خزينه‌دن بو قدر معاش آلييورسك اويله ايسه؟" دييه صوردى.

ابو يوسف ايسه شويله جواب ويردى:

-بنم خزينه‌دن آلديغم معاش بيلديگمك قارشولغيدر. شايد بيلمديگمك قارشولغنى آلاجق

اولسه‌يدم بوكا خزينه نك پاره سى يتمزدى!

b. Şimdiki Zaman Kipi (-yor)

1- Olumlu Şimdiki Zaman

Fiil kökü açık hece ile bitiyorsa "-yor" eki getirilir. Bilhassa bu hallerde kelime kökünün muhafaza edilmesine dikkat edilmelidir. Bu durum aynı zamanda bazı karışıklıkların da önüne geçmektedir. Mesela; bir fiilin “yık-mak”tan mı yoksa “yıka-mak”tan mı geldiğini ayırt ettirir.

آكلا ← آكلايورلر	سويله ← سويله يور	باشلا ← باشلايورسك	ييقا ← ييقايورم
ايشله ← ايشله يورم	ديكله ← ديكله يورز	صاللا ← صاللايور	قورو ← قورويور

Fiil kökü a, e, ı, i seslerinden birini muhtevi kapalı hece ile biterse "ييور"; fiil kökü o, ö, u, ü seslerinden birini muhtevi kapalı hece ile biterse "ويور" eki kullanılmalıdır.

چيقييورم	ويرييورسكز	طاقييورسك	ياپييورم	كلييورم
كولويورسكز	دوكويور	دونويورز	بوكويورسك	صورويورم

2- Olumsuz Şimdiki Zaman

شاشمايورز	صاپمايور	بولمايورسك	قاچمايورم	ما
كورشمه يورلر	كوندرمه يورسكز	كولمه يورسك	كيرمه يورم	مه

Olumsuz şimdiki zaman kipleri normal yapısından başka "elif ve he" okutucularının yerine "ye" okutucusu getirilerek de yazılabilir.

قيرمييورسكز	بيلمييورز	اولمييور	كورمييورسك	طورمييورم

c. Gelecek Zaman Kipi (-ecek, -acak; - yecek, - yacak)

1- Olumlu Gelecek Zaman

Fiil kökü sesli harfle bitiyorsa -yecek "يه جك", -yacak "ياجق"; sessiz harfle bitiyorsa "-ecek "ه جك" , -acak "اجك" eklerinden biri getirilir.

اويويا جقسڭز	طوقويا جغز	آرايا جق	قاپايا جقسڭ	آدايا جغم
يورويه جكسڭز	سويله يه جگز	اوشويه جك	دكه يه جكسڭ	دييه جگم

بوكالا جقلر	بولا جغز	آچاجق	باقاجقسڭ	قازاجغم
كيره جكسڭز	سوه جگز	يكه جك	سوكه جكسڭ	ديكه جگم

2- Olumsuz Gelecek Zaman

اچمايا جقلر	يوتمايا جقسڭز	طولمايا جغز	اوكارمايا جق	چاتمايا جغم	ما
ويرمه يه جكلر	ديمه يه جكسڭز	ديكله مه يه جك	اينمه يه جكسڭ	دلمه يه جگم	مه

Olumsuzluk eki okutucuları esasen terk edilebilirse de bu kipte yazılması daha uygundur.

كورميه جك	كورمه يه جك	كلميه جكلر	كلمه يه جكلر	صورمياجغم	صورمايا جغم

d. Di'li Geçmiş Zaman Kipi (-dı, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü)

1- Olumlu Di'li Geçmiş Zaman

Açık hecelerde "دي" kapalı hecelerde yalnızca "د" kullanılır. (Kendinden sonra birleşmeyen harf kuralı!)

ايليشديلر	اوكسورديڭز	اوشودك	آڭلادى	اوقودڭ	يازدم

2- Olumsuz Di’li Geçmiş Zaman

Bu kipin olumsuzluk eklerindeki okutucular yazılabilirse de, terki daha uygundur.

باشلامادیلر	باشلامدیلر	اوزولمه دك	اوزولمدك	قاچمادم	قاچمدم

e. Miş'li Geçmiş Zaman Kipi (-mış, -miş, -muş, -müş)

1- Olumlu Mişli Geçmiş Zaman

Her durumda "مش" ile yapılır.

قونوشمشلر	ییمشسکز	چیزمشز	سسزمش	آلمشسك	بولمشم

2- Olumsuz Mişli Geçmiş Zaman

Bu kipin olumsuzluk eklerindeki okutucuların terk edilmemesi daha uygundur.

کورمه مشلر	آجیمامشسکز	سیلمه مشز	ایرمه مش	صورمامشسك	آرامامشم

2. Dilek Ekleri

a. Dilek şart kipi (-sa, -se)

Her durumda "سه" ile yapılır.

آکلاسه لر	دوشونسه کز	وارسه ق	بیلسه	یازسه ك	اوقوسه م

b. Gereklilik kipi (-malı, -meli)

Her durumda "ملی" ile yapılır.

قاللیلر	کیرملیسکز	آچملي یز	برلشدیرملی	قیلملیسك	دیکله ملي یم

c. İstek kipi (-a, -e)

Kalın ses uyumunda "ا", ince ses uyumunda ise "ه" ile yapılır.

قاچیشالر	باقاسیکز	کله لم	قونوشمه یا	اوقویاسك	ایچه یم

d. Emir kipi (-ın, -in, -un, -ün, -ınız, -iniz, -unuz, -ünüz, - sın, -sin, -sun, -sün, -sınlar, -sinler, -sunlar, -sünler)

Sadece III. şahıslar kendinden önce okutucu alır; I. ve II. şahıslar okutucu almazlar.

بولك	آرایك	دوشونك	دوشون	یاپك	یاپ
طویسونلر	بیلسینلر	کورسونلر	دویسون	سوسین	آچسین

3. Şahıs Ekleri

3. Çoğul	2. Çoğul	1. Çoğul	3. Tekil	2. Tekil	1. Tekil	Fiil Kökü
اوقورلر	اوقورسکز	اوقورز	اوقور	اوقورسك	اوقورم	اوقو
یازدیلر	یازدیکز	یازدق	یازدی	یازدك	یازدم	یاز

4. Masdar Ekleri

a. -mak, -mek

Kalın ses uyumunda " مق / مغ", ince ses uyumunda ise "مك / مگ" ile yapılır.

مق/ مغ	صورمق	صورمغه	صارارمق	صارارمغه	قالقمق	قالقمغه
مك/مگ	بيلمك	بيلمگه	يشرمك	يشرمگه	اوشومك	اوشومگه

b. -ma, -me

Her durumda "مه" ile yapılır.

اوقومه	دانيشمه	باغيشلامه	بكله مه	أسيركه مه	ايگله مه	اِچمه صوبي

c. -ış, -iş, -uş, -üş

Ses uyumuna göre okutucu alır.

آليش	ويريش	كليش	كيديش	بولوش	كورونوش	قاباريش

جمله اورنكلرى:

"أى مسلمانلر ، اللّهدن ناصل قورقمق لازمسه اويله جه قورقيگز..!"

آل عمران سورەسى-١٠٢

(محمد عاكفك بو آيته دوشديگى يوروم:)

نه عرفاندر وپرن اخلاقه يوكسكلك، نه وجداندر؛

فضيلت حسّى انسانلرده اللّه قورقوسندندر.

2) YAPIM EKLERİ

1. İsimden isim yapan ekler

a. -lık, -lik, -luk, -lük, -lığı, -liği, -luğu, -lüğü

Kalın ses uyumunda " لق / لغ", ince ses uyumunda ise "لك / لگ" ile yapılır.

يوللغكى	يوللق	صامانلغنده	صامانلق	صاغلغمه	صاغلق	لق/لغ
قلملگم	قلملك	كوزلگى	كوزلك	أييلگگى	أييلك	لك/لگ

b. -cı, -ci, -cu, -cü

Her durumda "جي" ile yapılır.

ايشجى	آشجى	قويومجى	اوگرنجى	صوجى	چايجى	ديشجى

c. -lı, -li, -lu, -lü

Her durumda "لي" ile yapılır.

چامورلى	صولي ايسه	طاتليدر	اويقوليسك	ئولوملى	سويملى	اسپارطه لى

d. -sız, -siz, -suz, -süz

Her durumda "سز" ile yapılır.

يوركسز	كوكلسزسك	اوكسز	صوسزم	صوكسز	سسسز	ايصسز

e. -cık, -cik, -cuk, -cük, -cağız, - ceğiz

Kalın ses uyumunda " جق / جغ", ince ses uyumunda ise "جك / جگ" ile yapılır.

ياوروجغز	جانجغزم	اوفاجغز	اوفاجق	چوجغك	چوجق	جق/جغ
كوپجگز	كوپروجك	آسكرجگك	عسكرجك	كديجگم	كديجك	جك/جگ

f. -daş, -taş

Her durumda "داش" ile yapılır.

مسلکداش	يورتداش	صويداش	يولداش	قرداش	آرقداش	دينداش

2. İsimden Fiil yapan ekler

a. -la, -le

Kalın ses uyumunda " لا", ince ses uyumunda ise "له" ile yapılır.

ايشله	كيزله	كوزله	پارچه لا	زيپلا	صوللا	باشلا

b. -lan, -len

Kalın ses uyumunda " لان", ince ses uyumunda ise "لن" ile yapılır.

سسلن	سوسلن	يكيلن	عقللان	جانلان	حاضرلان	خيزلان

c. -laş, -leş, -lat, -let

Kalın ses uyumunda "لاش/ لش", ince ses uyumunda ise "لات/ لت" ile yapılır.

تميزلت	كوزلت	باشلات	قارشولاش	أييلش	ياردیملاش

***

"کندیکی باشی بوش ظنّ ایتمه. زیرا شو مسافرخانهٔ دنیاده نظرِ حکمتله باقسه‌ڭ، هیچ بر شیئی غایه‌سز، نظامسز کوره‌مزسڭ. ناصل سن نظامسز، غایه‌سز اولابیلیرسڭ!"

بدیع الزّمان سعید النّورسی

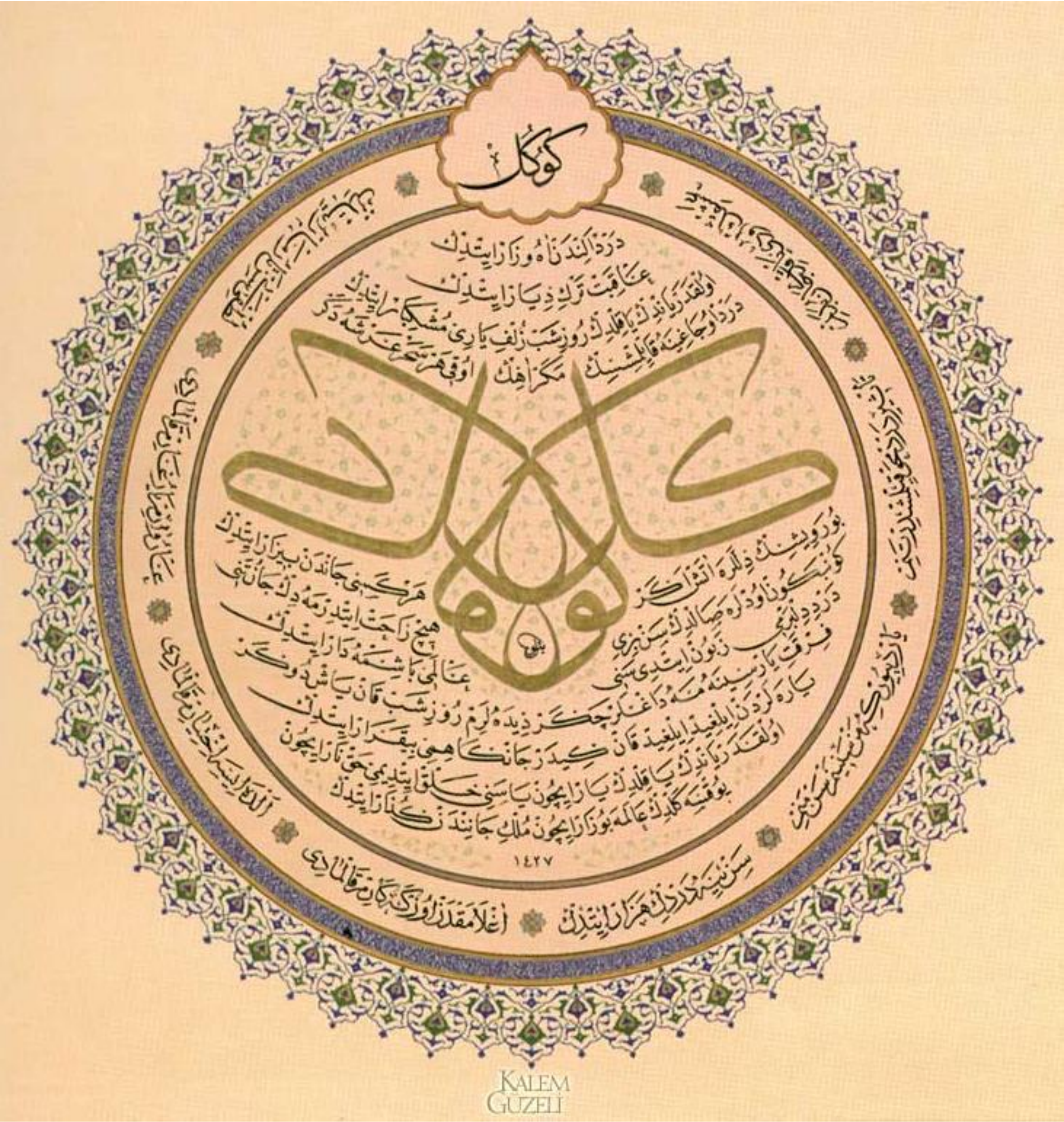

3. Fiilden isim yapan ekler

a. -ma, -me / -mak, -mek

سومه	ویرمه	دانیشمه	قوشمه	یاپمه	مه
سونمك	یمك	کولمك	قازانمق	باشارمق	مق/ مك

b. -gı, -gi, -gu, gü / -gıc, -gic, -guc, -güc

Ses uyumuna göre okutucu gelir. Kalın seslerde "غ", ince seslerde "ك", kullanılır.

کورکو	صورغو	چالغی	بیلکی	سیلکی
	صورغوج	بیلکیج	طالغیج	یارغیج

c. -kan, -ken, -gan, -gen

کمیرکن	چکینکن	صاووروغان	قیریلغان	اونوتقان	چالیشقان

d. -cı, -ci

سویندیریجی	یاکیلتیجی	بوکالتیجی	دیکله ییجی	یازیجی	اوکرنجی

e. -ı, -i

باشاری	یاپی	قازی	دیکله تی	اوغراشی	یازی

4. Fiilden fiil yapan ekler

a. Ettirgen eki

- dır, - dir, - dur, -dür / -tır, - tir, -tur, -tür/ : (Her zaman "دیر" ile yapılır.)
-ır, -ir, -ur, -ur : (ses uyumuna göre " ور /یر " ile yapılır.)
-t : (Her zaman "ت" ile yapılır.)

دیر	سویندیر	کیدیر	قونوشدیر	قوشدیر	کسدیر
یر/ور	شاشیر	باتیر	قاچیر	ایچیر	صاوور
ت	آرات	اوینات	اوشوت	بلیرت	اویوت

b. Edilgen eki (-ın, -in, -un, -ün) (-ıl, -il, -ul, -ül)

Ses uyumuna göre " ین ،ون / یل ،ول " ekleriyle yapılır.

آراندی	سیلینه جك	یولونمش	یازیلمش	آچیلاجق	یوزولمش

c. Dönüşlülük eki (-n, -ın, -in, -un, -ün)

Ses uyumuna göre " ن ، ین ، ون " ekleriyle yapılır.

طراندی	ییقاندی	سیلکیندی	باقیندی	سورونددی	دوگوندی

d. İşteşlik eki (-ş, -ış, -iş, -uş, -üş)

Ses uyumuna göre " ش ، یش ، وش " ekleriyle yapılır.

آغلاشدق	باقیشدیلر	چکیشمدیلر	بولوشدق	اوچوشدیلر	کوروشدك

3) Diğer Bazı İsim ve Fiil Ekleri

1) Soru eki (-mı, -mi, -mu, -mü)

Her durumda "مي" ile yapılır.

اويله مى	أيميسكز	ئولديكزمى	اويويورمى	ويره بمى	يازدكمى

2) -an, -en

Kalın ses uyumunda "ان", ince ses uyumunda "ن", ekiyle yapılır.

چيزن	ايكله ين	كيرن	باشلايان	باقان	يازان

3) -dığı, -diği, -duğu, - düğü, -tığı, - tiği, -tuğu, -tüğü

Kalın ses uyumunda "ديغى", ince ses uyumunda "ديگى", ekiyle yapılır.

كوپورديگى	سوپورديگى	بيلديگى	صورديغى	صاتديغى	آغلاديغى

4) -ıp, -ip, -up, -üp

Her durumda "وب" ekiyle yapılır.

اينانوب	كوروب	صورروب	قيلوب	سووب	قالوب

5) -dıkça, -dikçe, -dukça, -dükçe, -tıkça, - tikçe, -tukça, -tükçe

Kalın ses uyumunda "دقجه", ince ses uyumunda "دكجه", ekiyle yapılır.

كوردكجه	ديگله دكجه	كلدكجه	ايصيردقجه	اوقودقجه	يازدقجه

6) -dığında , -diğinde, -duğunda, -düğünde -tığında, - tiğinde, -tuğunda, -tüğünde

Kalın ses uyumunda "ديغنده", ince ses uyumunda "ديگنده", ekiyle yapılır.

كولديگنده	ديزديگنده	سرديگنده	قيلديغنده	اوتانديغنده	varديغنده

7) -ınca , -ince, -unca, -ünce

Her durumda "نجه" ekiyle yapılır.

قیرنجه	کیرنجه	ئولنجه	صولنجه	یشرنجه	آچنجه

8) -maksızın , -meksizin

Kalın ses uyumunda "مقسزین", ince ses uyumunda "مکسزین", ekiyle yapılır.

بیلمکسزین	سورمکسزین	سچمکسزین	بیقمقسزین	طورمقسزین	وارمقسزین

9) -arak , -erek

Kalın ses uyumunda "ارق", ince ses uyumunda "ه رك", ekiyle yapılır.

ایکله یه رك	کولدیره رك	کردیره رك	قیلدیرارق	صورارق	صاقلایارق

10) -abil, -ebil

Kalın ses uyumunda "ابیل", ince ses uyumunda "ه بیل", ekiyle yapılır.

بیله بیلدی	سوره بیلیر	سچه بیلیرز	قیرابیلیر	اوچابیلملك	یاپابیلیرم

11) -ında , -inde, -unda, -ünde

Her durumda "نده" ekiyle yapılır.

بیلنده	یرنده	برنده	صوکنده	اکنده	باشنده

جمله اورنكلرى:

"ياغمور" شعرندن برقطعه:

- صاراردى يشيل ياپراق؛ دال قوپدى؛ فيدان دوشدى.
  بايقوشه چفته يالى؛ بلبله زندان دوشدى.
  قاتل سينكلر دلدى حجابكْ پرده‌سنى.
  استقلال بوشلغنه آريلر نادان دوشدى.

حضرت على‌دن اوگوتلر:

- أكْ بويوك زنكينلك، عقل،
  أكْ قويو فقيرلك احمقلق،
  أك كوتو يالكْزلق بوبورلنمك،
  أكْ دگرلى اوكْور، كوزل اخلاقدر.
- احمقله دوستلقدن صاقين، چونكه او سكْا فائده‌لى اولملق ايستركن ضرر ويرر.
- يالانجيله دوست اولما! چونكه او، سندن اوزاق طورانى سكْا ياقلاشديرر، ياقينكْى ده سندن اوزاقلاشديرر.

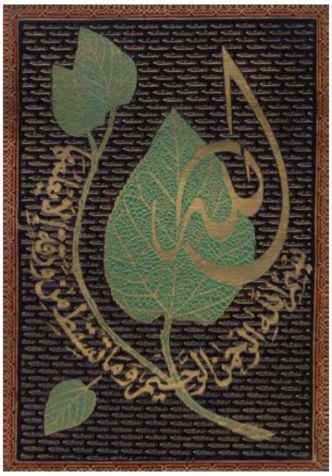

"... hiçbir yaprak da düşmez ki onu bilmesin..." meâlindeki En'am Sûresi-59'dan alınma parça.

الٰهی!

حمدیکی سوزیمه سرتاج ایتدم، ذکریکی قلبمه معراج ایتدم، کتابکی کندیمه منهاج ایتدم. بن یوقدم وار ایتدك، وارلغندن خبردار ایتدك، عشقکله کوکلمی بی قرار ایتدك. عنایتکه صیغیندم، قاپوکه کلدم، هدایتکه صیغیندم لطفکه کلدم، قوللق ایده مدم عفویکه کلدم. شاشیرتما بنی، طوغری یی سویلت، نشئه نی طویور حقیقتی اوگرت. سن طویورمازسه‌ك بن طویامام، سن سویلتمزسه‌ك بن سویله یه مم، سن سودیرمزسه‌ك بن سوه مم. سودیر بزه هپ سودکلرینی، یردیر بزه هپ یردکلرینی، یار ایت بزه أردیردکلرینی. سوْدك حبیبنی کائناته سوْدیردك. سودك ده خلعتِ رسالتی کییدیردك. مقامِ ابراهیمدن مقام محموده أردیردك. سَرْورِ اصفیا قیلدك. خاتمِ انبیا قیلدك. محمّد مصطفی قیلدك. صلات و سلام، تحیّات و اکرام، هر دورلی احترام اوکا، اونك عائله سنه، ألنه، احبابنه، اصحابنه و اتباعنه یا ربّ.

المالیلی محمّد حمدی یازیر

"شو دنیا حیاتنه محبّتله مبتلا اولان بعض انسانلر، او حیاتدن مقصد و غایه‌نك یالکز او حیاته خدمت و او حیاتك بقاسی اولدیغنی و باشقه‌جه بر فائده‌سی اولمادیغنی ظنّ ایدییورلر..."

سعید النّورسی، مثنوئ نوریّه

OSMANLICA METİNLER

عثمانليجه متنلر

کور قلبلی

آمانك بری قاپ قراکلق بر کیجه ده ألنده فنر و اومزنده دستی ایله یوروییوردی. بوش بوغازك بری یاننه یاقلاشدی و :"أی شاشقین آدم! سنك ایچون کیجه ایله کوندوزك فرقی یوقدر. سنك کوزکده قراکلقله آیدینلق بردر. اویله یسه فنرك سکا نه فائده‌سی اولاجقکه؟" دیدی. بو سوز اوزرینه آکلاملی بر شکلده تبسّم ایدن آما شویله دیدی: "بو فنری کندم ایچون دکل، سنك کبی کور قلبلی سرسملر ایچون آلدمکه، بکا چارپوب ده دستیمی قیرماسینلر."

آتشدن آیریلان قور چابوق سونر

بر عالم ذات وارمش. درسنه دوام ایدنلردن بری، نیجه سنه‌لردن صوکره درس حلقه‌سنی ترك ایتمش. هفته‌لر، آیلر کچدیکی حالده اورته‌لرده کورونمه یورمش. عالم کیشی طلبه‌سنه صاحب چیقمق ایچون أوینه کیتمش. موسم قیشدی. أوك اورته‌سنده‌کی اوجاقده کورول کورول اودون یانییوردی. عالمك کندیسنی نیه زیارت ایتدیکنی تخمین ایدن آدم، اوشومش اولان عالمی اوجاغك باشنه دعوت اتدی. اوجاغك یانی باشنه اوتوران عالم، آدمه هیچ بر شی دیمدی. عالم ذات بر قاچ دقیقه صوکره ماشه یی ألنه آلدي، أییجه کوز حالنه کلمش اودونلردن برینی اوجاغك بر کنارینه قویدی. صوکره هیچ بر شی سویله‌مدن بکله‌دی. کناره قونولمش اولان کوزك آتشی یاواش یاواش آزالدي، صوکره سوندی.

اوطه‌ده چیت چیقمایوردی. ایلك باشده‌کی سلامله‌مه خارج بر کلمه بیله قونوشولمش دکلدی. عالم ذات کیتمه یه حاضرلانیرکن سونمش کوزی آلدی و یکیدن آتشك اورته‌سنه قویدی. کوز آتشله و یانان اودونلرك ایصیسیله چابوجق پارلادی. عالم ذات آیریلمق ایچون قاپو یه یونلدیکنده، أو صاحبی:

- أفندم سببِ زیارتکزی آکلادم. بنی عفو ایدیکز. بوندن صوکره صحبتلریکزی هیچ بر زمان آقصاتمایاجغم دیدی.

پادشاهڭ آتی

پادشاهڭ چوق سودیگی بر آتی وارمش. پادشاه سایسلرینه، آتمڭ اولوم خبرینی کیم کتیریرسه اونڭ بوینی اوروروم دیمش. کل زمان کیت زمان هر فانی کبی پادشاهڭ آتی ده بر کون ئولمش. سایسلری بر قورقودر صارمش. ایچلرندن بری:

- بن خبر ویررم دیمش.

کیتمش پادشاهڭ یاننه. دیمشکه:

- أفندیم آتکزڭ آیاغنی قالدیرییورز، طوتامییور، دوشویور. قفه‌سنی قالدیرییورز، طوتامییور، دوشویور. کوز قپاقلرینی آچییورز، تکرار قپانییور.

پادشاه دیمشکه:

- اویلیسه آتم اولمش دیمکدر.

سایس:

- پادشاهم! آتڭ ئولدیگنی بز سویله‌مدك، سز سویله‌دیڭز.

تدبیرلی تیلکی

بر تیلکی اورمانه طوغری خیزلی خیزلی قاچییورمش. اونی بویله کورنلر دیمشلرکه:

- نه دن قاچییورسڭ؟

تیلکی دیمشکه:

- ایشیتدمکه یاقالادقلری دوه‌لره یوك طاشیتییورلرمش.

اوڭا دیمشلرکه:

- أیي ده سن دوه دگلسڭکه!

تیلکی دیمشکه:

- بن بیلییورم. اما بونی اونلره آڭلاتنجه‌یه قدر بنم ده پوستم ألدن کیدر.

بایغین آدام

آدمك بری چارشو ایچنده دوشوب باییلمش. خلق اطرافنه طوپلانمش. کل صویی، أصانس، مسك کبی نه قدر کوزل قوقو وارسه قوقلاتمشلر. لکن بر تورلی آییلتامامشلر. بو آراده اوزاقدن بریسنك کلدیکنی کورمشلر. آدام کلیر کلمز بر قالب تزك ایسته مش. کتیریلن تزکی باییلان آدامك بورننه قوقلاتمش. آدم همان آییلمش. مگر کلن آدم بایغین آدمك آغابکی ایمش. و قرداشنك خوینی چوق أيي بيلييورمش.

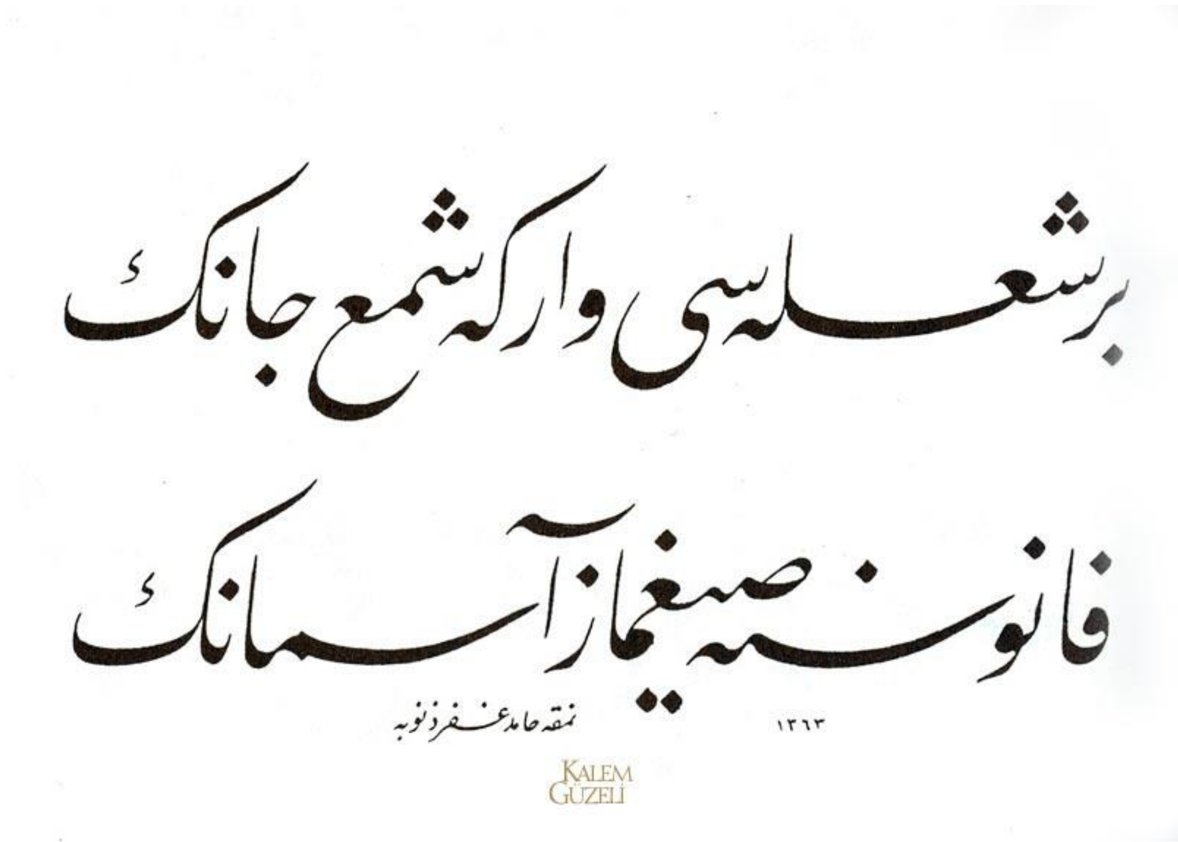

سز هیج خیاللریڭزدن صفر آلدیڭزمی؟

بو أویکو چفتلکدن چفتلگه، یاریشدن یاریشه قوشارق آتلری تربیه ایتمه یه چالیشان بر کزکین آت تربیه جیسنڭ کنج اوغلنه قدر اوزانیر. باباسنڭ ایشی نه‌دنیله چوجغڭ اورته‌اوگرتیمی کسینتیلره اوغرامشدی.

اورته ایکیده ایکن، بویودیگی زمان نه اولمق و یاپمق ایسته‌دیگی قونوسنده بر قومپوزیسیون یازمه‌سنی ایسته‌دی خواجه‌سی.

چوجوق بتون کیجه اوتوروب کونڭ برنده آت جفتلگنه صاحب اولمه یی هدفله دیگنی آڭلاتان یدی صحیفه‌لك برقومپوزیسیون یازدی. خیالنی أڭ اینجه آیرینتیلریله آڭلاتدی. حتّی خیالنده‌کی ایکی یوز دونوملك جفتلگڭ قروکیسنی ده چیزدی. بنالرڭ، آخیرلرڭ و قوشو یوللرینڭ یرلرینی کوستردی. قروکی یه ایکی یوز دونوملك اراضینڭ اوزرینه اوتوراجق بیڭ متره‌قاره‌لك أوڭ آیرینتیلی پلاننی ده أکله‌دی.

ایرته‌سی کون خواجه‌سنه صوندیغی یدی صحیفه‌لك أودو تام قلبنڭ سسیدی.

ایکی کون صوکره أودوی کری آلدی. کاغدڭ اوزرنده قرمزی قلمله یازیلمش قوجامان بر "صفر" و "درسدن صوکره بنی کور." اویاریسی واردی.

"نه‌دن صفر آلدم؟" دییه مراقله صوردی خواجه‌سنه چوجوق. "بو، سنڭ یاشڭده بر چوجوق ایچون کرچکجی اولمایان بر خیال" دیدی خواجه‌سی. "پاره‌ڭ یوق. کزکینجی بر عائله‌دن کلییورسڭ. قایناغڭز یوق. آت چفتلگی قورمق بویوك پاره کرکدیرر. اوکڅه اراضی یی صاتین آلمه‌ڭ لازم. طامیزلق حیوانلر ده آلمه‌ڭ کرکییور. بونی باشارمه‌ڭ امکانسز." و أکله‌دي:

" أگر أودویکی کرچکجی هدفلر بلیرله‌دکدن صوکره یکیدن یازارسه‌ڭ

او زمان نوطڭی یکیدن کوزدن کچیررم."

چوجوق أوینه دوندی و اوزون اوزون دوشوندی. باباسنه دانیشدی. "اوغلم!" دیدی باباسی، "بو قونوده قراریکی کندیكڭ

ویرمه‌لیسلكڭ. بو،سنكڭ حیاتكڭ ایچون اولدقجه أوڭملی بر سچیم."

چوجوق برهفته قدر دوشوندکدن صوکڑه أودوینی هیچ بر دگیشیكلك یاپمادن کری کوتوردی خواجه‌سنه. "سز ویردیککڭز نوطی دگیشدیرمه‌یكڭ" دیدی، "بن ده خیاللریمی!"

او اورته ایکی اوکرنجیسی بوکون ایکی یوز دونوملك اراضی اوزرنده‌کی بیكڭ متره قاره‌لك أونده اوتورویور. ییللر اوکڃه یازدیغی أودو شومینه‌نكڭ اوزرنده چرچوه‌لنمش اولارق آصیلی.

آبدستنى اُكسيك آلان آدامى پيغمبريمزڭ طورونلرى ناصل ايقاظ ايتديلر؟

پيغمبر افنديمزڭ مبارك طورونلرى حسن ايله حسين، جامع آوليسنده طورمش شادرواندن آبدست آلان ياشليجه بر آدامى سير ايدييورلردى. حسن بر آرا قرداشى حسينه:

- باق، ديدى. ديرسكلرينى أييجه ييقامدى.

- أوت، كوروييورم، بعض يرلر قورو قالييور.

- بونى اوڭا سويله‌ملي يز. آبدست صيره سنده ييقانمه‌سى فرض اولان يرلرده ايگنه اوجى قدر قورو بر ير قالسه آبدست اولماز، آبدست اولماينجه طبيعى نماز ده اولماز.

- اما ناصل سويله‌يه‌جگز ؟ ايشته باق آياقلرنده ده عين اهمالى ياپدى. پارماق آرالرينى اوغوشديرمدي، صويي طوپوقلرينه دگديرمدى بيله. هايدى كيدوب كنديسنه سويله‌يه لم.

حسين:

- بر دقيقه ،ديه قرداشنى طورديردي. او بزدن چوق ياشلى. سويلرسه‌ڭ اوتانابيلير ياخود چوجق اولديغمز ايچون بزى ديڭله‌ميه بيلير. اونى قيرمدن ياڭليشنى آڭلاتمه‌نڭ بر يولنى بولملي يز.

بردن عقلنه كلدي:

- تمام ، ديدى سوينچله، بولدم!

آدامه ياقلاشدى. صايغى طولى بر سسله:

- افنديم، ديدى. .سزدن بر رجامز وار.

- سويله يكڭ باقالم چوجقلر.

- بز هنوز چوجق صاييليرز. شورادن آبدست آليركن باشمزده طورسه‌كز ده ياڭليشلريمزى سويله‌سه‌كز.

آدام ممنون کولدي:

- طبیعي، دیدی. باشلایك باقالم.

ایکی قرداش آبدست آلمه یه باشلادیلر.آدام دقّتله باقییور، بر یاکثلیش بولمه یه چالیشییور، اما بولامییوردی.

کندی آبدستنی دوشوندی. حسن ایله حسین کبی دقّت کوسترمدیگنی آکلادی.
آبدستلری بیتنجه صاچلرینی اوخشادي:

- یاکثلیش سزده دگل چوجقلر بنده، دیدی. قصورلی بنم. یاکلیشمی یوزیمه اورمدن بو قدر نازکجه دوزلتدیگگز ایچون چوق تشکّر ایدرم. آرتق بن ده سزلر کبی آبدست آلاجغم.

یکیدن صویك باشنه چوکدی و بر کوزل آبدست آلدی.

دیمککه، بر شیئك طوغریسنی بیلمك یترلی دگلدر. او طوغري یي باشقه‌لرینی قیرمدن، طاریلتمدن آکلاتابیلمك ده لازمدر. (احمد شاهین)

اللّهی کوره جکمی یز؟

اللّهی کورمه یی نه چوق ایسته دیگگڠزی بیلییورم. بویوکلریکزه،کیم بیلیر قاچ دفعه: "اللّهی نیچون کوره‌مییورز؟" دییه صورمشسکڠزدر. طبقی بالیقلر کبی، هانی اونلر ده بر برینه :

- دکڠز دییه بر شی وارمش. کیدوب بز ده کورسه‌ك، دیرلرمش.

اللّه هر زمان یانی باشمزده؛ حتّی کندینڭ ده بویوردیغی کبی "بزه بویون طامریمزدن داها یاقین!" اما یینه ده بز اونی کوره مه یورز.

ذاتًا کوره جگمز ده یوق؛ چونکه بو کوزلریمز، اللّهی کوره‌جك شکلده یاراتیلمامش.

"یا آخرتده؟ اوراده ده اللّهی کوره مه یه‌جکمی یز؟" دییه صورارسه‌کڠز، بو اوکڠملی صورینڭ جوابنی پیغمبر افندیمزدن آلالم، دیرم.

عینًا سز کبی، پیغمبر افندیمزڭ آرقداشلری ده بو قونویي پك مراق ایتمشلر و اوکڠا :

- أی اللّهڭ ایلچیسی! بز آخرتده ربّمزی کوره جکمی یز؟ دییه صورمشلر. پیغمبر افندیمز ده شونلری سویله مش:

- أوت کوره جکسکڠز. بر اوگله وقتی آچیق بر هواده، کوك یوزنده هیچ بر بلوط یوقکن، کونشی کوره‌بیلمك ایچون بربریکڠزی هیچ ایتوب قاقارمیسکڠز؟ آیڭ اون دردنجی کیجه‌سنده، آچیق و بلوطسز کوك یوزنده آیی کوره بیلمك ایچون زورلق چکرمیسکڠز؟

پیغمبریمزڭ آرقداشلری بو صوريي یه:

- خیر یا رسول اللّه، دییه جواب ویرمشلر.

او زمان پیغمبر افندیمز:

- آیی، کونشی کورمك ایچون زورلق چکمه یورسه کڠز، آخرت کونی اللّه تعالی یی کورمك ایچون ده هیچ بر صیقینتی چکمه یه جکسکڠز، بویورمش.

بر باشقه کون ده پیغمبریمز شونلری آکلاتمشدر:

- جنّتلکلر جنّته کیرنجه، الله تعالی اونلره: "سزه داها فضله شیلر ویرمه‌می ایسترمیسکز؟" دییه صوراجق. اونلر ده:

- ربّمز، سن بزم یوزیمزی آق ایتدكڭ. بزی جنّته قویوب جهنّمدن قورتاردكڭ. سندن داها فضله نه ایسته‌یه بیلیرز؟ دییه‌جکلر.

- او زمان الله تعالی، کندیله قوللری آراسنده‌کی أنکلی قالدیراجق. جنّتلکلر، الله تعالی‌یه طویه باقمقدن داها اوستون و داها کوزل بر شی اولمدیغنی آکلایاجقلر.

پروفسور دوقتور محمد یاشار قان دمیر،

آخرته ایناانیورم

بر چاناق قلعه شهیدینڭ صوڭ مكتوبی

والده جگم،

درت عسكر طوغورمقله مفتخِر شانلی تورك آنه سی!

نصیحت آمز مكتوبڭی دیورین اووه‌سی كبی كوزل، یشیللك بر اووه‌جغڭ اورته سندن كچن دره نك كنارنده كی آرمود آغاجنڭ سایه سنده اوتوروركن آلدم. طبیعتڭ یشیللكلری ایچنده مست اولمش روحمی بر قات داها تقویّه ایتدی. اوقودم، اوقودقجه بیوك درسلر آلدم. تكرار اوقودم. شویله كوزل و مقدّس بر وظیفه نك ایچنده بولوندیغمدن سویندم. كوزلریمی آچدم، اوزاقلره طوغری باقدم... یشیل یشیل أكینلرڭ روزكاره مقاومت ایده مه یه رك أگیلمه سی بڭا آنه مدن كلن مكتوبی سلاملایور كبی كلدی. هپسی بندن طرفه طوغری أگیلوب قالقیوردی و بنی، آنه مدن مكتوب كلدی دییه رك تبریك ایدییورلردی.

كوزلریمی برآز صاغه چویردم، كوزل بر یاماجڭ أتكلرنده كی محتشم چام آغاچلری كندیلرینه مخصوص بر صدا ایله بنی تبشیر ایدییورلردی. نظرلریمی صوله چویردم، جیغیل جیغیل آقان دره، بڭا والده مدن كلن مكتوبدن طولایی كولویور، اوینایور، كوپورویوردی... باشمی قالدیردم، كولكه سنده استراحت ایتدیگم آغاجڭ یاپراقلرینه باقدم. هپسی، بنم سوینجمه اشتراك ایتدیگنی یاپدقلری رقصلرله آڭلاتمق ایسته یوردی. دیگر بر دالنه باقدم، كوزل بر بُلْبل، طاتلی صداسیله بنی تشهیر ایدییور و حِسِّیّاتمه اشتراك ایتدیگنی اینجه غاغالرینی آچارق كوسترمك ایسته یوردی.

ایشته بو كچن دقیقه‌لر آكنده خدمت أری

- أفندیم، چایكز، بیوریكز، ایچیكز، دیدی.

پك اعلی، دیدم. آلدم، باقدم، سوتلی چای...

- مصطفی، بو سوتی نره دن آلدڭ؟ دیدم.

- أفنديم، شو دره نڭ كنارنده يا ييله يا ييله كيدن سورو يوقمى ؟

- أوت، ديدم. نه قدر كوزل!

- ايشته اونڭ چوباننندن ١٠ پاره يه آلدم.

والده جگم، اون پاره يه يوز درهم سوت، هم ده صو قاتيلمامش. قويوندن شيمدى صاغيلمش، آلدم و ايچدم. فقط بو صيره ده دوشونويورم. بن والده مڭ سايه سنده، اونڭ كوندرديگى پاره ايله بويله سوت ايچه يم ده آننه م ايچمه سين، اولورمى ؟ شَوْكت نه دن ايچمه يور ؟ فقط يوقاريده كى بلبل باغيرييوردى... "والده ڭ طالعنه كوسسون، نه ياپالم ؟ او ده أركك اولسه يدى, بو چيچكلردن قوقلاياجق بو سوتدن ايچه جك، بو أكينلرڭ سجده لرينى كوره جك، دره نڭ آهسته آقيشنى تدقيق ايده جك و چيقارديغى سسلرى دوياجق ايدى."

شوكت مراق ايتمه سين، او كورور، بلكه ده داها كوزللرينى كورور. فقط والده جگم، سن يينه متأثّر اولما. بن سنى، أوت سنى مطلقا بورايه كتيره جگم. و شو منظره يى كوستره جگم. شوكت، حِلمى ده سنڭ سايه كْده كوره جكدر. او كوزل چايرڭ قويو يشيل بر طرفنده چاماشير ييقايان عسكرلرم صفّ صفّ ديزيلمشلر. غايت كوزل سسلى برى اذان اوقويوردى. أى اللّهم! بو اووه ده اونڭ سسى نه قدر كوزلدى! بلبل بيله صوصدى، أكينلر بيله حركتدن كسيلدى، دره بيله سسنى چيقارمايوردى. هركس هرشى بتون موجودات اونى، او مقدّس سسى ديگله يوردى. اذان بيتدى.

والده جگم! چاماشير فلان ايسته مم، پاره لرم طورويور، الله راضى اولسون. اوغلڭ...

Mektubu yazan; ihtiyat zabit (yedek subay) namzedi Edhem, İstanbul Hukuk Fakültesi son sınıfına devam ederken aynı zamanda Beyazıt Numune Mektebi'nde öğretmendi(1912) . Gönüllü olarak katıldığı Çanakkale Savaşı'nda bu mektubu yazdıktan sonra şehitlik mertebesine yükselmiştir. **Şehid Muallim Edhem, Niğde'nin 'And-Ulus'(Hacı Abdullah) köyünde 29.02.1890 tarihinde doğmuş ve 19 Nisan 1915'de şehit olmuştur. [Birliği: 3.Kolordu, 19.Fırka (Kumandanı: M.Kemal Atatürk) , 57.Alay, 2.Tabur, 6.Bölük]. ** Şehid Edhem o tarihte 25, annesi Zeynep 41 yaşında idiler. Yine mektupta bahsi geçen: Kardeşi Halit 22 yaşında olup Çanakkale'nin diğer bir cephesinde, kardeşi Hilmi 16 yaşında öğrenci, kardeşi Şevket 10 yaşında öğrenci, sütkardeşi Kadir 24 yaşındadır. ** Mektupta bahsi geçen 'Divrin', annesinin doğduğu Niğde'nin bir köyüdür. **Mektupta adı geçen kardeşi Halit, ağabeysi ile birlikte Çanakkale Savaşı'na katılmış.

Kirte köyü ilerisinde Zığındere'de yaralanmış, gazi olarak sağ kalmış. 31 yıl Emniyet Teşkilatında çalışmış. Komiser olarak emekli olmuş. 1948'de vefat etmiştir.

بو ده کچر یا هو

درویشك بري، اوزون و یوریجی بر یولجیلقدن صوکره بر کویه اولاشیر. قارشیسنه چیقانلره کندیسنه یاردیم ایده جك بری اولوب اولمدیغنی صورار. کویلیلر کندیلرینك ده فقیر اولدقلريني، أولرینك کوچك اولدیغنی سویلر و شاکر دییه برینك چفتلگنی تعریف ایدوب اورایه کیتمه‌سنی توصیه ایدرلر.

درویش یوله قویولور، بر قاچ کویلي یه داها راستلار. اونلرك آکلاتدقلرندن شاکرك بولکه‌نك الك زنکین کیشیلرندن بری اولدیغنی آکلار. بولکه‌ده‌کی ایکینجی زنکین ایسه حدّاد آدنده باشقه بر چفتلك صاحبیدر.

درویش شاکرك چفتلگنه وارر. چوق أیي قارشیلانیر. أیي مسافر ایدیلیر، ییر، ایچر، دیگلنیر. شاکر ده عائله‌سی ده هم مسافرپرور هم ده کوکلی کنیش انسانلردر.

یوله قویولمه زمانی کلوب درویش، شاکره تشکّر ایدرکن "بویله زنکین اولدیغك ایچون هپ شکر ایت" دیر. شاکر ایسه شویله جواب ویرر: "هیچ بر شی اولدیغی کبی قالماز. بعضاً کورونن کرچگك تا کندیسی دگلدر. بو ده کچر..."

درویش شاکرك چفتلگندن آیریلدقدن صوکره بو سوز اوزرینه اوزون اوزون دوشونور. بر قاچ ییل صوکره درویشك یولی یینه عین بولکه‌یه دوشر. شاکری خاطرلار. بر اوغرامه‌یه قرار ویرر. یولده راستلادیغی کویلیلر ایله صحبت ایدرکن شاکردن سوز ایدر. "ها، او شاکرمي؟" دیر کویلیلر، "او أییجه فقیرله‌دي، شیمدی حدّادك یاننده چالیشییور." درویش همان حدّادك چفتلگنه کیدر. شاکری بولور. أسکی دوستی یاشلانمشدر.اوزرنده أسکی پوسکی کیسیلر واردر.اوچ ییل اوکجه‌کی بر سیل فلاکتنده بتون صیغیرلری تلف اولمش، أوی ییقیلمشدر. طوپراقلری ده ایشلنه‌مز حاله کلدیگی ایچون تك چاره اولارق سیلدن هیچ بر ضرر کورمه‌مش و بر آز داها زنکینلشمش اولان حدّادك یاننده چالیشمق قالمشدر. شاکر و عائله‌سی اوچ ییلدر حدّادك خدمتکاریدر.

شاکر بو کز درویشی صوڭ درجه متواضع اولان أونده مسافر ایدر. قیت قناعت یمگنی اونکله پایلاشیر... درویش وداعلاشیرکن شاکره اولوب بیتنلردن طولایي نه قدر اوزکون اولدیغنی سویلر وشاکردن شو جوابی آلیر: "اوزولمه، اونوتما، بو ده کچر..."

درویش کزمه یه دوام ایدر و یدی ییل صوکره یولی یینه او بولکه یه دوشر. شاشقینلق ایچنده اولوب بیتنی اوگرنیر. حدّاد ئولمش، عائله سی اولمدیغی ایچون ده بتون وارینی یوغنی أڭ صادق خدمتکاری و أسکی دوستی شاکره بیراقمشدر. شاکر حدّادڭ قوناغنده اوتورمقده‌در، قوجه‌مان آراضیلری و بیڭلرجه صیغیری ایله یینه یوره‌نڭ أڭ زنکین انسانیدر.

درویش أسکی دوستنی أیي کوردیگی ایچون نه قدر سویندیگنی سویله‌ر و یینه عین جوابی آلیر: "بو ده کچر..."

بر زمان صوکره درویش یینه شاکری آرار. اوکا بر تپه‌یي اشارت ایدرلر. تپه‌ده شاکرڭ مزاری واردر و طاشنده شو یازیلیدر: "بو ده کچر..."

درویش، "ئولومڭ نه‌سی کچه‌جك؟" دییه دوشونور و کیدر. ایرته‌سی ییل شاکرڭ مزارینی زیارت ایتمك ایچون کری دونر؛ اما اورته‌ده نه تپه واردر نه ده مزار. بیوك بر سیل کلمش، تپه‌یي اوکنه قاتمش، شاکردن کري‌یه بر ایز دخی قالمامشدر...

او آرالر بولکه‌نڭ سلطاني، کندیسی ایچون چوق دگیشیك بر یوزوك یاپیلمه‌سنی ایسته‌ر. اویله بر یوزوککه، موتسز اولدیغنده اومودینی تازه‌له‌سین، موتلی اولدیغنده ایسه کندیسنی موتلیلغڭ تنبللگنه قاپدیرمامه‌سی کرکدیگنی خاطرلاتسین. هیچ کیمسه سلطانی تطمین ایده‌جك بویله بر یوزوك یاپاماز. سلطانڭ آداملری ده بیلکه درویشی بولوب یاردیم ایسترلر. درویش، سلطانڭ قویومجیسنه خطاباً برمکتوب یازوب ویرر. قیصه بر سوره صوکره یوزوك سلطانه صونولور. سلطان اوکجه بر شی آڭلاماز، چونکه صوڭ درجه ساده بر یوزوکدر بو.

صوگره اوزرنده‌کی یازي‌یه کوزی طاقیلیر، بر آز دوشونور و یوزینه بیوك بر موتلیلق ایشیغی یاییلیر: "بو ده کچر!" یازمقده‌در.

دیرکن بوسوز تکیه‌لرده و درکاهلرده ده بنیمسه‌نیر و صوکره "یا الله" معناسنه کلن بر "یاهو" علاوه ایدیلوب "بو ده کچر یاهو" حالنه کلیر...

چیویلی تخته

کوتو قاراقترلی بر کنج وارمش. بر کون باباسی اوکا چیویلرله طولی بر طوربه ویرمش. "آرقداشلرك ایله طارتیشوب غوغا ایتدیگك زمان بو تخته یه بر چیوی چاق دیمش."کنج ایلك کون اوتوز یدی چیوی چاقمش. صوکره‌کی کونلرده ده بویله دوام ایتمش. صوکره بر کون کنج کندینی قونترول ایتمه یه باشلامش. هر کچن کون تخته یه داها آز چیوی چاقار اولمش.

نهایت بر کون کلمشکه هیچ چیوی چاقمامش.

باباسنه کیدوب طورومی سویله مش. باباسی یکیدن اونی تخته پرده نك اوکنه کوتورمش. "بو کوندن باشلایارق غوغا ایتمه‌دیگك هر کون ایچون بر چیوی چیقار، سوك" دیمش. کونلر بویله جه کچمش. بر کون کلمشکه تخته پرده ده هیچ چیوی قالمامش.

باباسی اوکا "آفرین أبي طاوراندك. اما بو تخته پرده یه دقّتله باق. آرتق چوق دلیك وار. کچمشده‌کی کبی کوزل اولمایاجق" دیمش. و علاوه ایتمش: "آرقداشلرکله طارتیشوب غوغا ایتدیگك زمان کوتو کلمه‌لر ده سویله رسك. هر کوتو کلمه بر یاره، دلیك آچار. آرقداشکه بیك دفعه کندیکی عفو ایتدیرسه‌ك ده بو دلیك عیناً قالیر. قاپانماز. أبي آرقداش اندر بر مجوهر کبیدر. دگرینی بیلملك کرکدر."

قورت ایله اوچ اوکوز

چاییرلقده بری بیاض بری سیاه دیگری ده قرمزی اولمق اوزره اوچ اوکوز اوتلارمش. گونلردن بر کون بو اوکوزلره بر قورت بلا اولمش. آنجق ناصل یاقلاشاجغنه بر تورلو قرار ویره مه مش. چونکه اوکوزلرڭ اوچنه بردن صالدیرسه اونلرڭ سیوری بوینوزلری آراسنده ئوله جگنی تخمین ایتمکده یمش.

قورت برآز صوكره اوکوزلرڭ آیری آیری یرلره طاغیلدیغنی کورنجه، "اوڭجه پارچالا صوڭره یوت"، سوزینی خاطرلایارق سیڭسیجه سیاه اوکوزه یاقلاشمش. آردندن ده دیگر اوکوزلره سسلنه‌رك "شو سیاه اوکوزڭ رنگی نه قدر ده چرکین سزڭ کوزللگگزی بوزویور. اگر ایسترسه‌ڭز بن بونڭ ایجابنه باقایم، بوتون بو اوتلاقلر ده سزه قالسین." دییه تکلیفده بولونمش. چاییر چمن سوزینی طویان و قوردڭ کوتو پلانلرینی بیلمه ین زواللی اوکوزلر آرقه سنی هیچ دوشونمه دن تکلیفی قبول ایتمشلر. قورت سیاه اوکوزی بوگورته رك یمش.

آرادن بر قاچ کون کچنجه، قورت بو دفعه ده قرمزی اوکوزڭ یاننه کله‌رك دیمشکه:
"أی قرمزی اوکوز! قارشوده طوران بیاض اوکوز 'بنم رنکم بیاضدر' دییه غرورلانوب طورویور سن هیچ سسکڭی چیقارتما. بن شیمدی اونڭ ایجابنه باقارم. بویله‌جه بوتون اوتلر سڭا قالیر ."قرمزی اوکوز بونی قبول ایدنجه قورت بیاض اوکوزی ده بر کوزل یمش.

آرادن بر قاچ کون کچنجه، تکرار دونمش قرمزی اوکوزڭ یاننه..
"شو کوزلم اوتلر بوراده طورورکن اونلری بگنمز، چیگنرسڭ ها! کل باقالم یانمه شیمدی صیره سنده" دیمش. زواللی اوکوز چوق یالواروب یاقارمش فقط بر تورلو صوکوڭچ آلامامش. بونڭ اوزرینه قورده دونه‌رك "اذن ویر ده دنیایه بر نصیحت ایده‌یم" دیمش:

"أی دنیاده قالانلر! بنم حالمدن عبرت آلوب درس چیقارتڭ. بنم شیمدی پارچالاندیغمی ظن ایتمه‌یڭ. بن سیاه اوکوزڭ پارچالانمه‌سنه کوز یموب بیاض اوکوزڭ ئولدیریلمه‌سنه سس چیقارتمدیغم کون ئولمش و پارچه‌لانمشدم. امّا نه آجیدرکه دوشمانم اولان قورت بونی هیچ خبرم اولمادن یاپدی." اوکوز سوزینی بیتیرر بیتیرمز، قورت ده اونی پارچالایوب یمش.

محتشم وصیّت

١٢٨٠ لی ییللردی. عثمان اوغوللری سوگود بو لکه‌سنه یرلشمشدی. أرطوغرول غازینك اوچ اوغلنك الڭ کوچوگی اولان عثمان بگ باباسنك وفاتندن صوکره بتون بگلرك اتّفاقیله باشه کچدیگنده هنوز ٢٣ یاشنده ایدی.

آغیرلاندیغی اوطه‌ده آصیلی بولونان قرآنِ کریمه صایغیسندن، آیاغنی اوزاتمدیغی ایچون یاتاغی بیله بوزولمایان عثمان، او کیجه ایلکینچ بر رؤیا کوردی. شیخنك باغرندن چیقان بر هلال کندی کوگسنه کیردی و اورادن اوچ ویرن بر چنار آغاجنك داللری کوکلری طوتدی. چوق سورمدي، عثمان غازی شیخ اده بالی حضرتلرینك قیزی مال خاتون (خادون) ایله أولندی.

حیاتی بوینجه چادیرده یاشامش و بر چادیرده روحنی تسلیم ایتمش بوکوکل أری انسانلرك حیاته با قیشلری یاقلاشیق یدی یوزبیل جهانه حکم ایده‌جك وشانی دنیایی طوتاجق بو اولو چنارڭ بیلك و قیلیچ (قلیچ) کوجندن چوق، هانکی تمللره طیاندیغنی کوسترمه‌سی باقیمندن اولدقجه اوکملیدر.

بوباقیش آچیسني، ارتوغرول غازینڭ اوغلنی امانت ایتدیگی شیخ اده بالی حضرتلرینك عثمان بگه یاپدیغی تاریخڭ اونوتولماز بلکه‌لری آراسنه کیرمش اولان شو وصیتنده کوروییورز:

أی اوغول، أی عثمانجق. شیخم أده‌بالینك سکا دییه‌جکلری وار. دیکله! أیي دیکله. دده‌ك سلیمان شاهی دینلرمش کبی دیکله. دده‌که سویله‌ینلر سویلرمش کبی دیکله. بنم دده‌کی دیکله‌دیگم کبی دیکله. الله کوزیکي، کوکلکی و یولکی ایشیتسین. بیلگکڭ، یورگکڭ کوجنی پکیشدیرسین. طوغریلقدن أشیتلکدن مرحمتدن و قرارلیلقدن اوزاق قوماسین.

***

أی اوغول! بگسكڭ...

بوندن بویله اوفکه بزه؛ اویصاللق سکّا..

کوجنیکلك بزه؛ گوکّل آلمق سکّا...

صوچلامق بزه؛ قاتلانمق سکّا ...

عاجزلك بزه، یاکیلغی بزه؛ خوش کورمك سکّا ...

کچیمسزلکلر، چاتیشمەلر، اویومسزلقلر، آکلاشامازلقلر بزه؛ عدالت سکّا...

ای اوغول...

بوندن صوکره بوِلمك بزه؛ بوتونله مك سکّا...

اوشنکچلکلر بزه؛ اویارمق غیرتلندیرمك سکّا...

ای اوغول..

صبر ایتمه‌سنی بیل،

وقتندن اوکْجه چیچك آچماز ...

شونيده اونوتما ! ...

انسانی یاشاتکه، دولت

یاشاسین..

ای اوغول!

یوکك آغیر، ایشڭ چتین، کوجڭ قیله باغلی... الله یاردیمجیڭ اولسون، بگلگگی قوّتلی قیلسین. حق یولنه یارارلی ایتسین. ایشیغڭی پاریلداتسین. اوزاقلره ایلتسین. سڭا یوککی طاشییاجق کوچ، آیاغڭی سورچدیرمه‌یه‌جك عقل و قلب ویرسین.

کوچلیسڭ، قوّتلیسڭ، عقللی و کلاملیسڭ.. اما بونلری نره‌ده ناصل قوللاناجغڭی بیلمزسه‌ڭ صباح روزگارنده صاورولور کیدرسڭ. اوفکه‌ڭ ونفسڭ بر اولوب عقلڭی یکر. صبر ایتمه‌سنی بیل! وقتندن اوکْجه چیچك آچماز، خام آرمود ییمز. ییمسه بیله باغرکْده قالیر. بیلکیسز قیلیچ ده طبقی خام آرمود کبیدر.

مژده! مژده!

بر كون پيغمبريمز، حضرتِ عائشه آنه‌مزله قونوشوركن شويله بويوردى:

اللّهه قاووشمه‌يى و اونى كورمه‌يى كيم ايسترسه، اللّه تعالى ده او قولنى كورمكدن ممنون اولور. كيم اللّهه قاووشمه‌يى ايسته‌مزسه اللّه ده اونكله كوروشمكدن خوشلانماز.

پيغمبريمزڭ سوزلرينى ذوقله ديكله‌ين عائشه آنه‌مز:

أيي اما، أى اللهڭ سوكيلى ايلچيسي! بزلر ئولومى هيچ سومه‌يز، ديدى.

پيغمبر افنديمز:

خير، خير، ديیه آچيقلادى. ئولوم هيچ ده سزڭ بيلديككز كبى دكل. باقڭ آكلاتايم:

اللّهى سون و اوكا اينانان بر كيمسه ئوله‌جكى زمان، ملكلر اونڭ ياكنه كليرلر. اللّهڭ اونى نه چوق سوديكني، اوكا ويرمك ايچون نه كوزل نعمتلر حاضرلاديغنى مژده‌لرلر.او زمان بو موتلى انسان، بر آن اوكجه دنيادن آيريلمه‌يى و اللّهه قاووشمه‌يى آرزو بويورور.

اما اللّهه اينانمايان آدام بويله دكلدر. او زواللى ئوله‌جكى زمان، آخرتده باشنه كله‌جك فلاكتلر كندينه سويله‌نير. بونلرى طوينجه چوق اوزولور و ئولومدن نفرت ايدر .اللّهه قاووشمه‌يى هيچمى هيچ استه‌مز.اللّه ده اوكا قاووشمقدن خوشلانماز.

ديمككه،سوكيلى چوجقلر، أيي كيمسه‌لر ايچون ئولوم، قورقولاجق بر شى دكلدر. اللّهه شكر بز مسلمانز. اللّهى سوييور و اوكا اينانييورز. اويله يسه، بزم ده دنيادن آيريلمه، آخرت حياتنه باشلامه زمانمز كلنجه، ملكلر اطرافمزى آلاجقلر؛ بزه اللّهڭ سلامنى كتيره‌جكلر؛ جنّتده‌كى يريمزى كوستره‌جكلر. صوكره ده: هايدى بويور، كيده‌لم ديیه جكلر. او زمان بز يوزيمزده طاتلى بر تبسّمله جنّته طوغرى اوچوب كيده‌جكز.

بز ئولومدن قورقمایز، ئولومدن کوتولر قورقسون.

پروفسور دوقتور م. یاشار قان دمیر؛ آخرته ایناناییورم ، صحیفه:۹،۱۰

دنیا مادام فانیدر

دنیا مادام فانیدر. هم مادام عمر قیصه در. هم مادام غایت لزوملی وظیفه لر چوقدر. هم مادام حیاتِ ابدیّه بوراده قازانیلاجقدر. هم مادام دنیا صاحبسز دگل. هم مادام شو مسافرخانهٔ دنیانك غایت حکیم، کریم بر مدبّری وار. هم مادام نه أیيلك نه فنالق جزاسز قالمایاجقدر. هم مادام " لاَ يُكَلِّفُ اللهُ نَفساً اِلاَّ وُسْعَهاَ" سرّنجه، تکلیفِ مالا يُطاق یوقدر. هم مادام ضررسز یول ضررلی یوله مرجّحدر. هم مادام دنیوی دوستلر و رتبه لر قبر قاپوسنه قدردر.

ألبتّه أك بختيار اودركه;

دنیا ایچون آخرتنی اونوتماسین. آخرتنی دنیایه فدا ایتمه‌سین. حیاتِ ابدیّه‌سنی حیاتِ دنیویّة ایچون بوزماسین. مالا یعنی شیلرله عمرینی تلف ایتمه‌سین. کندینی بر مسافر تلقّی ایدوب مسافرخانه صاحبنك امرلرینه کوره حرکت ایتسین. سلامتله قبر قاپوسنی آچسین. سعادتِ ابدیّه یه کیرسین.

کوچك بر حکایه

بر زمان ایکی آدم جنّت کبی کوزل بر مملکته کیدییورلر. باقارلرکه هرکس أو، خانه، دکّان قاپولرینی آچیق بیراقوب محافظه‌سنه دقّت ایتمه یورلر. مال و پاره میدانده صاحبسز قالیر. او آدملردن بریسی هر ایسته‌دیکی شیئه ألنی اوزاتییور. یا چالییور، یا غصب ایدییور. هوسنه تَبَعِیَّتْ ایدوب هر نوع ظلمی، سفاهتی اِرْتِکَابْ ایدییور. اهالی ده اوکا چوق ایلیشمه یورلر. دیگر آرقداشی اوکا دیدیکه: "نه یاپییورسك؟ جزا چکه جکسك، بنی ده بلایه صوقاجقسك. بو ماللر میری مالیدر. بو اهالی چولوق چوجغیله عسکر اولمشلر. ویا مأمور اولمشلر. شو ایشلرده سیویل اولارق استخدام ایدیلییورلر. اونك ایچون سکا چوق ایلیشمه یورلر. فقط انتظام شدیددر. پادشاهك هر یرده تلفونی وار. و مأمورلری بولونور. چابوق کیت دَخالت ایت!" دیدی.

فقط او سرسم عناد ایدوب دیدی: "یوق، میری مالی دگل، بلکه وقف مالیدر. صاحبسزدر. هرکس ایسته‌دیکی کبی تصرّف ایده بیلیر. بو کوزل شیلردن استفاده‌یی منع ایده‌جك هیچ بر سبب کورمه یورم! هم کوزمله کورمزسه‌م اینانمایاجغم!" دیدی... فیلسوفانه چوق سَفْسَطِیّاتی سویله دی.. ایکیسی آراسنده جدّی بر مناظره باشلادی...

صوکره آرقداشی اوکا جوابًا: "بر کوی مختارسز اولماز. بر ایگنه اوسته‌سز اولماز، صاحبسز اولاماز. بر حرف کاتبسز اولاماز بیلییورسك!!! ناصل اولویورکه نهایتسز درجه‌ده شو مملکت حاکمسز اولور. و بو قدر ثروتکه، هر ساعتده بر شمندوفر غائبدن کلیر کبی قیمتدار مصنَّع ماللر طولی کلیر. بوراده دوکولویور. کیدییور.. ناصل صاحبسز اولور! و هر یرده کورونن اعلان نامه‌لر و بیان نامه‌لر و هر مال أوستنده کورونن طُرّه و سِکه‌لر، دوگمه‌لر و هر کوشه‌سنده صاللانان بایراقلر ناصل مالکسز اولابیلیر.

سن، آکلاشیلییورکه بر پارچه فرنکی اوقومشسكڭ. بو اِسلام یازیلرینی اوقویامایورسكڭ. هم ده بیلندن صورمایورسكڭ! هایدی کل، أڭ بیوك فرمانی سكڭا اوقویاجغم."

او سرسم دوندی دیدی:

"هایدی پادشاه وار.. فقط بنم جزئی استفاده م اوكڭا نه ضرر ویره‌بیلیر، خزینه سندن نه نقصان ایدر؟ هم بوراده حبس ماپس یوقدر! جزا کورونمه یور!"

آرقداشی اوكڭا جوابًا دیدی: "یاهو شو کورونن مملکت بر مانورا میدانیدر. هم صنایعِ غریبهٔ سلطانیّه نكڭ مَشْهَریدر. هم مُوَقَّت تملسز مسافرخانه لریدر. کورمه یورمیسكڭكه هر کون بر قافله کلیر، بری کیدر، غائب اولور. دائما طولار، بوشانیر. بر زمان صوكڭره شو مملکت تبدیل ایدیله جك. بو آهالی باشقه و دائمی بر مملکته نقل ایدیله جك. اوراده هرکس خدمتنه مقابل یا جزا یا مکافات کوره جك!" دیدی.

حضرت یونس (ع.س.)

نینوالیلر قورقونچ بر روزکارله اویانارق تلاشله أولرندن فیرلادیلر. حیوانلرینی سورروب طیشاری چیقاردیلر. کیمنك أوینك طامی اوچیور، کیمیسنك أوی کوکندن ییقیلییوردی.

شدّتلی روزکار اوکنه قاتدیغنی آلوب کوتورویور. حضرت یونسك (ع.س.) دیدکلری برر برر چیقییوردی. کوك یوزنده کومه‌لشن قره بلوطلر کیتدکجه قباریورودی. قویونلر، قوزیلر آجی آجی مه‌لشییور، اینکلر صانکه بوگورمه یور، آغلاشییوردی. حضرت یونسی (ع.س.) آرادیلر. "نره‌ده‌سك؟ کل بزی قورتار. ربّکه ایناناجغز!" دییه هایقیرمه‌غه باشلادیلر. اما بولامادیلر.

چونکه او، نینوالیلر اللّهه ایناناما‌ینجه بویوك براوزونتویه قاپیلمش و اورایی ترك ایدوب یوللره دوشمشدی. اوراده بولوندیغی اوتوز اوچ ییل بوینجه ساده‌جه ایکی کیشی طوغری یولی سچمشدی. ایشته بونلر بو ایستك اوزرینه سوینچله اورته‌یه چیقارق "اللّهه کرچکدن ایناناجقسه‌کز، بونی سزه بز ده اوکرته بیلیرز." دیدیلر. کریده قالانلر بو ایکی کیشی‌یه اویارق ایمانه کلدیلر.

حضرت یونس (ع.س.) ایسه طاغ طاش دیمه‌دن کونلرجه یورودی. هم آغلایور، هم کندیسنی صوچلی حس ایدییور و آرتق نینوانك یوق اولدیغنی صانییوردی. صوکنده بر دکز کنارینه واردی. یوکنی و یولجیلرینی آلمش بر کمی قالقمق اوزره ایدی. بورالردن بو انسانلردن بوس بوتون اوزاقلاشمق ایسته یوردی. اما کمیده یر یوقدی. "بنی ده آلیرمیسکز؟" دیدی کمیجی‌یه. اوراده‌کیلر بو نور یوزلی یاشلی ذاته صایغیله باقارق، بلکه بزه دعا ایدر ده ایشمز راست کیدر دیدیلر و اونی ده آلارق دکزه آچیلدیلر.

کمي، ماس ماوی صولرده بر قوغو کبی یوزوب قناتلانوب کیدییوردی. فقط بر کنارده اوطوران حضرت یونسك (ع.س.)ایچنده بر صیقینتی، چوزه‌مه‌دیگی، جوابندن أمین اولمادیغی بر صوری واردی؛ نینوایي ترك ایتمکله طوغریمي یاپمشدی؟ صوکنه قدر اوراده قالمسی کرکمزمیدي؟ اورادن آیریلمق ایچون اللّهدن اذن آلملی دگلمیدی؟ ایشته او صیره‌ده

غریب بر شئ اولدی. کمی قوس قوجه دکزڭ اورته سنده قاله قالدی. ساعتلرجه اوغراشدقلری حالده یرندن قمیلدامادی. او زمان یولجیلردن بری ایچمزده بر صوچلی وار، بو یوزدن کیتمه یور دیدی. بر باشقه سی "بلکه ده بو کیشی أفندیسندن قاچان بر کوله در" دییه سویلندی.

صوچلی یی بولمق ایچون قُرْعه آتمه غه قرار ویردیلر. اما اومولمادق بر شکلده بو حضرت یونسه (ع.س.) چیقدی. "بو ایشده بر یاکلیشلق وار. بو نور یوزلی انسان صوچلی اولاماز!" دیدی هرکس. حضرت یونسڭ (ع.س.) "أفندیسندن قاچان کوله بنم ! باشقه سنی آرامایڭ!" دیین سوزینه آلدیرمایارق "طوغری اولاماز!" دیدیلر و بر داها چکدیلر. یینه اوکا چیقدی. بر داها دکه دیلر اوچنجی کز یینه اوکا چیقدیغنی حیرتله کوردیلر.

بو صیره ده هوا قرارمش، دکز بوزمشدی. بر فیرطینه قوپمق اوزره ایدی. اونی اوزوله رك قوللرندن طوتدیلر و دکزه آتدیلر. کیجه قاپقرا کلق قورقو ویریجیدی. صو چوق صوغوقدی طاغلر کبی طالغه لرك قورقولی صارصینتیلری آراسنده بیوك بر بالیق اونی یوتدی و درین صولره طالدی. هر طرفدن امید کسیك بر طورومده ایصسز دکزلرك دیبنده قاپقراکلق بر یرده حضرت یونس (ع.س.) ربّنه یالوارییور. کندینی باغیشلامه سنی دیله یوردی. اگر بتون خلق اونڭ یاردیمجیسی اولسه ایدیلر یینه ده بش پاره فائده لری اولمازدی.

حالبوکه حکمی کیجه یه، دکزه، بالیغه کچه جك تك ذات اولان سوکیلی ربّی بو سوکیلی قولنڭ صمیمی یاقاریشنی بو ایچدن توبه سنی همان قبول ایتدی. کوك یوزینی بولوطلردن سوپوروب آیی اوکا بر لامبه یاپدی. و آرتق بر دکز آلتی حکمنده کی بالیغه، یونسی (ع.س.) ساحله بیراقمه سنی امر ایتدی.

بالیق اونی قیی یه بیراقدیغنده چوق کوچسزدی. یورویه جك کوجی یوقدی و هوا چوق ایصیمشدی. قوجه مان یاپراقلری اولان بر قاباق خیزله بویویه رك اونی صیجاقدن و سینکلردن

قورودی. آقشاملری هوا سرینله مه‌گه باشلاینجه بر کچی کلییور، اونی أمزیردکدن صوکڑه کیدییوردی. أپی بر زمان بویله دوام ایتدیلر.

یونس (ع.س.) کندینی أپی بولدیغی بر کون یوله چیقمه‌یه قرار ویردی. نینوایه طوغری کونلرجه یورودی. شهره یاقلاشدیغنده بریسی اونی طانیدی و آیاقلرینه قاپاندی. "آیلردر سنی آرایورز أی سوکیلی پیغمبریمز." دیدی و صوکڑه وار کوجیله قوشارق نینوالیلره خبر ویردی.
باشده قرال اولمق اوزره بتون خلق یوللره دوشدی و آغلایارق أللرینه صاریلدیلر. "سنی چوق اوزمشدك، بزی باغیشلا. بزم ایچون ربّکه دعا ایت!" دیدیلر. حضرت یونس (ع.س.) سوینچ کوز یاشلریله اونلره باقدی و "ربّم بزلره یکیدن حیات ویردی. طوغری یولی کوستردی او یولده یورویه‌لم رضاسنه ایره‌لم." دیدی اللّهه حمد ایتدی.

اللّه هپمزی کندینه قول، رسوللرینه لایق أیله‌سین. آمین...

افنديمز (ع.س.) بر مجلسدن قالقديغنده شويله دعا ايدردى:

اللّهم، بزمله سكّا عصيان صاييلان شيءلر آراسنده أنكل اولاجق قورقوكّى، بزى جنّتكّه اولاشديراجق طاعتكّى، دنيا مصيبتلرينى كوزيمزده خفيفلته جك قوّتلى ايمانى بزه نصيب أيله.

اللّهم، حياتده قالديغمز سوره جه بزى قولاقلريمزدن و كوزلريمزدن فائده‌لندر و بز ئولنجه يه قدر اونلرى بزدن آلما! بزه ظلم ايدنلردن اوجمزى آل! بزه دشمنلق ايدنلره قارشو بزه ياردیم أيله! بزه دينى مصيبت ويرمه! دنيايي بزم أكّ بويوك قايغيمز و علممزكّ هدفى ياپما! بزه مرحمت ايتمه ينلرى باشمزه مصلّت ايتمه!

ترمزى، دعاوات-٧٩

مخدومُ حضرتِ حسین (ر.ع) امام زین العابدین (ر.ع) حضرتلرندن بر دعا:

رحمن و رحیم اولان اللّهك آدیله

اللهم حرصك طاشقینلغندن، اوفکه نك قابارمه سندن، حسدك باصقین کلمه سندن، صبرك ضعیفلامه سندن، قناعتك آزلغندن، اخلاقك فنالاشمه سندن، کوتو آرزولرك اصرارندن، طرفکیرلگك غالب کلمه سندن، نفسك ایستکلرینه اویمقدن، طوغری یه مخالفت ایتمکدن، غفلتك بورومه سندن، قارشولقلی یاپمه جقلقلردن، باطلی حقّه ترجیح ایتمکدن، کوتولکده

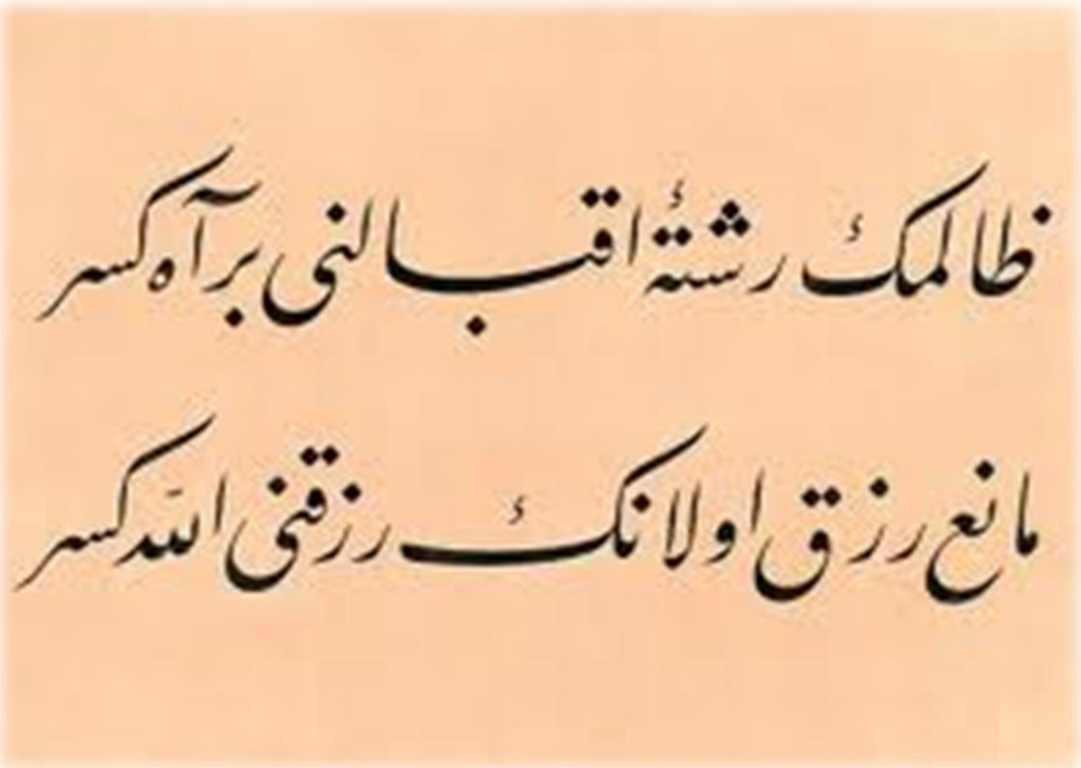

اصرار ایتمکدن، کناهی کوچك کورمکدن، طاعتی چوق بولمقدن، زنکینلرله مال ییغمه یاریشنه کیرمکدن، یوقسولی خور کورمکدن، امریمز آلتنده کیلره کوتو طاورانمقدن، بزه أییلك ایدنلره قارشو منّت و شکران طویمامقدن، ظالمه دستك اولمقدن، فریاد ایده نك یاردیمنه قوشامقدن، حقّمز اولمایانی طلب ایتمکدن، علمی قونیلرده بیلکیسزجه قونوشمقدن سکا صیغینیورز.

هرهانکی برینی قاندیرمه دوشونجه سندن، عمللریمزله کندیمزی بر شئ صانمقدن، أبدی یاشامه خیاللرینه طالمقدن سکا صیغینیورز.

ایچمزی کوتولك قاپلامه سندن، کوچك کناهی اوکمسز کورمکدن، شیطانك اوزه ریمزه حاکمیّت قورمه سندن، زمانك علیهمزه دونمه سندن، اکه من کوچلرك بزی سیندیرمه یه چالیشمه سندن سکّا صیغینییورز.

اسرافه بولاشمقدن، یته جك رزقی بولامامقدن سکّا صیغینییورز.

دشمنه مسخره اولمقدن، خصمه محتاج طورومه دوشمکدن، صیقینتی ایچنده یاشامقدن، ئولومه حاضرلقسز یاقالانمقدن سکّا صیغینییورز.

او أك بیوك کونده درین پشیمانلقدن، او أك بیوك مصیبتدن، أك کوتو بدبختلقدن، آجی عاقبتدن، مکافاتی بیتیروب عذابه معروض قالمقدن سکّا صیغینییورز.

اللّهم، حضرتِ محمّد و آلنه صلات أیله.

بوتون بو صایدقلرمدن ده بنی و بوتون أرکك و قادین مؤمنلری رحمتکله محافظه أیله.

امام اعظم وقاضیلق

زماننده امام ایله هر هانکی بر قونوده طارتیشمه یه کیروب ده غالب چیقان کورولمه مشدر. هم دریا کبی علمی هم ده هرکسه نصیب اولمایان ذکا و منطغی سایه‌سنده هپسندن کندیسی غالب چیقییوردی.

عبّاسی خلیفه سی امام اعظمی کوفه یه قاضی یاپمق ایسته یوردی. امامی چاغیردی و بو نیتنی آچیقلادی. امام اعظم یونتیمك یاکٔلیشلقلرینه آلت اولمامق ایچون بو تکلیفی قبول ایتمدی.

-بن قاضیلق یاپامام، دیدي.

خلیفه ده، هرکس ده قبول ایدردیکه اوندن أیی قاضیلق یاپاجق بولونمازدي. بو نه‌دنله خلیفه سرت چیقدي:

- یالان سویله یورسك. سن قاضیلق یاپارسكٔ!

امام اعظم شو جوابی ویردي:

- اگر بن یالان سویله یورسه م یالان سویله دیگم ایچون قاضیلق یاپامام، چونکه یالانجیدن قاضی اولماز.اگر "یاپامام" دیدیگم زمان طوغری سویله‌یورسه م سوزیمكٔ کرگی اولارق قاضیلق یاپامام. او حالده هر ایکی طورومده ده قاضیلق یاپامام.

قربان بایرامی

بیوك پیغمبرلردن بری اولان ابراهیم (ع.م.)ك خانمی ساره والده‌مزك چوجغی اولمایوردی. أشینك ده ایسته‌گی اوزرینه هاجر والده‌مز ایله ده أولندی. و بو أولیلكدن اسماعیل (ع.م.) طوغدی.

حضرت ابراهیم، اگر بر أركك چوجغی اولورسه أك سودیگی شیئ ربّنه قربان ایده‌جگنی آدامشدی. چوجغی اون اوچ یاشلرینه کلمشدیکه اوچ کون أوست أوسته رؤیاسنده بو آداغی کندیسنه خاطرلاتیلمشدی. صیره یله حیوانلرینك أك کوزللرینی و کندنجه أك بگندکلرینی کسدی. اما صوکنجیسنده آداغنك کرکنك یعنی أك سودیگینك بونلر دگل، سوکیلی اوغلی حضرت اسماعیل اولدیغنی الله کندیسنه وحی ایتدی. أوت او، کونلردر سوره کلن کیجه یاریلری کندیسنی اویقوسز و کون بویی صیقینتیده بیراقان أسرارینی بر دورلی چوزه‌مدیکی اویاریلرك نه ایچون اولدیغنی آرتق آکلامشدی.

ایرته‌سی کون اویانیر اویانماز یینه کندیسنه قوشان نور یوزلی چوجغندن آیریلق وقتنك کلدیگنی دوشونه‌رك داها بر سوکی ایله صاریلدی. کوزلری یاشلیدي، اونی قوجاقلادي، اوپدي، اوقشادی. یوزی نه قدر تمیز، کوزلری نه قدر کوزلدی. یوتقوندی ابراهیم (ع.م.) "یینه اودون کسمگه کیده‌لمي؟" دییه تیترك بر سسله صوردی. هر شیدن خبرسز او آی پارچه‌سی سوینچله قاتیلدی باباسنك بو سوزینه. "اویله ایسه بالطه‌يي، ایپي، بیچاغی حاضرلا یاوروم!" دیدی. "پکی باباجغم" دییه‌رك فیرلادی کوچك اسماعیل(ع.م.).

بابا ایله اوغول یاواش یاواش طاغه طیرمانمغه باشلادیلر. بو یوجه کیشینك بویله سنه چتین بر امتحانده ایچی قان آغلارکن دخی آدیم آتمقدن چکینمه یوردی.

اوفکه‌دن قودوران شیطان ایسه انسان قیلیغنه کیردی. و اوکْجه چوجغك بریجك آننه‌سنه قوشدی. "اوغلکی ابراهیم نره یه کوتوردی صانییورسكْ؟" دییه صوردی."اودون

طوپلامغه" دیدی هاجر. "خیر، سن کرچگی بیلمه یورسك. کوزیگڭ نوری زواللی چوجغگی کسمگه کوتوردی." "صوص!" دیدی آننه سی قیزارق. "او نه بیچیم سوز! ابراهیم یاوروسنی بندن داها چوق سور." "أوت اما" دیدی شیطان، "بونی الله امر ایتدی اوڭا." هاجر بو یابانجي یه شاشیرارق باقدی. آنا یوره جگی کوکل دکزینڭ بریجك اینجیسی ایچون دریندن صیزلادی. اما چابوق طوپارلادی کندیسنی. صانکه بردن باغرینه طاش باصدی. و " اگر بونی الله امر ایتدی ایسه، ألبتّه یاپمه سی کرکیر!" دیدی.

شیطان اومدیغنی بولامامشدی. أوزکون أوزکون کری دوندی و قوشارق اسماعیله یتیشدی. "او چوجقدر، اونی قولای قاندیررم." دییوردی کندی کندینه. کوز یاشلارینی کیزله مك ایچون أیی أوکڈن یوروین باباسنی کوستره رك: "باباڭ سنی نره یه کوتوروبور، بیلییورمیسك؟" دییه فیصیلدادی. "ألبتّه!" دیدی کوچك یاوروجق. "هر زمانکی کبی طاغه کیدوب قورو آغاج کسه جگز." "آه.. آه! یاکْیلییورسڭ! باباڭ سنی قاندیردی. اینجه دوزکون داللر یرینه سنی کسه جك." اسماعیل کولدي، بو سوزه. "بابام بنی نه ایچون کسسین." شیطان یالانجقدن آغلار کبی یاپدی. "کویا الله اویله امر ایتدی." بو سوزلری دویان چوجق ایرکیلدی. کوتو قیلیقلی بو آدمه قیزغینلقله دیکیله رك "الله أویله امر ایتدی ایسه ألبتّه یاپاجق. اونڭ امرینه قارشو کلینیرمی هیچ؟ یوقسه سن شیطانمیسڭ به آدم!" دییه اوفکه ایله باغیردی. و بردن آلدیغی یدی طاشی اوکا فیرلاتدی. شیطان قورقو ایله کري یه طوغری قاچدی.

صورة أخذت للكعبة المشرفة عام ١٢٩٧هـ (١٨٨٠م) أى قبل ١٢٠

آرقاسندن ابراهیمه ده (ع.م.) "قاچ کیجه در رؤیاکده سنی شیطان

قاندیرییور، صاقین اولاکه اوغلکه قیما!" دیدیسه ده شیطانی همان طانییان او قوّتلی کیشی اوغلی کبی اونی طاشلایارق قوغدی.

بو کون دخی حاجیلریمز بیك درت یوز ییلدن بری اولدیغی کبی کوچك اسماعیلك بو آکلاملی و کوزل تپکیسنی عین صاییده کی طاشلرله یکیدن جانلاندیررلر.

حضرت ابراهیم (ع.م.) بر آغاجه یاصلاندی. و جان پارچه سنی چاغیردی. ایچین ایچین آغلایوردی. "یاوروم!" دیدي، صاچلرینی اوقشارکن. "سن دیندار بر چوجقسڭ. اللّهڭ بویروغی نه دیمکدر بیلیرسڭ. سنی اونڭ آدینه قربان ایتمه کره کییور." "بونی سکا اللّهمی امر ایتدی بابا؟" "أوت، یاوروجغم." "أویله یسه آغلاما! و ربّكڭ بویروغنی یاپ باباجغم. ان شاء الله بنی صبر ایدنلردن بولورسڭ." دیدی.

یاشی کوچك اما روحی بیوك او اینجی دانه سي، أکله دي، " قوللریمی صیقیجه باغلاکه قانم أوستنه صیچراماسین! بیچاغکی أییجه بیله که جانمی چوق آجیتماسین! کوملگمي ده آننه مه کوتورکه اوکا باقوب اونکله آوونسون!

" آغلاشارق بربرلرینه صاریلدیلر. وداعلاشدیلر. صوڭره حضرت ابراهیم اوغلنڭ أللرینی أییجه باغلادی. یره یاتیردی. بیچاغی ألنه آلدی. "بسم الله!" دییه‌رك بویننه چالدی. اما بیچاق کسمدی. بر داها چالدی.. حیرت، بیچاق کسمه یوردي! اسماعیل یرده قیوراندی. "جانم بابام، یوزیمی کوردیگڭ ایچون کسه مه یورسڭ بنی. یوزی قویون یاتیر بنی." دیدی. حضرت ابراهیم دیدیگنی یاپدی. و داها بر کوچله یینه دکه دی. خایر، یینه کسه مه یوردی.

ایشته او زمان الهی بر سس یری کوگی طولدیردی. "طور، أی ابراهیم! بیچاغه امر ویریلدی. کسمه یه جك.. سن ده، اوغلڭ ده، آننه سی ده امتحانی قازاندیگز. الله سزدن راضی اولدی و بو قربانلغی کوندردی. اسماعیلك یرینه اونی کس.

اونك (ع.ص.م) آننه سی (آمنه)

حضرتِ آمنه، اوغلی محمّد ایله أشنك قبرینی زیارت ایتمك ایچون مدینه یه كیدرلر. مدینه ده بر آی قالدقدن صوكره مكه یه دونمه یه قرار ویردی. اقربالریله وداعلاشارق شهردن آیریلدیلر.

چول سجّاده سنده اوچ یولجی... حضرت آمنه، عزیز اولادی و امُّ ایمن. هپسنك ده معنا عالمنده بر باشقه لق واردی. هنوز كنچ یاشده و أولیلكلرینك ایلك آیلرنده ابدی عالمه یولجی ایتدیكی قوجه سنی خاطرلایان آمنه، كوز یاشلرینی طوتامییوردی. پیغمبر أفندیمز ده هیچ كوره مه دیكی و یاننه كلوب ده زیارت ایتدیكی باباسندن آیریلیركن محزون محزون آغلایوردی.

هنوز یولی یاریلامشلردیكه حضرت آمنه آنیدن راحتسزلاندی. پیغمبریمز و اُمّ ایمنی بر تلاش قاپلادی. كیتدكجه شدّتنی آرتدیران خسته لق قارشوسنده نه یاپابیلیرلردی! اَبْوا كویی یاقینلرنده بر آغاجك كولكه سنده قوناقلامقدن باشقه أللرنده چاره یوقدی. حضرت آمنه نك دیزلرندن كوچ، قوّت چكیلمشدی و كندیسنی طوتامایارق آنیدن یره ییقیلیویردی. أوستنی أورتدیلر. حضرت آمنه خسته لغك شدّتی ایچنده تر دوكیور، سوكیلی پیغمبریمز ایسه، اونی غائب ایده جكی و آننه سز قالاجغی اندیشه سی ایچنده كوز یاشی آقیدییوردی. صانكه هرشی كندیلریله برابر لال كسیلمشدی. یرده سس یوق، كوكده سكوت حاكمدی. حضرت آمنه یرده حالسز بر شكلده یاتییوردی.

بر آرا پیغمبریمز كندینی طوپارلایارق، "ناصلسك آننه جكم!" دییه صوردی. كوكلی شفقت خزینه سی آننه، بریجك یاوروسنك أوزولمه سنی ایستمه مییوردی. شدّتی ایله قیورانوب

طوردیغی خسته لغنك آغیر اولدیغی حسّنی اویاندیرمامق ایچون "أبي یم جانم اوغلم." دییه جواب ویردی. بو بر قاچ کلمه لك قونوشمه دن صوکره ده کندیندن کچدی. آرتق خسته لق، قونوشاجق طاقتی طوداقلرندن چکوب آلمشدی. بر آره "صو!" دیدیگی ایشیدیلدی. یایدن فیرلایان اوق خیزیله پیغمبر أفندیمز عزیز آننه سنه صویی یتیشدیردی. حضرت آمنه صویی ایچدی. صو قابی ایله برلکده جیگرپاره سنك یوموشاجق أللرینی ده طوتدی. کوزلرینی آچدی. پیغمبر أفندیمزك نور صاچان سیماسنه طویه طویه باقدی و أللرینی بر آننه شفقتیله اوقشادی. کائناتك أفندیسی بر آرا آننه سنی برآز طوغرولتوب باشنی قوجاغنه آلدی. کوزلرندن آقان مبارك یاشلر آننه سنك اوموزلرینه نیسان یاغمورلری کبی دوشویوردی. حضرت آمنه نك روح و قلبنده فریادلر قوپویوردی. فیرطینه لر أسییوردی. قوجه سنی غائب ایدیش اضطرابنه، شیمدی ده اوغلی ایله وداعلاشمق حسرتنیمی أکله یه جکدی؟ بو طایانیلماز بر اضطراب، چکیلمز بر دردتدی. کندیسنی یاقالایان خسته لقدن داها چوق بو آیریلق اونی یاقوب قاووریوردی. اما نه یاپابیلیردی! بو، الهی قدرك دکیشمز حکمیدی. حضرت آمنه کندیسنی یاقالایان خسته لقدن قورتولامایاجغنی آرتق آکلامشدی. صوڭ اولارق کونش کبی پارلایان نور یاوروسنك یوزینه آیریلق و حسرتك ویردیگی طویغو ایچنده باقدی. أللرینی طویه طویه قوقلادی. و دیلیندن شو جمله لر دوکولدی. "او دهشتلی ئولوم اوقندن اللّهك یاردیم و احسانی ایله یوز دوه قارشیلغنده قورتولان ذاتك اوغلي! الله، سنی عزیز و دواملی قیلسین. اگر رؤیاده کوردکلرم طوغری ایسه، سن جلال و بول اکرام صاحبی اولان الله طرفندن آدم اوغوللرینه حلال و حرامی بیلدیرمك أوزره پیغمبر کوندریله جکسك. سن، جدّك ابراهیمك تسلیمیّت و دینني تماملامق ایچون کوندریله جکسك. الله سنی ملّتلرله برلکده دوام ایدوب کلن پوتلردن، پوتپرستلکدن قورویاجق آلیقویاجقدر. هر یاشایان ئولور، هر یکی أسکیر. یاشلانان هرکس زوال بولور، هر شي فانیدر، کیدر. أوت، بن ده ئوله جکم. فقط اسمم ابدی یاد ایدیله جکدر. چونکه ترتمیز بر اولاد طوغورمش آرقامده خیرلی بر یاد ایدیجی بیراقمش بولونییورم."

آجیقلی و عادتا استقبالدن خبر ویرن بو سوزلرندن صوڭره حضرت آمنه نڭ کوزلری
قایدی و روحنی اوراده رحمانه تسلیم ایتدی... یر، مکه ایله مدینه آراسنده بولونان آبْوَا کویي.
تاریخ: ملادی ٥٧٦...

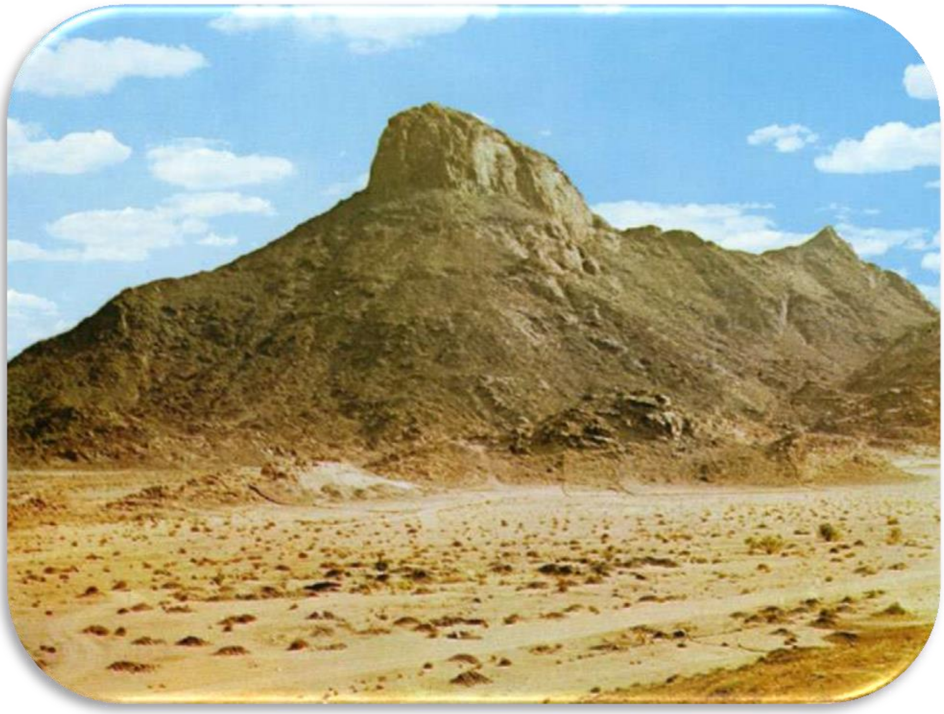

پادشاهڭ ایشی نه؟

سلطان مراد خان او کون تلاشلی کورونور. صانکه بر شیلر سویله مك ایستر، صوکڑه واز کچر. نشئه لی دیسه کڑ دگل، أوزونتولی دیسه کڑ هیچ دگل. وزیرِ اعظم صورار:

- خیر اولا أفندم، جانکڑی صیقان بر شیئمی وار؟

- آقشام غریب بر رؤیا کوردم...

- خیردر ان شاءاللّٰه!

- خیرمی، شرمی أوگرنه جکز...

- ناصل یعنی؟

- حاضرلان طیشاری چیقییورز...

و ایکیسی عالِم قییافتنده چیقارلر یوله.. پادشاه حالا کوردیگی رؤیانڭ تأثیرنده در و

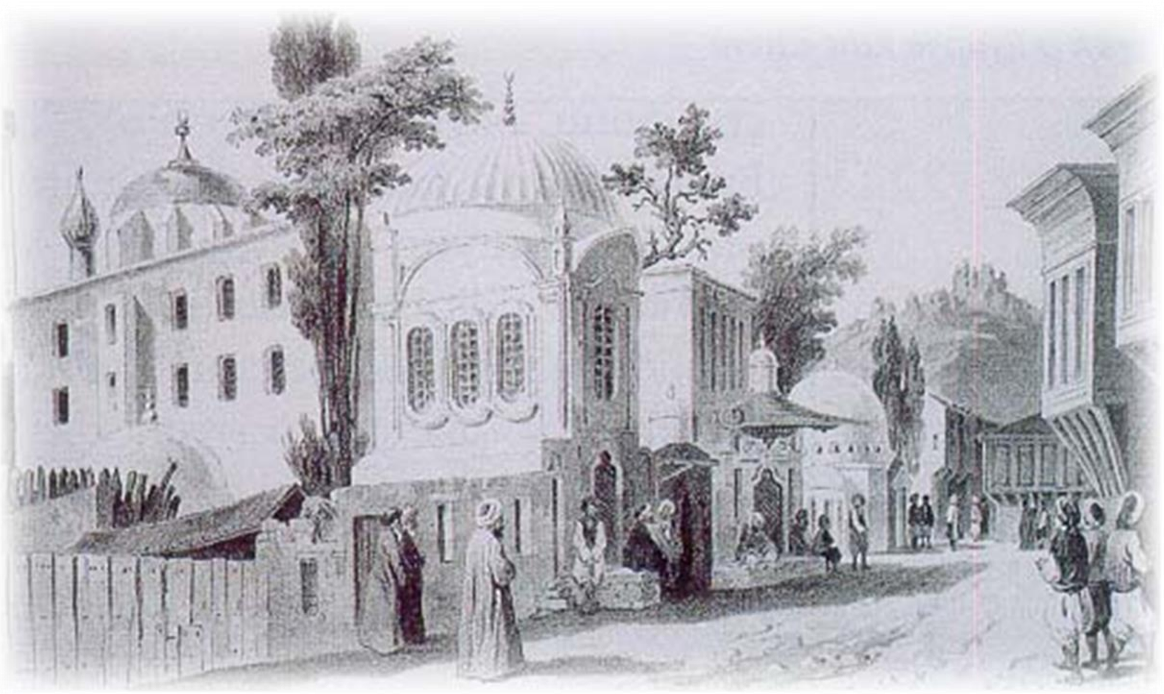

کیده جگی یری أبي بیلیر. سریع، قرارلی آدیملرله "بیازید"ه (بایزید) چیقار، دونر. "وفا"یه

"زَیّرَك"دن آشاغی یه صالّلانیر. "اون قاپانی" جوارنده صولوقلانیر. اطرافنه داها بر دقّتله باقینیر. ایشته تام او صیره‌ده یرده یاتان بر جسد کوزلرینه چارپار، صورارلر.

- کیمدر بو؟

اهالی جواب ویرر:

- امان خواجه‌م، هیچ بولاشما! عیّاشك، آخلاقسزك بری ایشته...

- نره‌دن بیلییورسکز؟

- مساعده ایت ده بیله لم یعنی، قرق ییللق قومشوسی یز.!

بر باشقه‌سی تفصیلاته کیرر:

- بیلییورمیسکز؟ دیر، اصلنده أيي صناعتکاردر. عذابلر چارشیسنده چالیشیر. نعلین خاصنی یاپار. آنجق قازاندقلرینی ایچکی یه، کوتویه خارجار.

هله یاشلینك بری چوق أوفکه‌لیدر:

- ایسترسه‌کز قومشولره صورڭ، دیر. صورڭ باقالم، اونی جماعتده کورن اولملشمی؟

حاصلی محلّه لی دونر آردینی کیدر. بزم تبدیلِ قیافت خواجه‌لر قالیرمی اورته‌ده؟.. تام وزیر ده طوپارلانییوردیکه پادشاه کسر یولنی.

- نره یه؟

- بیلمم، بو آدمدن اوزاق طورمه یی یگلرسکز صانیرم!

- ملّت بو، چکر کیدر. کیمسه یه بر شی دییه مم. اما بز کیده مه یز، شویله ویا بویله خلقمزدر. دفننی تماملامق کرك.

- أيي یا، سرایدن برقاچ خواجه یوللار، قورتولورز وبالدن.

- اولماز. رؤیاده‌کی حکمتی چوزه‌مدك داها.

- پکی نه یاپمه‌ می امر بویورورسکز؟

-خواجه‌لغه دوام. نعشی قالدیرملی یز أك آزندن.

- امان أفندم، ناصل قالدیررز؟

- باص بایاغی قالدیررز ایشته.

- یاپمایك، ایتمه یك سلطانم! بونك ییقانمه‌سی، پاكلانمه‌سی وار. تكفینی، تلقینی...

- مراق ایتمه، بن بجریرم. آما اوكجه بر غَسِلخانه بولملی یز.

- شوراده بر محلّه مسجدی وار اما!

- اولماز، وفات ایدن سن اولسه یدك نره‌دن قالقمق ایستردك؟

- نه بیله یم؟ آیاصوفیادن سلیمانیه‌دن، أك آزندن فاتح جامعندن...

- آیاصوفیا ایله سلیمانیه‌ده دولت اركانی چوقدر. طانینمق ایسته‌مم. اما فاتح جامعنی أیي دیدك. هایدی یوكله‌نه‌لم!

وكلیرلر جامعه. وزیر صاغه صوله قوشدیرر، كفن، تابوت بولور. پادشاه باقیر قازانلری اورور اوجاغه... اصول و اركاننجه بر كوزل ییقارلركه، نعش عیان بیان كوزللشیر صانكه. بر نوردر، آیدینلانیر آلننده. یوزی شقیلره بكزه‌مز. معنالی بر تبسّم اوقونور طوداقلرنده. پادشاهك قانی ایصینمشدر بو آدمه، وزیرك ده كذا... مجهول نعلینجی یی كفنلر، تابوتلر، مصلّی طاشنه یاتیررلر. اما نماز وقتنه بر خیلی واردر داها... بر آرا وزیر صیقینتیلی صیقینتیلی یاقلاشیر.

- سلطانم! دیر، یاكلیش یاپییورز غالبا.

- ناصل یعنی ؟

- هیجانه قاپیلدق، صوروب صورروشدیرمدن بورایه کتیردك جنازه یی. کیم بیلیر بلکه خانمی واردر، بلکه یتیملری ؟

- طوغری، أویله یا، نه یسه...

سن باشنده بکله، بن محلّه یی طولانوب کله یم.

وزیر دعاسنه، تسبیحنه دونر. پادشاه غریب ماجرانڭ باشلادیغی نقطه یه قوشار. صورار، صوریشدیرر، نعلینجینڭ أوینی بولور. قاپویی یاشلی برقادین آچار. حادثه یی متانتله دیڭلر. صانکه بو وفاتی بکلر کبیدر.

- حقّکی حلال ایت اولادم! دیر، بلکه چوق یورولمشسڭ.

صوکره أشیکه چوکر، أللرینی یومروق یاپار، شاقاقلرینه طایار. آغلارمی ؟ خیر. اما کوزلری قیصیلیر، خاطره لره طالار... نه دن صوکره سیلکینوب چیقار خیال دنیاسندن...

- بیلیرمیسڭ اوغلم، دییه دردلی دردلی سویله نیر، بزم أفندی بر عالَمدی، والسّلام... آقشاملره قدر نعلین یاپار اما برینڭ

ألنده ایچکی شیشه سی کورمه سین!

ألنده کنی آووجنده کنی ویرر، صاتین آلیردی، صوکره کتیروب دوکردی...

- نییه ؟

- امّتِ محمّد ایچمه سین دییه!..

- حيرت!

- صوكڑه معلوم قادينلرڭ اجرتلريني أودر، أوه كتيرردى. "بن سزك زمانگزى صاتين آلدممى؟ آلدم!" ديردى، "أويله ايسه شيمدى سويله نلرى ديگله مه كز كرك!" او چكر كيدر، بن منقبه لر آڭلاتيردم اونلره...

- باق سن! ملّت نه صانيور حالبوكه!

- ملّتك نه صانديغى اومورنده دگلدى. خوش، او هپ اوزاق مسجدلره كيدردى. "أويله بر امامڭ آرقاسنده طورمه ليكه... تكبير آليركن كعبه يى كورمه لى!" ديردى.

- أويله امام قاچ دانه قالدى شيمدى؟

- ايشته بو يوزدن "نشانجى"يه، "صوفو"لره اوزانيردى... حتّى بر كون "باق أفندى! سن بويله بويله ياپييورسڭ، اما قومشولر كوتو بلله يه جك. اينان جنازه ڭ قالاجق اورته ده!" ديدم. "طوغرى، أويله يا؟ كيمسه يه زحمت اولماسين!" دييوب مزارينى كندى قازدى باغچه يه. اما بن أوسته له دم. "ايش مزارله بيتييورمى؟" ديدم، "سنى كيم ييقاسين كيم قالديرسين؟"

- پكى، او نه ديدي؟

- أويله اوزون اوزون كولدي، صوكڑه "الله بيوكدر، خاتون!" ديدي، "هم پادشاهڭ ايشى نه؟"

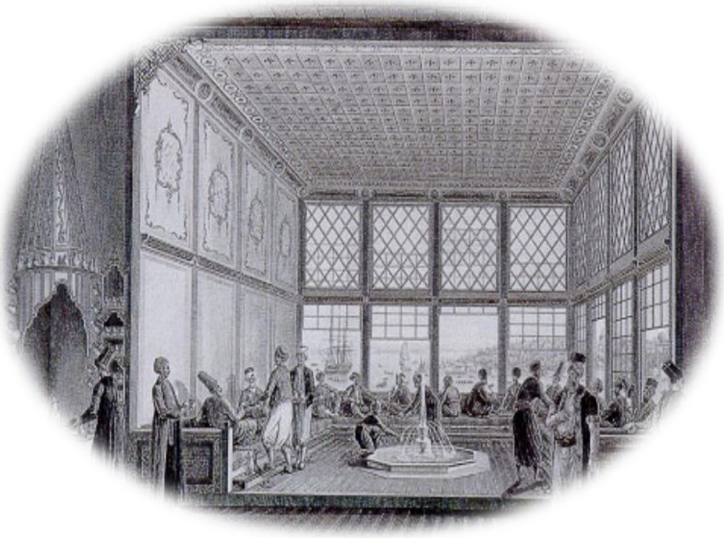

صوڭ پیشمانلق

مدینه‌نڭ ایلری کلنلری آراسنده قَیْسْ آدنده بری واردی. پیغمبر أفندیمز مکه‌ده اونی کورنجه طبقی دیگرلرینه یاپدیغی کبی اونی ده اسلامه دعوت ایتدی. قیس حضرت پیغمبرڭ دعوت ایتدیگی شیئڭ حقیقت اولدیغنڭ فرقنده ايدي. اما بو دعوته اجابت ایتمه‌نڭ او کونڭ شرطلرنده باشنه بر سورو درد آلمق آڭلامنه کله جگني ده بیلییوردی. دیدیکه:

- یامحمّد سن بنی بو ییل بیراق. بن بو سنه دوشونه‌یم، صوڭره سنڭ یانڭه یینه کلیرم.

کلڭ کورڭکه قَیْسْ ایرته‌سی ییل ئولمشدي.

پیغمبر أفندیمز بویوردیلرکه:

- ایرته‌له ینلر هلاك اولدی.

طیقاندی بابا

سلطان محمود وزیریله برابر تبدیلِ قیافت ایتمش، استانبولك بعض یرلرنده خلقك احوالنی قونترول ایدییوردی. أییجه یورولدقدن صوكره برر قهوه یودوملامق ایچون بر قرائت خانه یه کیررلر. اوطوردقدن صوكره باقارلرکه اوراده کیلر؛

- طیقاندی بابا، ایکی قهوه!..

- طیقاندی بابا، برآز شکر!..

- طیقاندی بابا، بر بارداق صو!.. دییه‌رك یاشلی بر آدمدن بر شیلر ایسته یورلر. بو، سلطان محمودڭ دقّتنی جلب ایتدی، یاشلی آدم کندیسنه کلنجه صوردی:

- اختیار! سڭا نه سببله "طیقاندی بابا" دییورلر؟

آدم، باشنی صاللایارق اوطوردی و یورغون آرغین آڭلاتمه یه باشلادي:

- آه بگم آه! بن بر کون بر رؤیا کوردم؛ کورمز اولایدم!.. صوكره بونی طوتدم، انسانلره آڭلاتدم؛ های آڭلاتماز اولایدم! صوكره ده آدیمی"طیقاندی بابا" یه چویردیلر.او کون بو کوندر، بنم آدم"طیقاندی بابا"در.

بونڭ أوزرینه سلطان محمود؛

- شونی برده بزه آڭلات باقالم بابا، ناصل اولدی؟

یاشلی آدم؛

- رؤیاده کوردمکه هر کسڭ برر پیکاری وار کورول کورول آقار... بنم دخی بر پیکارم وار، امّا بنمکی شاریل شاریل آقییوردی. ایسته دمکه بنم پیکارم ده کورول کورول آقسین. أمله بر دگنك آلدم و لوله سندن صوقارق قاریشدیرمه یه باشلادم. فقط هیهات! کلن صو کسیلدی طامله طامله آقمه یه باشلادی. أڭ آزندن شاریل شاریل آقسین دییه نه قدر اوغراشدم و قان تر ایچنده قالدمسه ده بوشه ایدی. تام او اثناده خضر(ع.س.) اورادن کچرکن بڭا سسلندی؛

"طیقاندی، بابا، طیقاندی!" حکایه ایشته بودر بگم... و بونڭ تعبیرندن آڭلادمکه بزه دنیادن آنجق طامله رزق وار، فضله یوق. غیرت بوشه کیدییور!

سلطان محمود طیقاندی بابانڭ بو آڭلاتدقلرینه قناعت ایتمکله برابر کنه بر تجربه ایتمك ایستر و اوکڭا شویله دیر:

- طیقاندی بابا، مبارك رمضان کلییور؛ سن هرکون افطاره طوغری فلان آدرسه کلوب "بن طیقاندی بابایم" دیسه‌ڭ سکڭا اورادن هر کون بر تپسی باقلاوه ویره‌جکلر. بونلری رمضان بوینجه آلوب افطارده ییرسڭ.

یاشلی آدمڭ کوزلری کولمشدی، دعالر ایتدی. نهایت ایلك آقشام کلدی حقیقتًا اوکڭا کوزل قیزارمش بر تپسی باقلاوه ویریلمشدی، اونی آلدی، أوینه کلیرکن عقلنه بر فکر کلدی؛ "یا هو، شوکڭا هیچ طوقونمدن صاتسه‌م بر قاچ غروش آلسه‌م داها أیي اولمازمی؟" دییه دوشونوب؛ "باقلاوه، باقلاوه!" دییه باغیرمه‌یه باشلادی. یهودی بر قومشوسی اونی بر مجیدیه‌یه صاتون آلدي، أوینه کتیروب سفره‌یه قویدی؛ ییرکن بر ده نه کورسون؟ هر دیلیمڭ آلتنده بر آلتون! درحال طیقاندی بابایه کلوب؛

- بابا سن بو باقلاوه‌یي نره‌دن آلدڭ؟ کوزلمش، دیدی.

او ده آڭلاتدی. یهودی بو دفعه؛

- طیقاندی بابا، دیدی، سز بر قاری بر قوجه بو باقلاوه‌یي ییه‌مزسکز. أڭ أیسی عین پاره‌یه بکڭا صات، هر آقشام مجیدیه‌کی آل.

شبهه‌لنمه‌سین دییه فضله ده ویرمه‌دی و اونی قاندیردی. طیقاندی بابا هر آقشام عین حال، بر رمضان بویي اوتوز مجیدیه‌یه تعلیم ایتدی و طانیمادیغی سلطان محموده ده دعا ایدوب طوردی. وقتاکه بایرام کلدی، سلطان محمود اونی کتیرتدی، احوالنه باقدی شاشیردی؛

- الله الله، ناصل اولور، دیدی کندی کندینه و صوردی:

- طیقاندی بابا، نه اولدی؟ زنکینلشه بیلدکمی؟

غريبم محجوب جواب ويردى:

- الله خير صاحبندن راضى اولسون، رمضانده راحت اداره ايتدك، دييوب حكايه يى آكلاتدى.

سلطان شاشيرمشدى. فقط اوكا بر فرصت داها ويردى:

- بو اختيارى خزينه دائره‌سنه صوقوب، ألنه بر كورك ويريكز؛ كوركى خزينه يه ساده‌جه بر دفعه طالديرسين، كوركه نه قدر آلتون كلير ايسه اوكا ويريكز! دييه فرمان ايتدى.

كوتورديلر، فقط بو دفعه ده هيجانله كوركى ترس طوتمه‌سيني؟ كله كله ساده‌جه بر آلتون كلمشدى. سلطان محمود حيرتده قالدى؛ فقط اوكا صوك بر فرصت داها ويردى.

- طيقاندى باباني اسكداره كوتوريكز، اوراده بولونان ميرى دكّانلرينك باشنده طورديروب ألنه بر طاش ويريكز، او طاشى آتسين كنديسيله طاش آراسنده قالان بتون دكّانلرى اوكا طاپو ايديكز! ديدى.

كوتورديلر، آنجق نصيبدن فضله سى يوقدى؛ طيقاندى بابا اطرافده كيلرك تأثيريله قوجه بر طاش آلدى. يورغون و بيتكيندى. تام آتاجقكن طاشى باشنه دوشوروب اوراجقده وفات ايتدى. سلطان بونى ده خبر آلنجه باشنى اگدى و:

- ويرمه ينجه معبود، نه يله سين سلطان محمود! دييه او مشهور سوزى سويله دى.

يانغين

أسكی زمانڭ برنده ايكی ييلان ياشارمش. او ييلانلردن برينڭ قرق باشيله بر قويروغي، ديگرينڭ ايسه قرق قويروغی ايله بر باشی وارمش . كونلرڭ برنده اورمانده يانغين چيقمش. ديگر جانليلر كبی ييلانلری ده يانمه قورقوسی صارمش. بر باشلی قرق قويروقلی ييلان يانغيندن قاچمه‌يه باشلامش . قاچاركن ده قرق باشلی بر قويروقلی ييلانه راستلامش. يانغيندن قاچمقده اولان ييلان ديگرينه:

- أی دوست! سن نييه قاچمايورسڭ، ديمش.

او زمان قرق باشلی بر قويروقلی ييلان آه چكه‌رك؛

- بڭا قالسه چوقدن قاچاجغم فقط شو باشلريمڭ آڭلاشديغی يوق! اونلرڭ بر قسمی باتي‌يه، ديگر بر قسمی طوغويه قاچالم، ديه‌رك هر بری بر طرفه چكييور. يدی سكز دانه‌سی ايسه هيچ بر يره قاچمايالم يانغين كچيجيدر، دييورلر، ديه صيزلانمه‌يه باشلامش.

بو سوزلری ايشيتن بر باشلی قرق قويروقلی ييلان بر باشی اولديغنه سوينه‌رك يانغيندن قاچوب قورتولمش . فقط قرق باشلی بر قويروقلی ييلان، باشلری كندی آرالرنده بر آڭلاشمه‌يه وارامادیغی ايچون يانوب كول اولمش. بو اولايدن صوكره هر يرده تك باشليلق آرزولانان بر طوروم اولمش.

یاشامك یاکثیقیسی

بر آدام و اوغلی اورمانده یورویوش یاپییورلرمش. بردن چوجوق آیاغی طاقیلوب دوشویور و جانی یانوب "آآه" دییه باغیرییور. ایلریده بر طاغك تپه سندن "آآه" دییه بر سس دویویور و شاشیرییور. مراق ایدییور و "سن کیمسك؟" دییه باغیرییور. آلدیغی جواب "سن کیمسك؟" اولویور. آلدیغی جوابه قیزوب، "سن بر قورقاقسك!" دییه تکرار باغیرییور. طاغدن کلن سس "سن بر قورقاقسك!" اولویور. چوجوق باباسنه دونوب، "بابا نه اولویور بویله!" دییه صورویور."اوغلم!" دیر، باباسی. "دیکله و اوگرك!" و طاغه دونوب"سکا حیرانم!" دییه باغیرییور. کلن جواب، "سکا حیرانم!" اولویور. بابا تکرار باغیرییور؛ "سن محتشمسك!"

چوجوق چوق شاشیرییور، اما حالا نه اولدیغنی آکلایامییور. باباسی آچیقلامه سنی یاپییور: "انسانلر بوکا یاکثی دیرلر، اما اصلنده بو یاشامدر. یاشام دائما سکا سنك ویردکلریکی کری ویرر. یاشام یاپدیغمز طاورانیشلرك آیینه سیدر. داها فضله سوکی ایسته دیگك زمان داها چوق سو! داها فضله شفقت ایسته دیگکده داها شفقتلی اول! صایغی ایسته یورسه ك انسانلره داها چوق صایغی طوی. انسانلرك صبرلی اولمه سنی ایسته یورسه ك سن ده داها صبرلی اولمه یی اوگرن. بو قورال یاشامزك بر پارچه سیدر. هرکس ایچون کچرلیدر."

یاشام بر تصادف دگلدر، یاپدقلریکزك آیینه ده بر یاکسیمه سیدر.

يولجي

دنيايي طولاشمه‌يه چيقان بر كنچ كزديگی ئولكه‌لردن برنده أوكڤلی بر بيلكه‌يي زيارته كيتمش. كزكين كنچ بيلكه‌نڭ ياشاديغی أوده توم ديوارلرڭ كتابلرله قاپلی اولديغنی كوردی. فقط أوی دقتله كوزدن كچيردكدن صوكڑه يرده بر كليم، ديوار كنارنده ياتاق اولارق قوللانيلان بر سدير. اورته‌ده ايسه بر ماصه و سانداليه‌دن باشقه أوده هيچ اشيانڭ اولماديغنی كوردی و مراقله صوردي:

- نه‌دن هيچ اشياكز يوق، ديدي، قولتوقلريكز بوفه‌لريكز اونلر نره‌ده؟ بيلكه بو صوري‌يه قارشولق اولارق كندی بر صوری صوردی كزكين كنجه:

- سنڭ ده يالڭزجه صيرتكده طاشيديغڭ كوچوك برچانطه‌ڭ وار، ديدي، پكی سنڭ اشيالرڭ نره‌ده؟

كنچ:

- اما كورويورسكز، بن يولجي‌يم . بيلكه حق ويريرجه‌سنه كولدي:

- بن ده اويله‌يم ياوروم، ديدی.

وداع خطبه‌سی

بسم الله الرحمن الرحیم

- أی انسانلر!

"سوزیمی أیی دیکله‌ییکز! بیلمه‌یورم، بلکه بو سنه‌دن صوکره سزکله بوراده بر داها بولوشا‌مایا‌جغم!

"انسانلر!

"بوکونلریکز ناصل مقدّس بر کون ایسه بو آیلریکز ناصل مقدّس بر آی ایسه، بو شهریکز (مکه) ناصل مبارك بر شهر ایسه جانلریکز ماللریکز ناموسلریکز ده أویله مقدّسدر، هر تورلی تجاوزدن قورونمشدر.

"اصحابم!

"محقّق ربّکزه قاووشا جقسکز. او ده سزی یاپدقلریکزدن طولایي صورغویه چکه‌جکدر. صاقین بندن صوکره أسکی صاپیقلقلره دونمه‌ییکز و بربریکزڭ بوینني اورماییکز! بو وصیّتمی بوراده بولونانلر بولونمایانلره اولاشدیرسین. اولابیلیرکه بوراده بولونان کیمسه بونلری داها أیی آکلایان بریسنه اولاشدیرمش اولور.

"اصحابم!

"کیمڭ یانندە بر امانت وارسه اونی همان صاحبنه ویرسین. بیلیکزکه فائضڭ هر چشیدی قالدیریلمشدر. الله بویله حکم ایتمشدر. ایلك قالدیردیغم فائض ده عبدالمطّلبڭ اوغلی (عموجه‌م) عبّاسڭ فائضیدر. لکن آنا پاره‌کز سزه عائددر. نه ظلم ایدیکز نه ده ظلمه اوغراییکز.

"اصحابم!

"دقّت ایدیکز جاهلیّه‌دن قالمه بتون عادتلر قالدیریلمشدر، آیاغمڭ آلتنده‌در. جاهلیه

دورنده کودولن قان دعوالری ده تماًما قلديريلمشدر. قلديرديغم ايلك قان دعواسی عبدالمطّلبك طورونی عِياس بن رَبيعه نك قان داعواسيدر.

"ای انسانلر!

"محقّقکه شيطان شو طوپراغكزده كنديسنه طاپينماقدن تماًما اميدينی كسمشدر. فقط سز بونك طيشنده اوفاق تفك ايشلريكزده اوكا اويارسه كز بو ده اونی ممنون ايده جكدر. دينكزی قورومق ايچون بونلردن ده صاقينيكز.

"ای انسانلر!

"قادينلرك حقلرنی كوزتمه كزی و بو خصوصده اللّهدن قورقمه كزی توصيّه ايده رم. سز قادينلری اللّهك امانتی اولارق آلديكز و اونلرك ناموسنی كنديكزه اللّهك امری ايله حلال قيلديكز. سزك قادينلر أوزرنده حقّكز، قادينلرك ده سزك أوزريكزده حقّی واردر.

"ای مؤمنلر!

"سزه ايكی امانت براقييورم اونلره صاريلوب اويدقجه يولكزی هيچ شاشيرمازسكز.او امانتلر، اللّهك كتابی قرآن كريم و پيغمبرك (ع.ص.م) سنّتيدر.

"مؤمنلر!

"سوزيمی أيي ديكله ييكز و أيي بلله ييكز! مسلمان مسلمانك قردا شيدر و بويله جه بتون مسلمانلر قرداشدرلر. بر مسلمانه قردا شنك قانی ده مالی ده حلال اولماز. فقط مالنی كوكل خوشلغی ايله ويرمشسه او باشقه در.

"ای انسانلر!

"جناب حقّ هر حقّ صاحبنه حقّنی ويرمشدر. هر انسانك ميراثدن حصّه سنی آيیرمشدر. ميراثچي يه وصيّت ايتمه يه لزوم يوقدر. چوجق كيمك دوشكنده طوغمشسه اوكا عائددر. زنا ايدن كيمسه ايچون محروميّت واردر. باباسندن باشقه سنه عائد صوی ادّعا ايدن

صویسز، یاخود افندیسندن باشقه‌سنه انتسابه قالقان کوله، اللّٰهك ملکلرینك و بتون انسانلرك لعنتنه اوغراسین. جنابِ حقّ بو کبی انسانلرك نه توبه‌لرینی نه ده عدالت و شهادتلرینی قبول ایدر.

"ای انسانلر!

"ربّکز بردر. باباکز ده بردر. هپکز آدمدن آدم ایسه طوپراقدندر. عربك عرب اولمایانه، عرب اولمایانك ده عرب أوزرینه أوستونلکی اولمادیغی کبی؛ قرمزی تکلینك سیاه أوزرینه، سیاهك ده قرمزی تکلی أوزرنده بر أوستونلکی یوقدر. أوستونلك آنجق تقواده، اللّٰهدن قورقمقده‌در. الله یاننده اك قیمتلی اولانکز، اوندن اك چوق قورقانکزدر.

"اعضاسی کسیك سیاهی بر کوله باشکزه آمر اولارق تعیین ایدیلسه، سزی اللّٰهك کتابی ایله اداره ایده‌رسه، اونی دیکله‌ییکز و اوکا اطاعت ادییکز."

"صوچلی کندی صوچندن باشقه‌سی ایله صوچلانا‌ماز. بابا اوغلنك صوچی أوزرینه اوغلی ده باباسنك صوچی أوزرینه صوچلاناماز.

"دقّت ادییکز! شو درت شیئ کسینلکله یاپمایاجقسکز:

* اللّٰهه هیچ بر شیئ اورتاق قوشمایاجقسکز!

* اللّٰهك حرام و طوقونولماز قیلدیغی جانی حقسز یره ئولدیرمیه جکسکز!

* زنا ایتمه یه جکسکز!

* خیرسزلق یاپمایاجقسکز!

انسانلر، "لا اله الّا الله" دیینجه یه قدر اونلرله جهاد ایتمك أوزره امراولوندم. اونلر بونی سویله‌دکلری زمان قانلرینی و ماللرینی قورومش اولورلر. حسابلری ایسه اللّٰهه عائددر.

انسانلر!

"یارین بنی سزدن صوراجقلر، نه دیه جکسکز؟"

صحابۀ کرام بردن شویله دیدیلر:

"اللّٰهك ایلچیلگنی ایفا ایتدیکڠز، وظیفه‌کڑی حقّیله یرینه کتیردیکڠز. بزه وصیّت و نصیحتده بولوندیکڠز. دییه شهادت ایدرز!"

بونڭ أوزرینه رسول اکرم افندیمز (ص.ع.م) شهادت پارماغنی قالدیردی صوکره ده جماعتڭ أوزرینه چویروب ایندیردی و شویله بویوردی:

"شاهد اول یا رب! شاهد اول یا رب! شاهد اول یا رب!"

تورکجه نڭ تاریخجه‌سی

تورکجه، ماضیسی چوق أسکی دَوِرْلره اوزانان و کونمزده صوڭ درجه کنیش بر ساحه‌ده قوللانیلان کوکلی بر دیلدر. تورکجه یه عائد أڭ أسکی یازیلی بولغولر میلادی ۸. عصردن قالمه اورخون کتابه‌لریدر. بو کون موغولستان سینورلری ایچنده بولونان عابده‌لر، دیل و کولتور تاریخنده‌کی اوکملی یرینی حالا قورومقده‌در.

سوزینی ایتدیگمز دونمدن (۸. یوزییل) چوق داها اوکجه تاریخ صحنه‌سنه چیقان تورکلر بو کونه قدر بر چوق دولت قورمش و چشیدلی دینلرڭ منسوبی اولمشلردر. بنیمسه نن دینڭ دگیشمه‌سی، دیلڭ فرقلی توردن آلفه‌به‌لرله یازیلمه‌سی صوڭوجنی طوغورمشدر. بوکا بر ده قیصه آرالقلرله مختلف جوغرافیه‌لره کوچ ایتمه‌نڭ تأثیری أکلننجه، قوللانیلان آلفه‌به‌لرڭ چشیدلیلگی قونوسنده سائر ملّتلرده قولای راستلانیلمایاجق بر طابلو اورته‌یه چیقمشدر .تاریخ بوینجه تورکلرڭ قوللاندیغی آلفه‌به‌لر شونلردر: کوك تورك، چین، تیبت، عبرانی، صوغد- اویغور، براهمی، مانیهی، سریانی، پچه‌نك، غِرَكْ، ارمنی، کیریل، عرب، لاتین .بونلرڭ صاییسنی اون یدي یه قدر چیقارانلر اولمقله برلکده بزم قید ایتدکلریمز، ساحه‌نڭ اوزمانی اولان بیلیم آدملرینڭ اوزرنده اتّفاق ایتدکلریدر. بو اولچوده آلفه‌به دگیشدیرمه‌نڭ کولتور آقتاریمی و مدنیّت تأسیسی آچیسندن چوق مثبت صوکوچلره یول آچمدیغی، قونینڭ اوزمانی آراشدیرمه‌جیلر نزدنده حاکم بر قناعتدر.

یوقاریده اسملرینی صیره‌لادیغمز حرف سیستملری ایچنده تورکلر طرفندن أڭ اوزون سوره قوللانیلانی ایسه عرب آلفه‌به‌سیدر. شو آن قوللانیمده اولان لاتین اصللی آلفه‌به‌دن اوکجه اولوشـنه اضافةً "أسکی یازی"، قرأنِ کریمڭ یازیلدیغی حرفلر اولمه‌سی و مسلمان طوپلوملر قاتنده شعار کیفیّتی قازانمه‌سی مناسبتیله "اسلام حرفلری"، عربلردن آلنمش اولمه‌سنه اشارةً "عرب حرفلری" و نهایت اوزون دونم عثمانلیلر طرفندن قوللانیلمه‌سی سببیله "

عثمانلی یازیسی" اولارق ده نیته‌له‌نن بو یازی، تورکلرجه ایلك اولارق ۱۰-۱۱. یوز ییللرده قوللانیلمایه باشلانمشدر. هر نه قدر تورکلرك اسلامیّتله طانیشمه‌سی مذکور تاریخدن ایکی-اوچ عصر اوکْجه‌سنه قدر کوتوریله بیلیرسه ده عرب حرفلرینك یرلشدیگی و یایغینلاشدیغی دونم قره خانلی دولتنك حاکم اولدیغی دونمدر (ییقیلیش تاریخی: ۱۲۱۲). قره خانلیلر، اسلامیّتی دولت دوزینده بنمسه‌ین ایلك تورك بوییدر. تابع اولونان دینك دگیشمه‌سی حیرت فزا بر کولتورل زنکینلشمه‌یی ده برابرنده کتیرمشدر. نیته‌کیم ایلك "اسلامی اثرلر" آدیله اشتهار ایدن کتابُ دیوانِ لغاتِ الترك، قوتادغو بیلیك و دیوانِ حکمت کبی شاه اثرلر، "اسلامیّتك قبول ایدیلمه‌سنی تعقیب ایدن یوغون کولتورل أتکیله شیم دونمنك اورونیدر ..... بو اثرلر تورکجه‌نك، تورکلر اسلامیّتی قبول ایتدکدن صوکره کوستردیگی کلیشمه‌یی اورته‌یه قویار." (کمال قارپات، ملّی دیللرك طوغوشی) کولتور ایله دین آراسنده‌کی حیاتی مناسبتی بارز بر شکلده اورتکله‌ین بو طوروم، بلکه ده أك أیی افاده‌سنی بویوك اینکیلیز شاعر و منقّدی ت.س. ألیوتك شو سوزنده بولور: "کولتور، اصلنده هرهانکی بر طوپلومك دینینك وجود بولمش شکلیدر."

۱۱. یوزییلی ایزله‌ین سورچده چشیدلی جوغرافیه‌لره طاغیلان تورك طوپلیلقلرینك بیوك کسیمی ایچون یازی مالزمه‌سی حالنه کلن عرب حرفلری، اوغوز بویلرینك (بو کون آنا طولیده یاشایان تورکلرك آتالری) سلچوقلیلر نظارتنده آنا طولی‌یه کیرمه‌سنی متعاقب، دیارِ رومك (آنا طولی) وارلق ساحه‌سنه ده

داخل اولمشدر. ١٣. يوزييلده موغوللر طرفندن سلچوقلى حاكميّتنه صوك ويريلمه‌سنك آردندن آنا طولى جوغرافيه‌سنده برطاقيم تورك بگلكلرى قوريلمشدر. بونلردن عثمانلى بگلگى، جهانى كولكه‌سى آلتنه آلاجق محتشم بر مدنيّت چنارينك چكردگنى بنيه‌سنده طاشيديغنى مژده‌لرجه‌سنه، كولتور اثرلرينك محافظه سنده ايلك آندن برى مستثنا بر موقع ألده ايتمشدر. أك نهايت عثمانلى دولتنك بر ايمپراطورلق حالنى آلديغى ١٥. عصرك ايكنجى ياريسى اعتباريله هم اسلامك هم ده توركجه‌نك أك غالب ممثّلى اولديغى تاريخى بر واقعه‌در. طولاييسيله توركجه بو دونمدن باشلاياراق بر ايمپراطورلق ديلى اولمه سورجنه كيرمشدر. "باتى توركجه‌سى" آدينى ويرديگمز و ١٣ ايله ١٦. يوزييل آراسى خيزلى بر كليشمه أوره‌سى كچيرن توركجه‌نك بو قولى، عربجه و فارسجه كبى ايكى قديم ديلك اينجه‌لكلريله ده برلشنجه معظّم بر زنكينلكه و درينلكه ايريشمشدر. ١٥. يوزييلك ايكنجى ياريسندن ٢٠. يوزييله قدر عثمانلى طوپراقلرنده قونوشولوب يازيلان بو تاريخى تورك لهجه‌سنك آدينه بو كون عثمانليجه ويا عثمانلى توركجه‌سى دينيلمكده‌در. تام ده بو نقطه‌ده، "عثمانليجه" قاورامنك اصلنده بر غلطِ مشهور اولوب تنظيمات صوكره‌سى اورته يه چيقديغنى و اونك توركجه‌دن آيرى بر لسانمش كبى آلغيلانمه‌سنه خدمت ايتديگنى كوزدن ايراق طوتمق كركير. طبيعى بو طوروم بعض تنظيمات يازارلرينك بيلينچلى پروپاغانده‌سنك اوروينيدر. طوغرى اولان، بر قولكتيف شعور اورنگى سركيله يه رك، معهود ياكليش آڭلامه‌نك اوكنه هپ برلكته كچمگه چاليشمقدر. بوڭا موفّق اولابيلملك ده اوكجه‌لكله قاوراملرك اصلاحندن كچر.

نتیجهٔ کلام؛ عثمانلی تورکجه سی، تورکلگك أڭ شعشعه لی دوره سنده قوللانیلان لسان اولوب، عادتا میلیونلرجه قیمتدار بیلکی مجوهریناڭ ایچنه صاقلاندیغی زُمْرد بر صاندقجه در. او خزینه یه اولاشمق ده، هنوز یوزده اونی بیله اوقونامامش اولان وثیقه لره کوستریله جك جِدّی و صمیمی ایلکیله ممکن اولاجقدر.

اولجای قوجه تورك

"نیازئ مصري"دن...

كونده بر طاشی بناىِ عمريمك دوشدی يره،

جان ياتار غافل بناسی اولدی ويران بی خبر.

دل بقاسی حقّ فناسی ايستەدی مُلكِ تنم،

بر دواسز درده دوشدم آەكه لقمان بی خبر.

بر تجارت قيلامدم نقدِ عمر اولدی هبا،

يوله كلدم لكن كوچمش جمله كاربان بی خب.

كوسِ رحلت چالدی موت امّا هنوزجان بی خبر،

عسكرِ اعضايه لرزه دوشدی سلطان بی خبر.

آغلايوب نالان ايدوب دوشدك يوله تنها غريب،

ديده كريان، سينه بريان، عقل حيران بی خبر.

آزيغم يوق، يازيغم چوق، يولده تورلی قورقو وار،

يولمی آليرسه نه اوله كر ديو و شيطان بی خبر.

يول ايرو يولده كركدر چاغ و چيپلاق، آچ و طوق،

مصري يه كل ديدی سكّا چونكه جانان بی خبر.

ذاتِ حقده محرَمِ عرفان اولان آگلار بزی

علمِ سرده بحرِ بی پایان اولان آگلار بزی

بو فنا گلزارینه طالب اولانلر آگلاماز

وجه باقی حسننه حیران اولان آگلار بزی

دنیا و عقبايي تعمير أيله مكدن گچمشز

هر طرفدن ییقیلوب ویران اولان آگلار بزی

بز شول عبدالز بیراقدق آگنیمزدن شا لمز

وارلغندن صویونوب عریان اولان آگلار بزی

قهر و لطف شیئِ واحد بیلمین چکدی عذاب

اول عذابدن قورتولوب سلطان اولان آگلار بزی

زاهدا آییق طوررکن آگلامازسك سن بزی

جرعۀ صافی ایچوب مستان اولان آگلار بزی

عارفك هربر سوزینی طویمغه انسان گرك

بو جهانده صانمايك كه حیوان اولان آگلار بزی

ای نیازی قطره‌مز دریایه صالدق بز بوگون

قطره نیجه آكلاسك عمّان اولان آكلار بزی

حقلی قویوب لامكان ایلنده منزل طوتالی

مصری‌یا شول جانلره جانان اولان آكلار بزی

نیازئ مصری

بديعُ الزماندن...

بيراق بيچاره فريادى، بلادن كل توكّل قيل. زيرا فرياد، بلا اَنْدَرْ خطا اندر بلادر بيل.

بلا ويرنى بولدكشه اگر، صفا اندر وفا اندر عطا اندر بلادر بيل.

مادام اويله، بيراق شكوايي، شكر ايت. چون بلا بيل، دَمٰا كيفندن كولر هپ كُلْ مُلْ. كر بولمازسه‌ڭ، بتون دنيا جفا اندر فنا اندر هبا اندر بلادر بيل.

جهان طولى بلا باشڭده واركن، نه باغيررسڭ كوچوجك بر بلادن، كل توكّل قيل.

توكّل ايله بلا يوزنده كول، تا او ده كولسون. او كولدكجه كوچولور، ايدر تبدّل.

اودركه، دنيايي بر مسافرخانهٔ عسكرى تلقّى ايتسين بختيار أڭ حياتنده دنيا شو كورويورمكه، مرتبهٔ مرتبه اولان بيوك أڭ تلقّى ايله، ايتسين. و او اوكا كوره حركت واويله ده اذعان ايتسين و فيئاتنى ويرمز؛ استقامت ألماسك بر دائمى بهاسنه شيشه قيريلاجق .ايده بيلير ألده چابوق رضايى و لذّتله حياتنى كچيرر. أوت دنيايه عائد ايشلر، قيريلمه يه محكوم شيشه‌لر حكمنده‌در. باقى الماسلر قيمتنده‌در. انسانڭ فطرتنده‌كى شدّتلى مراق و صاغلام غايت ايسه، اخرويه امور هكذا شديد حسّياتلر، امور عنادلى طلب... و حرارتلى محبّت و دهشتلى حرص، و اخرويه‌يى قازانمق ايچون ويريلمشدر. او حسّياتى شدّتلى بر صورتده فانى امور دنيويّه يه توجيه ايتمك فانى و قيريلاجق شيشه‌لره باقى الماس فيئاتلرنى ويرمك ديمكدر.

اوزلی سوزلر

♝ جنابِ حقّی بولان نه‌يي غائب ايدر؟ و اونی غائب ايدن نه‌يي قازانير؟ "حِكَمِ عطاءيّه"دن

(ابن عطاء اللّه الاسكندری (؟-١٣٠٩) مصرده ياشامش فقه عالملرندندر. اسلام دنياسنده داها چوق "حكَمُ العطاءيّه" آدلی مشهور اثريله طانينمشدر.)

♝ بر آدمك عقلنك درجه‌سنی صوری صورمه‌سندن آڭلارم. (حضرت عمر)

♝ بيلكی زنكينلكدن اوستوندر. چونكه زنكنلگی سن قوروروسك، بيلكی ايسه سنی قورور. (حضرت علی)

♝ دنيايي آرايوب اٰخرتی بولانی هيچ كورمدك. اما اٰخرتی آرايوب دنيايي بولانی چوق كوردك. (حسنِ بصری)

♝ بورجكی آزالتيرسه‌ڭ حرّ ياشارسك، كناهلريڭی آزالتيرسه‌ڭ راحت ئولورسڭ. (حضرت عمر)

أی کوکْل

ای کوکْل کندیکْی وزن ایتمه یه قنطار آرا بول!
یورو کیت قنطاریکْه خالص اعیار آرا بول!
نه قزاندکْ شو فانی عالمه کلهلی؟
عمریکْی بوشه کچیرمه ذکر ایله اللّهی آرا بول.

بو نفس سنی بر کون دوسته دشمان ایده جك!
یورو دل ملکنه اهل قوماندان آرا بول !
سلطنت ملکی قوناق بر کون ألدن کیده جك
سکْا باقیده أو یاپاجق معمار آرا بول!

آلدانما عزیزم شو دنیانکْ نقشنه نقّاشنه،
حضرت آدم کبی کیرسهکْ هَزاران یاشنه،
عاقبت سن ده بر کون کلیرسکْ او مُصلّا طاشنه.
قاپاتیرلر سنی بر حالِ خرابه یالکْز.
اول قراکْلق کیجهلر کندیکْه بر یار آرا بول.
حافظ احمد صوی ییکْیت

حضرت ابو بکرڭ نصیحتی

(İlk Halife Hz. Ebubekir'in, Yezid b. Ebî Süfyân'ı Şam bölgesine idareci olarak gönderirken kendisine verdiği nasihat)

"بن سنی تجربه ایتمك اوزره مأمور ایتدم. کوزل حرکت أیلرسه‌ڭ اوّلکی مأموریّتکده دها بیوك منصب ویررم و اگر فنا حرکت أیلرسه‌ڭ سنی عزل ایدرم. اللّه قورقوسنی قلبکْدن چیقارما. زیرا او سنڭ ظاهریڭی ناصل کوررسه اچ یوزینی دخی اویله کورر. اللّهه اڭ قریب اولان، آڭا عملیله اڭ زیاده تقرّب ایدندر. تکبّر و تجبّر جاهلیّتدن صاقیڭ. زیرا، اللّه او صفته و آنکله متّصف اولانه بغض ایدر.

عسکریڭڭ یاننه واردیغڭده آنلر ایله کوزل مصاحبت ایله. آنلره نصیحت ایده جك اولدیغڭده سوزی قیصه سویله. زیرا سوز، اوزون اولورسه بعضیسی بعضیسنی اونوتدیرر. و نفسڭی اصلاح ایت. ناس سڭا صالح اولور. بش وقت نمازی اوقات معیّنه‌سنده رکوع و سجودی اتمام ایدرك خشوع ایله قیل.

دشمنڭ ایلچیلری یانڭه کلدکده آنلره اکرام ایت و چوق اگلندیرمه، تا که عسکریڭڭ احوالنی اوگرنمه‌دن چیقوب کیتسینلر. آنلره افکاریڭی بیلدیرمه و اوردونڭ خلل و قصورینی کوسترمه. هر حالده اسراریڭی میدانه قوماکه امورڭ مختل اولمسون.

و استشاره اتدیگڭده سوزی طوغری سویله که مَشْورت طوغری اولسون. کیجه‌لری اویانیق اولوب اصحابڭ ایله مصاحبت أیله‌که سڭا خیرلر کله و پرده‌لر آچیله. کیجه‌لری عسکریڭه نوبت بکله‌ت و قره‌قوللریڭی تکثیر ایت. وقتلی، وقتسز آنلری طولاش، غافل اولانلری یولیله و عدالت اوزره تأدیب أیله، مستحق جزا اولانلره جزا ایتمکدن قورقما.

عسکرڭ حالندن غافل اولماکه بادئ فساد اولور. فقط حاللرینی تجسّس ایله اونلری ترذیل دخی ایتمه.

ناسڭ اسرارینی میدانه چیقارما. ظاهر حاللریله اکتفا أیله. اهل کبر و عجب ایله دوشوب قالقما. اهل صدق و وفا ایله هم مجلس اول. مال غنیمته خیانت أیله‌مه، فقر کتورر ونصرته مانع

اولور. نفسلرینی عبادتخانه‌لرده حپس ایتمش قَوِمْلر (یعنی راهبلر) کوره جکسگز. آنلره طوقونما. اونلری حاللری اوزره بیراق." [3]

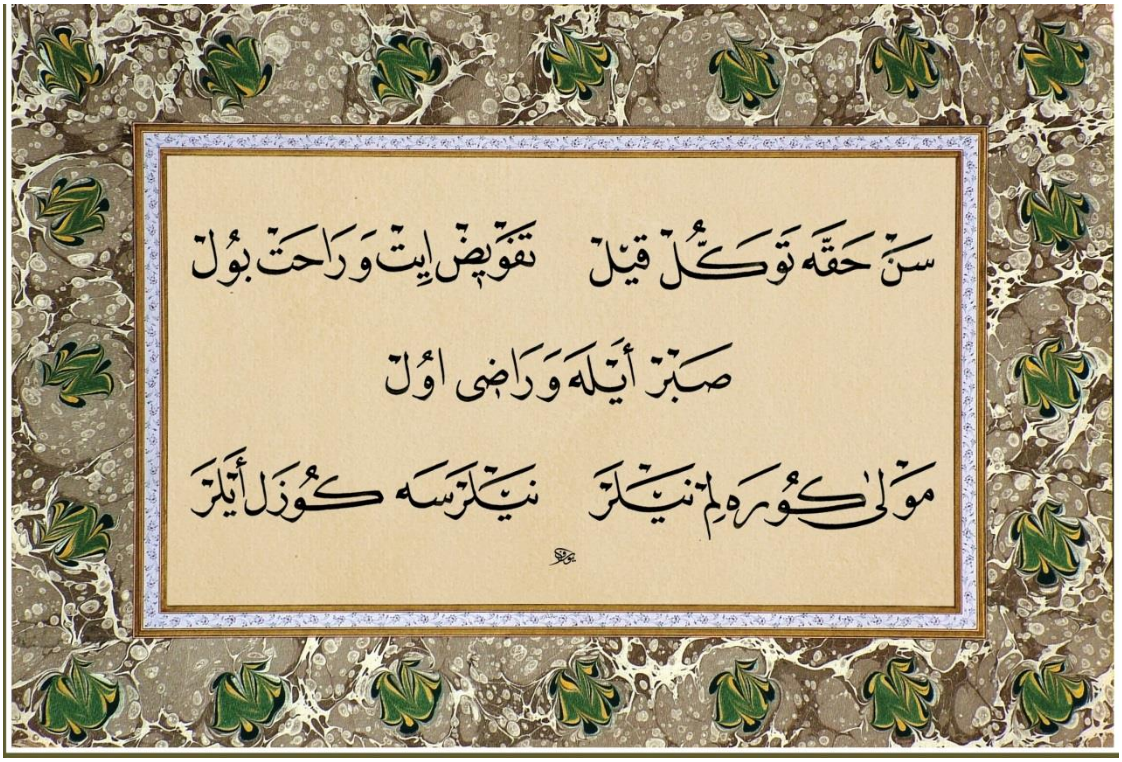

[3] Ahmet Cevdet, **Kısas-ı Enbiyâ Târih-i Hulefâ**, s. 466, 467

Ahmet Haşim'in Yeni Mecmua'da çıkan Gurabâhâne-i Laklakan makalesinden alınan aşağıdaki metni okuyunuz ve anlamını bilmediğiniz kelimeler için sözlüğe bakınız.

غربا خانهٔ لقلقاندن...

- ایشته غربا خانهٔ لقلقان! دیدی. بیلگزکه باغچه مك بو کوشه سی، حقیقت شکلنی آلمش کندی خیالمدر. بو خراب اوچ اوطه یله اونلری چویرن باغچه کوشه سنده عمرمك بو صوك کونلری، سکون و تخیّل ایچنده کچیور. فرصت بولدقجه بورا یه التجا ایدرم. زوجه م بیله بکا بوراده رفاقت ایتمز. بو انزواکاهده آرقداشلرم یالگز سقط و اختیار لیلکلردر. بیلمم بروسه یی کزرکن کوردیکزمی؟ قوافلر چارشیسنك اورته سنده بر میدان وار، بو میدان معلول بعض حیوانلرك دار العجزه سیدر. قنادی و باجاغی قیریق لیلکلر، بونامش قارغه لر، کور و صاغیر بایقوشلر بوراده خلقك صدقه سیله اعاشه ایدیلیر. قواف اصنافنك آیلقله طوتدیغی یوز یاشنده، باقدیغی سقط لیلکلر قدر عملمانده بر اختیار، طوپلانان صدقه پاره سیله هر کون اشکمبه آلیر، تمیزلر، پارچه لار و انسان مرحمتنه التجا ایدن زواللی علیل قوشلره داغیتیر. قوافلر چارشیسنده کی سقط لیلکلردن بر ایکی دانه سنی بورا یه آلدم. بن ده آرتق بر اختیار سقط لیلکدن باشقه نه یم؟ بو کوشه اونلر و بنم ایچون بر غربا خانه در. صوك کوزلریمزی بوراده برلکده یاشایوب ئوله جگز. اونکچون پاوییونه "غرباخانهٔ لقلقان" اسمنی ویردم.

Yeni Mecmua, 4. cilt, 1 Mayıs 1923, s. 159

زراعت...تجارت

"واسطهٔ ثروت" غزته سنك مؤسّسلرنه

زراعت تجارتك ابتداسيدر؛ تجارت زراعتك مقتضاسيدر؛ ثروت و بركت ايسه بو ايكی فعل خيرك نتيجهٔ بی نهايتيدر.

زراعت بر صحرادركه سايه سنده بر باغجه حالنه كيرر؛ تجارت بر باغچه دركه زراعت فيضيله محصولدار اولور؛ ثروت بر دفينه دركه زراعت اكثريت اوزره او باغچه نك آلتنده ظهور ايده ر.

مجهول اولان استقبال، تجارتله تأمين اولونور؛ بيلينن ماضی،تجارتله عودت ايدر؛ بر چفتجی منسوب اولديغی دولته بر عسكر نفری، علم طالبی قدر خدمت ايتمكه كافی بيلنمشدر.

ارباب زراعت، آثارينی صفحات زمين اوزرينه يازمش ادبای طبيعيه در؛ بر ساقسی چيچك زراعتدر؛ بر نباتات سركيسی ينه زراعتدر. باغچوان، استاد قدرتك خامهٔ ذی حياتيدر! بر تاجر متعلّق اولديغی عائله يی، تجار منتسب بولونديغی ملّتی احيا ايدر. كوچوك بر دكان و يا بر أو تجارتدر؛ بويوك بر فابريقه ويا بر شهر ينه تجارتدر؛ بر زارع، تراب اوستنده اولان محرراتنه هر يرده قاره بولور؛ بر تاجر، دنيانك هيچ بر طرفنده اجنبی قالماز. بر منشی، بر عالم، ضابط، غربتده آچلقدن ئوله بيلير؛ زراعت و تجارت مكتبندن چيقمش بر آدام ايچون موتدن باشقه حائل و هائل يوقدر.

عبد الحق حامد (Abdulhak Hamid)

يوللر

بر لامبه حزنيله

قيسيلدى آلتون افقلرده آقشامڭ كونشى؛

سوندى كوللرده عكس كريه وشى

كيجه نڭ عودت سكونيله..

يوللر

كه كيدر كيمسه سز، تهى، ابدى،

يوللر

هپ برر خطّ پر سكوت اولدى

آقشامڭ سينۀ غبارندن.

اونلر

هانكى بر بلدۀ خياله كيدر،

بويله سسسز و كيمسه سز شيمدى؟

مفتور

و محترز ينه بر

نفخهٔ خیال أسیپور؛

بو نفخه داللری بی تاب و بی مجال اویوتور.

صوکڑه أیلر کیاه نالنده،

صوکڑه آغوش افق ایچنده ئولور...

ای قلب!

سنی ئولدیرمه‌سین بر سایهٔ شب،

ایشته بر دست ساحر و مخفی

سکّا نور نجومی ایندیردی.

قورولدی ایشته، مسافات ایچنده، لال مساء

بوتون معابد حسّ و معابد خلیا

بوتون معابد مجهولهٔ امید بشر...

غروب ایچنده بر اشکال بی حدود ذهب

زجاج صنعت و فکرتله یوکسلیرلر هپ؛

بویوك دکزلره بکزر أتکلرنده سکوت،

سکوت نا متناهی، سکوت نا محدود.[4]

احمد هاشم

[4] Develi, Hayati, Osmanlı Türkçesi Klavuzu-2, s. 19

آلتنجی سوز

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِنَّ اللّٰهَ اشْتَرٰى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اَنْفُسَهُمْ وَ اَمْوَالَهُمْ بِاَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ

نفس و مالنی جنابِ حقّه صاتمق و اوكا عبد اولمق و عسكر اولمق؛ نه قدر كارلی بر تجارت، نه قدر شرفلی بر رتبه اولدیغنی آڭلامق ایسترسه‌ڭ، شو تمثيلی حكايه‌جگی دیڭله:

بر زمان بر پادشاه، رعیّتندن ایكی آدمه، هر بریسنه أمانةً بررر چفتلك ویرركه؛ ایچنده فابریقه، ماكینه، آت، سلاح كبی هر شی وار. فقط فیرطونه‌لی بر محاربه زمانی اولدیغندن، هیچ بر شی قرارنده قالماز. یا محو اولور ویا تبدّل ایدر، كیدر. پادشاه، او ایكی نفره كمالِ مرحمتندن بر یاورِ اكرمنی كوندردی. غایت مرحمتكار بر فرمان ایله اونلره دییوردی: ألكُزده اولان أمانتمی بڭا صاتیڭز. تا، سزڭ ایچون محافظه ایده‌یم، بیهوده ضایع اولماسین. هم محاربه بیتدكدن صوڭره سزه داها كوزل بر صورتده إعاده ایده‌جگم. هم كویا او أمانت مالكُزدر، پك بیوك بر فیئات سزه ویره‌جگم. هم او ماكینه و فابریقه‌ده‌كی آلتلر، بنم نامِمله و بنم تزگاهمده ایشلتدیریله‌جك. هم فیئاتی، هم اجرتلری، بردن بیڭه یوكسله‌جك. بتون او كاری سزه ویره‌جگم. هم ده سز، عاجز و فقیرسكز. او قوجه ایشلرڭ مصارفاتنی تدارك ایده‌مزسكز. بتون مصارفاتی و لوازماتی، بن درعهده ایدرم. بتون وارداتی و منفعتی سزه ویره‌جگم. هم ده ترخیصات زماننه قدر ألكزده بیراقه‌جغم. ایشته بش مرتبه كار ایچنده كار...

اگر بڭا صاتمازسه‌كز، ذاتاً كوریيورسكزكه، هیچ كیمسه ألنده‌كنی محافظه ایده‌مییور. هركس كبی ألكزدن چیقاجقدر. هم بیهوده كیده‌جك، هم او یوكسك فیئاتدن محروم قالاجقسكز.

هم او نازك، قيمتدار آلَتلر، ميزانلر، إستعمال ايديلەجك شاهانه معدنلر و ايشلر بولماديغندن؛ بتون بتون قيمتدن دوشەجكلر. هم إداره و محافظه زحمتى و كلفتى باشڭزه قالاجق. هم أمانتده خيانت جزاسنى كورەجكسڭز. ايشته بش درجه خسارت ايچنده خسارت...

هم ده بكّا صاتمق ايسه، بكّا عسكر اولوب بنم ناممله تصرّف ايتمك ديمكدر. عادى بر أسير و باشى بوزوغه بدل، عالى بر پادشاهڭ خاص، سربست بر ياورِ عسكرى اولورسڭز.

اونلر، شو إلتفاتى و فرمانى ديڭلەدكدن صوڭره، او ايكى آدمدن عقلى باشنده اولانى ديدى:

- باش اوستنه، بن مع الإفتخار صاتارم. هم، بيڭ تشكّر ايدرم.

ديگرى مغرور، نفسى فرعونلاشمش، خودبين، عيّاش، كويا أبدى او چيفتلكده قالاجق كبى، دنيا زلزلەلرندن دغدغەلرندن خبرى يوق. ديدى:

- يوق! پادشاه كيمدر؟ بن ملكمى صاتمام، كيفمى بوزمام...

برآز زمان صوڭره برنجى آدم اويله بر مرتبەيه چيقديكه، هركس حالنه غبطه ايدردى. پادشاهڭ لطفنه مظهر اولمش، خاص سراينده سعادتله ياشايور. ديگرى، اويله بر حاله كرفتار اولمشكه: هم هركس اوڭا آجييور، هم ده "مستحق!" دييور. چونكه خطاسنڭ نتيجەسى اولارق هم سعادتى و ملكى كيتمش، هم جزا و عذاب چكييور.

ايشته أى نفسِ پرهوس! شو مثالڭ دوربينى ايله حقيقتڭ يوزينه باق. امّا او پادشاه ايسه، أزل أبد سلطانى اولان ربّڭ، خالقڭدر. و او چيفتلكلر، ماكينەلر، آلَتلر، ميزانلر ايسه،

سنڭ دائرۀِ حیاتڭ ایچندہکی مالملکڭ و او مالملکڭ ایچندہکی جسم، روح و قلبك و اونلر ایچندہکی کوز و دیل، عقل و خیال کبی ظاهری و باطنی حاسّہلرکڈر. و او یاورِ أکرم ایسه، رسولِ کریمدر. و او فرمانِ أحکم ایسه، قرآنِ حکیمدرکه، بخشنده بولونديغمز تجارتِ عظیمہیی، شو آیتله إعلان ایدییور:

اِنَّ اللّٰهَ اشْتَرٰی مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اَنْفُسَهُمْ وَ اَمْوَالَهُمْ بِاَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ

و او طالغہلی محاربه میدانی ایسه، شو فیرطونہلی دنیا یوزیدرکه؛ طورمییور، دونیور، بوزولویور و هر إنسانڭ عقلنه شو فکری ویرییور: "مادام هر شی ألمزدن چیقہجق، فانی اولوب غائب اولاجق. عجبا باقی‌یه تبدیل ایدوب إبقا ایتمك چارہسی یوقمی؟" دییوب، دوشونورکن بردن سماوی صدایِ قرآن ایشیدیلییور. دیر:

-أوت وار. هم، بش مرتبه کارلی بر صورتده گوزل و راحت بر چارہسی وار.

سؤال:

-نہدر؟

الجواب:

-أمانتی، صاحبِ حقیقیسنه صاتمق.. ایشته او صاتیشده، بش درجه کار ایچنده کار وار.

برنجی کار: فانی مال، بقا بولور. چونکه قیّومِ باقی اولان ذاتِ ذو الجلاله ویریلن و اونڭ یولنده صرف ایدیلن شو عمرِ زائل، باقی‌یه إنقلاب ایدر، باقی میوہلر ویرر. او وقت عمر

دقیقه‌لری، عادتا تحملر، چکردکلر حکمنده ظاهراً فنا بولور، چورور. فقط عالمِ بقاده، سعادت چیچکلری آچارلر و سنبللنیرلر. و عالمِ برزخده ضیادار، مونس برر منظره اولورلر.

ایکنجی کار: جنّت گبی بر فیئات ویریلییور.

اوچنجی کار: هر أعضا و حاسّه‌لرك قیمتی، بردن بیگه چیقار. مثلا: عقل بر آلتدر. أگر جنابِ حقّه صاتمایوب بلکه نفس حسابنه چالیشدیرسه‌ڭ، اویله مشئوم و مُزعِج و معجِّز بر آلَت اولورکه؛ گچمش زمانڭ آلامِ حزینانه‌سنی و کله‌جك زمانڭ أهوالِ مخوّفانه‌سنی سنڭ بو بیچاره باشکه یوکلته‌جك، یُمنسز و مضر بر آلَت درکه‌سنه اینر. ایشته بونڭ ایچوندرکه: فاسق آدم، عقلڭ إزعاج و تعجیزندن قورتولق ایچون، غالبًا یا سرخوشلغه ویا أگلنجه‌یه قاچار. أگر مالكِ حقیقیسنه صاتیلسه و اونڭ حسابنه چالیشدیرسه‌ڭ؛ عقل، اویله طلسملی بر آناختار اولورکه: شو کائناتده اولان نهایتسز رحمت خزینه‌لرینی و حکمت دفینه‌لرینی آچار. و بونکله صاحبنی، سعادتِ أبدیه‌یه مهیّا ایدن بر مرشدِ ربّانی درجه‌سنه چیقار. مثلا: کوز بر حاسّه‌درکه، روح بو عالمی او پنجره ایله سیر ایدر. أگر جنابِ حقّه صاتمایوب بلکه نفس حسابنه چالیشدیرسه‌ڭ؛ کچیجی، دوامسز بعض گوزللکلری، منظره‌لری سیر ایله شَهْوت و هوسِ نفسانیه‌یه بر قوّاد درکه‌سنده بر خدمتکار اولور. أگر کوزی، کوزڭ صانعِ بصیرینه صاتسه‌ڭ و اونڭ حسابنه و إذنی دائره‌سنده چالیشدیرسه‌ڭ؛ او زمان شو کوز، شو کتابِ کبیرِ کائناتڭ بر مطالعه‌جیسی و شو عالمده‌کی معجزاتِ صنعتِ ربّانیه‌نڭ بر سیرجیسی و شو کُرّۀ أرض باغچه‌سنده‌کی رحمت چیچکلرینڭ مبارك بر آریسی درجه‌سنه چیقار. مثلا: دیلده‌کی

قوّهٔ ذائقه‌یی، فاطرِ حکیمنه صاتمازسه‌ڭ، بلکه نفس حسابنه، معده نامنه چالیشدیرسه‌ڭ؛ او وقت معده‌نڭ طاولاسنه و فابریقه‌سنه بر قپوجی درکه‌سنه اینر، سقوط ایدر. اگر رزّاقِ کریمه صاتسه‌ڭ؛ او زمان دیلده‌کی قوّهٔ ذائقه، رحمتِ إلٰهیه خزینه‌لرینڭ بر ناظرِ ماهری و قدرتِ صمدانیّه مطبخلرینڭ بر مفتّشِ شاکری رتبه‌سنه چیقار.

ایشته أی عقل، دقّت ایت! مشئوم بر آلت نره‌ده؟ کائنات آناختاری نره‌ده؟ أی کوز، کوزل باق! عادی بر قوّاد نره‌ده؟ کتبخانهٔ إلٰهینڭ متفنّن بر ناظری نره‌ده؟ و أی دیل، أيي طاد! بر طاولا قپوجیسی و بر فابریقه یاساقجیسی نره‌ده؟ خزینهٔ خاصّهٔ رحمت ناظری نره‌ده؟

و داها بونلر کبی باشقه آلتلری و أعضالری قیاس ایتسه‌ڭ آڭلارسڭکه: حقیقةً مؤمن جنّته لایق و کافر جهنّمه موافق بر ماهیت کسب ایدر. و اونلرڭ هر بری، اویله بر قیمت آلمالرینڭ سببی: مؤمن، ایمانیله خالقنڭ أمانتنی، اونڭ نامنه و إذنی دائره‌سنده إستعمال ایتمه‌سیدر. و کافر، خیانت ایدوب نفسِ أمّاره حسابنه چالیشدیرمسیدر.

دردنجی کار: إنسان ضعیفدر، بلالری چوق. فقیردر، إحتیاجی پك زیاده. عاجزدر، حیات یوکی پك آغیر. اگر قدیرِ ذو الجلاله طایانوب توکّل ایتمزسه و إعتماد ایدوب تسلیم اولمازسه، وجدانی دائم عذاب ایچنده قالیر. ثمره‌سز مشقّتلر، ألملر، تأسّفلر اونی بوغار. یا سرخوش ویا جاناوار ایدر.

بشنجی کار: بتون او أعضا و آلَتلرڭ عبادتی و تسبیحاتی و او یوکسك اجرتلری، أڭ محتاج اولدیغڭ بر زمانده، جنّت یمیشلری صورتنده سکّا ویریله‌جگنه؛ أهلِ ذوق و کشف و أهلِ إختصاص و مشاهده إتّفاق ایتمشلر.

ایشته بو بش مرتبه کارلی تجارتی یاپمازسه‌ڭ، شو کارلردن محرومیتدن باشقه، بش درجه خسارت ایچنده خساره دوشه‌جکسڭ.

برنجی خسارت: او قدر سَوْدیگڭ مال و أولاد و پرستش ایتدیگڭ نفس و هوا و مفتون اولدیغڭ کنجلك و حیات ضایع اولوب غائب اولاجق، سنڭ ألڭدن چیقاجقلر. فقط کناهلرینی، ألملرینی سکّا بیراقوب بوینڭه یوکلته‌جکلر.

ایکنجی خسارت: أمانتده خیانت جزاسنی چکه‌جکسڭ. چونکه أڭ قیمتدار آلَتلری، أڭ قیمتسز شیلرده صرف ایدوب نفسکه ظلم ایتدڭ.

اوچنجی خسارت: بتون او قیمتدار جهازاتِ إنسانیه‌یی، حیوانلقدن چوق آشاغی بر درکه‌یه دوشوروب حکمتِ إلٰهیه‌یه إفترا و ظلم ایتدڭ.

دردنجی خسارت: عجز و فقرڭ ایله برابر، او پك آغیر حیات یوکنی، ضعیف بلکڭه یوکله‌یوب زوال و فراق سیللّه‌سی آلتنده دائم واویلا ایده‌جکسڭ.

بشنجی خسارت: حیاتِ أبدیّه أساساتنی و سعادتِ أُخرویّه لوازماتنی تدارك ایتمك ایچون ویریلن عقل، قلب، کوز و دیل کبی کوزل هدیهٔ رحمانیّه‌یی، جهنّم قپولرینی سکّا آچاجق چرکین بر صورته چویرمکدر.

شیمدی صاتمغه باقه‌جغز. عجبا او قدر آغیر بر شی میدرکه، چوقلری صاتمقدن قاچییورلر. یوق، قطعا و اصلا! هیچ اویله آغیرلغی یوقدر. زیرا حلال دائره‌سی کنیشدر، کیفه کافی کلیر. حرامه کیرمکه هیچ لزوم یوقدر. فرائضِ إلٰهیه ایسه خفیفدر، آزدر. اللّٰهه عبد و عسکر اولمق، اویله لذّتلی بر شرفدرکه، تعریف ایدیلمز. وظیفه ایسه: یالکز بر عسکر کبی الله نامنه ایشله‌ملی، باشلاملی. و الله حسابیله ویرملی و آلمالی. و إذنی و قانونی دائره‌سنده حرکت ایتملی، سکونت بولملی. قصور ایتسه، إستغفار ایتملی. یا ربّ! قصوریمزی عفو ایت، بزی کندیکه قول قبول ایت، أمانتکی قبض ایتمك زماننه قدر بزی أمانتده أمین قیل. آمین دیملی و اوکا یالوارملی...

⋆ ⋆ ⋆

بر قاچ سوز

"دار الشفقه"ده اوچنجی صنفدن دردنجی یه ترفیع ایتدکدن صوکره بر کون دیوانخانه یه تعلیق ایدیلن درس جدولنه باقارکن "فذلکهٔ تاریخ عثمانی" دیه بر ترکیب کوردم. او آنه قدر تاریخی لفظاً ایشیتمش، فقط نه اولدیغنی بیلمییور ایدم. درسلره باشلاندی. هر درسك خواجه سی کلدی. تاریخ خواجه سی یوق، بولونامییور. بر قاچ آی صوکره "رضا بك" نامنده بر ذات صنفه تاریخ خواجه سی صفاتیله کله رك درسه باشلادق. ناصل؟ قرائت کتابی کبی ایمش کبی دره تپه آشارق اوقویورز. بر فضله سی وار ایسه او ده ازبرله مك.

نه قدر کوچ، نه قدر متعب بر درس دگلمی؟ آکلامق احتمالی مفقود. جناب حق ینه مرحوم رفیق پاشادن راضی اولسونکه بر خلاصه وجوده کتیرمکه حصر همّت أیله مش. شایان دقّتدرکه بز او سنه فذلکه یی ده بیتیره مدك. حتی یاری بیله ایده مدك. ایرته سی سنه ده هیچ بر تاریخ درسی کورمدك. آلتنجی صنفده تاریخ عمومی یه ابتدا ایتدك. خواجه مسودّه کتیرر، بز تبییض ایده رز. زمان قوییاجیلق ایله کچدی. بر حالده که او سنه دخی او مختصر تاریخ عمومینڭ قرون اولی قسمنی اوقویامادق. والحاصل سکز سنه ظرفنده تاریخڭ عمومی و خصوصی قسملرندن یالکز أللیشر، آلتمشر صحیفه لك مقدماتیله قالدق.[5]

---

[5] Ahmet Rasim, Osmanlı Tarihi, s. “elif” maddesi

لادقى محمد چلبى

سابق الترجمه عبد المجيد افنديڭ مخدومى اولوب ارباب علم و هنردن بر ذاتدر. سلطان "بايزد ثانى" نامنه منطقدن "زُبْدَةُ الْبَيَانْ" اسمنده بر اثرى اولديغى كبى فن موسقيدن "فتحيه" و "زَيْنُ الْاَلْحَانْ فِى عِلْمِ التَّأْلِيفِ وَ الْاَوْزَانْ" اسملرنده آثارى ده واردر. صوڭ اثرينى استانبولده تقديم ايتمشدر.[6]

درويش روح الله

نياز اهلندنز ظن ايتمه زاهد!
مشهور جهاندر نازيمز بزم.
سوزيمز مطلقا جانانه عائد،
انا الحق چاغيرر سازيمز بزم...

ارنلر بزميدر ميدان عرفان؛
ظلمتى نور ايدر، انكارى ايمان؛
صافى ايسه اولور تيلكيسى آرسلان،
قاپلاندن مدهشدر نازيمز بزم.

قاپودن كيرمه‌دن دوشون درينجه!
پك داردر يولمز، صراطدن اينجه.
معنا اوسته‌سندن اوقودق هجا،
بكزر معنايه يازيمز بزم!

"لا"يى اونتمشز، هپ ديرز "الاّ"!
بو يولده چكمشز دهره الصلا!

---

[6] Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, s. 51

کتماندر شانمز؛ دونمه‌یز اصلا،
آچیلماز منکره رازیمز بزم.

بولمشز مولایی وجدانمزده،
ادب منجلیدر ارکانمزده...
بردر هر بر ملّت میدانمزده،
تورکمز، کوردیمز، لازیمز بزم.

روح الله بولمشز بو دمده لَهَاتی!
بر ذاتده سیر ایتدك اسم و صفاتی،
بر ألدن ایچدککه آب حیاتی،
قالمادی قیشمز، یازیمز بزم.[7]

[7] Derviş Ruhullah, Bektaşi Nefesleri, s. 86, 87

بر حكايه‌نڭ حكايه‌سى

بر ربع عصرلق بر مسافه‌دن صوكره بر نظر رجع ايله ماضيه باقنجه او زمان "ثروت فنون" محيطنده تحدث ايدن حركت ادبيه‌يى داها واضح خطوط ايله چنبرلنمش كوريپورم. بو حركتده هر شيدن زياده فرق اولنان خصوصيت شو ايدى كه، او بر ترتيب مخصوص دائره‌سنده, عامللرينڭ عادتا سياسى بر خط جريان تعيين ايتمك ايچون اوّلدن دوشونيلوب قورولان, اساسات موضوعه اوزرينه بنا ايديلن بر مشاوره و مفاهمه‌سى نتيجه‌سنده حصوله كلمش بر حادثه دگلدى؛ حتى اونده معناى تاَمّيله بر اتّفاق بيله يوقدى. منحصراً بر اثر تصادفدى. شوراده بوراده, كندى عالملرنده, كندى جبهه‌ء طا لعلرينه منقوش مقدّراتى تعقيب ايده‌رك ايلك مراحل تجربيه‌دن كچمش اولان ارباب قلمدن بر قاچى, حتى داها اوّلدن پك أيى طانيشمايه‌رق, پك صيقى كوروشميه‌رك, ناصلسه أسيويرمش بر نفس روزكار ايله عين مطبعه‌نڭ چاتيسى آلتنده طوپلانمشلر, عين رساله‌نڭ صحائفنه عشق صنعتدن باشقه بر شيله متحسّس اولمايه‌رق يازيلرينى كتيرمشلردى...[8]

[8] Timurtaş, Faruk Kadri, Osmanlı Türkçesine Giriş 1, s.153

مسلمان ساعتی

استانبولی یکْیلشدیرن و یرلیسنی شاشیرتان استیلالرڭ اڭ کیزلی و اڭ تأثیرلیسی یابانجی ساعتلرڭ حیاتمزه کیریشی اولدی. ساعتدن قصدیمز، زمانی أولچن آلت دگل، فقط بالذّات زماندر.

أسکیدن کندیمزه کوره یاشاییشمز، دوشونوشمز، کیینیشمز و کندیمزه کوره، دیندن، عرقدن و عنعنه‌دن حیات آلان بر ذوقمز اولدیغی کبی، بو اسلوب حیاته کوره ده ساعتلریمز و کونلریمز واردی. مسلمان کوننڭ باشلانغیجنی شفقڭ پاریلتیلری و نهایتنی آقشامڭ ضیالری تعیین ایدر. معددن صاغلام قاپاقلر آلتنده محفوظ طوتولان أسکی معصوم ساعتلرڭ یلقوواںلری، یورغون بوجك آیاقلری طرزنده، کونشڭ سما اوزرنده‌کی سیریله آز چوق مناسبتدار بر حسابه تبعاً، مینه‌نڭ رقملری اوزرنده یورورلر و صاحبلرینی، زماندن تقریبی بر صحّتله، خبردار ایدردی. زمان نامتناهی باغچه و ساعتلر اوراده آچار، کاه صاغه کاه صوله مائل، کونشدن رنکارنك چیچکلردی.

اجنبی ساعتی ابتلاسندن اوّل بو ایقلیمده، ایکی اوجی کیجه‌لرڭ قراکْلغیله سیم سیاه اولان و صیرتی، مختلف اوقاتڭ قرمزی، صاری و لاجیورد آتشلریله یول بویه لی، عظیم بر جاناوار حالنده، بر کیجه یاریسندن دیگر بر کیجه یاریسنه قدر اوزانان یکرمی درت ساعتلك طانیلمازدی. ضیاده باشلایوب ضیاده بیتن، اون ایکی ساعتلك، قیصه، خفیف، یاشانمه سی

قولای بر کونمز واردی. مسلمانك مسعود اولدیغی کونلر، ایشته بو کونلردی؛ شرفلی کونلرك وَقَایِعنی بو ساعتلرله اولچدیلر.

کرچه، فلکی حساباته کوره بو "ساعت" ابتدائی خطالی بر ساعتدی، فقط بو ساعت خاطراتك قدسی ساعتیدی. زوالی ساعتك عادات و معاملاتمزده قبولی و اذانی ساعتك کری صفه دوشوب جامعلره، تربه‌لره موقّتخانه‌لره بیراقیلمش متروك بر أسکی ساعت حالنه کلیشی، حیاتی طرزِ رؤیتمزك اوزرنده وخیم بر تأثیری حائز اولمامش دکلدر.

کیدن ساعتلر بابالریمزك ئولدیکی، آننه‌لریمزك أولندیکی، بزم طوغدیغمز، کروانلرك حرکت ایتدیکی و اوردولرك دشمن شهرلرینه کیردیکی ساعتلردی. بونلر، حیاتی اطرافمزده سربست بیراقان کنیش لاقید دوستلردی. کلن یابانجیلر ایسه اونی مجهول بر دستوره کوره یکیدن تنظیم ایتدیلر و روحلریمز ایچون اونی طانیلماز بر حاله کتیردیلر. یکی اولچی بر زلزله کبی، زمان منظره‌لرینی اطرافمزده زیر و زبر ایدرك، أسکی کونك بتون سدلرینی خراب ایتدی و کیجه‌یی کوندوزه قاتارق سعادتی آز، مشّقتی چوق، اوزون، بولانیق رنکده بر یکی کون وجوده کتیردی. بو مسلمانك أسکی مسعود کونی دکل، بدمستلری، أوسزلری، خیرسزلری و قاتللری چوق و یرآلتنده ممکن اولدیغی قدر فضله چالیشدیریلاجق کوله‌لری صاییسز اولان بویوك مدنیّتلرك آجی و نهایتسز کونیدر.

اونوتیلان أسکی ساعتلر ایچنده أکسیکلکگی أڭ ضیاده حسرتله تخطّر ایدیلن ساعت آقشامڭ اون ایکیسیدر. آرتق اون ایکی صولغون یشیل سما آلتنده، ایلك ییلدیزه قارشی مأذّنڭ مسلمانلره خطاب ایتدیکی، صوقاقلرڭ لاجیورت بر سیسله قاپلاندیغی، ایشیقلرڭ یاندیغی، سینیلرڭ قورولدیغی یاراسه‌لرڭ مخزنلردن چیقوب اوچوشدیغی او مؤثّر و تیترك ساعت دگلدر. آقشام تلقّیسندن قوپارق، کاه اوگله‌نڭ حرارتنده و کاه کیجه یاریلرینك قراکلغنده موهوم بر زمانی بیلدیرن بو ساعت، شیمدی حیاتمزده رنکسز و شاشقین بر نقطه‌در .یکڭی ساعت، مسلمان آقشامنڭ محزون و مشعشعه دقیقه‌سنی طاغیتدیغی کبی، یکرمی درت ساعتلك یابانجی کونڭ کتیردیکی معیشت شکلی ده بزی فجر عالمندن مهجور بیراقدی. باشقه مملکتلرده فجری یالکز قیردن شهره سبزه ومیوه کتیرنلرڭ احمق کوزلریله مضطربلرڭ شیشکین قاپاقلر ایچندن باقان قرمزی و پریشان کوزلری طانیر. بو زواللیلر ایچون فجرڭ پاریلتیلری یکیدن بویونه کچیریله جك اولان حیات اییپنڭ قانلی ایلمگنی آیدینلاتان بر ضیادر.

حالبوکه فجر ساعتی، مسلمان ایچون رؤیاسز بر اویقونڭ نهایتی و ییقانمه، عبادت، نشئه و امیدك باشلانغیجیدر. مسلمان یوزی، قوش سسلری و چیچك قوقولری کبی فجرڭ أڭ کوزل تجللیلرندندر. قبّه و مناره‌لری او آلاجه ساعتده کورمه‌مش اولان کوزلر، طاشه أڭ الٰهی معنایي ویرن او محیّر العقول معماری یی آکلامش دگللردر. اسمر جامعلر، فجردن اعتبارن سماوی بر آلتون و سماوی بر چینی ایله قاپلانیر و اسلام اوسته‌لرینڭ نا تمام أثرلری او ساعتده

تماملانیر. بتون معبدلر ایچنده کونشدن ایلك ضیا آلان جامعدر. باقیر اوقلی منارەلر، کونشی أك اوّل کورمك ایچون هوالرده یوکسەلیر.

شیمدی هیهات، أسکی "ساعت"له برابر، آقشام ده فجر ده بیتدی. بر چوقلریمز ایچون فجر، آرتق کیجەدر و برچوقلریمزی کونش، یکّی و عجائب بر اویقونك آتشلرندن، أللر کیلیتلی، آغیز چارپیلمش، باجاقلر بوزوق چارشافلره طولانمش، قیورانیرکن بولویور. آرتق کچ اویانییورز. چونکه حیاتمزه صوقولان یکّی و فنا کونك أشیگنده چوملمش، کین، آرزو، حرس و حسد سورولرینك بزی آتش صاچان کوزلرله بکلەدیگنی بیلییورز. آرتق فجری یالکز کومسلریمزدەکی دارغین و مغرور خوروزلره بیراقدق. شیمدی مسلمان أوندەکی ساعت، باشقه بر عالمك وقتلرینی کوستررکبی، بزم ایچون کیجه اولان ساعتلری کوندوز و کوندوز اولان ساعتلری کیجه رنکنده کوستریور.

چولده یولنی شاشیرانلر کبی بز شیمدی زمان ایچنده غائب اولمش کیمسەلرز.[9]

احمد هاشم

[9] **Dergah Dergisi**, 16 mayıs 1921, C 1, no: 3

أزيك پالاموت

بر ساعتدن برى دكزده اوغراشمشلر, باغريشمشلردى. اوزاقدن اونلرى سير ايدييوردم. نهايت بو شدّتلى يورغونلغك, أزيجى سعيك مكافاتى اولان پالاموتلرى ساحله كتيرديلر؛ بويوك ايشپورته لر ايچنه بوشالتديلر. دكزدن غاز تنه كه لريله صو آلديلر؛ تميزله يورلر, ييقايورلر, آييرييورلردى.

بريسنك يانده دورارق باقييوردم. بو اختيار بر باليقجى ايدى. كيجه كوندوز دكز اوزرنده, باليق آرقه سنده كچن سعى و مشقّت سنه لرى يوزينى بوروشديرمش, شيمدى يره چومه لرك باليقلرى صيره لامقله اشتغال ايدييوردى. بونلرك آراسنده بر دانه سى أزيلمش پارچه لانمش ظهور ايتدى؛ بونى بر طرفه آييردى. بر كوپكه ويره جك دييوردم؛ فقط كوپكك بيله يمه سى شبهه لى ايدى. ايشى بيتمك اوزره ايكن ياننده كچن كوچوك چوجوغنى چاغيردى, او أزيك پالاموتى ويردى:

-آل بونى, ديدى, أوه كوتور.

بو قدر زحمت, مشقّت ايچنده نهايته أرن شو حياتك, او حياته مربوط اولان سفيل بر عائله نك صاغلام پالاموتدن بيله يمك نصيبى يوقدى. صوغوقلرده, قراكلقلرده, بر طاقم تهلكه لره كوكوس ويره رك, ئولمه يه جك قدر ياشامق, سوروغك ايچون يينه حياتلرينى فدا ايدن بو محرومنك كوپكلرك يمه سى بيله مشكوك اولان أزيك, چوروك پالاموتلرله اكتفا ايتديگنى دوشونوب ده عذاب وجدانى حس ايتمدن لوقمه سنى يوتمغه وجداناً حق قازانمش اولانلر عجبا قاچ كيشيدر.

حسين جاهد، حيات حقيقيّه صحنه لرى[10]

[10] Timurtaş, Faruk K., **Osmanlı Türkçesine Giriş**, s. 143

حکایه

جهانکیر پهلوانڭ بریسنڭ یتیشدیردیگی چیراقلردن بری اوسته‌سنڭ بوتون اویونلرینه واقف اولدیغی و اوسته‌سندن دها کنچ و قوّتلی بولوندیغی کبی اوسته‌سندن ماعدا ینمدیگی پهلوان ده قالمامش.

طمع بویا! جهان پهلوانلغنی قزانمق اوزره یالکُز بو اوسته‌سنڭ ده صیرتنی یره کتیرمك املنه دوشر. واقع اولان جمعیت اثناسنده بتون پهلوانلر کوره‌شیر. چیراق اوسته‌سیله کورش ایتمه یه اصرار ایدر.

بالطبع طرفین موافقتیله أر میدانته چیقیلیر. بریرلرینه بر ایکی أل آتارلر. بر قاچ اویون یاپارق یکدیگرینڭ قوّتلرینی آڭلاشیرلر. آرتق ایش جدّیته بینر. بریرلرینی یورمغه باشلارلر. اوسته‌سی شاکردینڭ هیچ ده خیالندن کچمین دیگر بر اویون یاپارق صیرتنی یره کتیرر. اوسته چیراق آیاغه قالقوب أل أله ویردکلرنده اوسته‌سی:

- اولاد سڭا شیمدی یه قدر قرق اویونی صیرتنی اوقشایه‌رق اوگرتمشدم. بونی ده میدان مصارعه‌ده یره کتیرمك صورتیله اوگرتدم. ایشته بو ده قرق برنجیدر. بونی ده اوگرن دیمش.[11]

---

[11] Mehmet Halit, **Letâif-i Halit**, s. 34

چوجوق تربیه جیسی

یالان سویله مك كوتو خویلرك برى و اكثر فنا چوجوقلرك خويى اولوب غايت مذموم اولديغندن قرنداشلرى بيله يالانجى ديو اونى ذمّ ايدر. يالانى ميدانه چيقدقده خلق عندنده رذيل اولور. "بو يالانجى چوجوغك سوزينه اعتماد اولونماز!" ديو هركس بد معامله ايدر و بعضاً فنا جزا دخى كورور. أى اوغول، لطيفه ايله بيله يالان سويله مكدن اجتناب ايتمك لازمدر. زيرا بر كره اسمك يالانجى چيقدقدن صوكره طوغرى سويله سه ك ده كيمسه اينانماز. مشهور صحبتدر: يالانجينك أوى يانمش، "امان، كليكز، أوم يانييور!" ديو چاغيردقده كيمسه اينانماز. طوغريلق كبى أيى شى اولماز. قباحتك بيله اولسه طوغرى سويله، عذر ديله، بلادن قورتولاسك. اللّهدن قورق؛ طوغرى ايشله، كيمسه دن قورقما. كنديكه قبول ايتمديكك شيئى كيمسه يه ايتمه. كلامكى تفكّر ايله ايت، هر ديلگه كلنى سويله مه. خداىِ رحيم قولاغى ايكى ياراتمش ديلى بر: ايكى ديگله، بردن آرتق سويله مه.

سكا بر كيمسه طوقوناقلى لاقيردى سويله سه حظ ايتمزسك، جانك صيقيلير. بونى بيلوب سن دخى بر كيمسه يه حظ ايتمديكى سوزى سويله مه و بر كيمسه نك يوزينه سويله يه ميه جگك سوزى آرقاسنده ديمه. سكا آغير كلن شيئى باشقه سنه تحميله چاليشما. هركسى كندك كبى بيل. انسانيّتدن هيچ آيريلما؛ طاتلى ديل، كولر يوز ييلانى دليگندن چيقارر، مشهور صوحبتدر. كيمسه يه بد معامله أيله مه، آغير كلير. هركسك حالنهو ميزاجنه دقّت أيله، ديگله نه جك سوز سويله. دائما أييلك اوزره اول، طوغريلقدن آيريلما. صاقين سن كلام كذب ايله بر كيمسه يى آلداتمه يه چاليشما. سوزك صاغلام اولسون، هر كس سنى مستقيم الاطوار بيلسين و دائما بر قرارده كورسون. تعليم و تعلّم ايله أييلك و معرفتك آرتسين. اقرانكه دائما حلم ايله معامله أيله، كندندن بويوكه تواضع و تعظيم أيله. فقارايه رحم و شفقت و حلم و طاتلى ديل ايله معامله ايت. كيمسه نك قصورينى يوزينه اورما. بو دنياده هركسك قصورى واردر، قصورسز بر اللّهدر. قصورسز دوست آرايان دوستسز قالير؛ مشهور صحبتدر. بو كارخانهٔ عالمده هركس ايله حسن انسيت ايت، خلقت مقتضاسى انسانك دنياده تمدّن و تمتّعنه اصل سبب بر برينه محتاجلغندن

اولدیغندن سندن برینك بر حاجاتی اولدکده ألندن کلدیگی مرتبه اعانه ایله و هیچ ألندن چیقمادیغی ایشده کوزل سوز ایله ارائهٔ طریق أیله. وقتکی خوش کچیر، خلق ایچنده مزموم اولان شیئلردن اوزاق اولکه جمله عندنده مقبول اولاسك.

تربیت الاطفال رساله سی [12]

***

[12] Hayati Develi, Osmanlı Türkçesi Klavuzu, s. 74

دیوان ادبیّاتندن بعض مصراعلر:

نه بخیل اول نه ده اموالکی أیله اسراف
ایتمه بر کیمسه یی عمرکده صاقین استخفاف[13]

محمد توفیق

وار ایسه عالمده آنجق عاشقه طاغ اوستی باغ.[14]

راغب پاشه

***

حل أیله یه مز مسئلهٔ عشقی مدرّس.[15]

روحی بغدادی

***

مجرّبدر بو کیم غدّار اولان دنیاده کام آلماز[16]

بلیغ

متکبّر ایکی عالمده ده منفور قالیر17

راشد

***

صنف اصنافده یوقدر انصاف.[18]

[13] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 116
[14] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 113
[15] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 98
[16] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 87
[17] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 49

سنبلزاده وهبى

حقّه تفويض امور ايت نه الم چك نه كدر.[19]

واصف اندرونى

تحصيل كمالات كم آلات ايله اولماز.[20]

لا ادرى

خاطر اغيار ايچون بن ياردن قيلمام فراغ.[21]

شيخ غالب

چشم اعمايه كوره ليل و نهار ايكيسى بر.[22]

عينى

بلبل آغلار كل كولر احوال عالم بويله در.[23]

لا ادرى

نافع اولماز مرض عشقه مداواى حكيم.[24]

نوعى

غنا ويرمز حريصه عالم امكانى بخش ايتسه ڭ.[25]

---

[18] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 115
[19] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 39
[20] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 83
[21] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 113
[22] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 45
[23] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 48
[24] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 140
[25] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 125

معلّم ناجی

دوستی زار و خزین دشمنی شادان أیلر

صبر قیل أیله مه بر کیمسه یه اظهار الملك.[26]

سید وهبی

اهل دلدر دیه مم سینه سی صاف اولمایانه

اهل دل بر برینی بیلمه مك انصاف دگل.[27]

نفعی

سوزده ضرب المثل ایرادینه سوز یوق اما

سوز اودر عالمله سندن قاله بر ضرب مثل.[28]

نابی

کیم خلاص اولمش جهاندن اولمادن جاندن خلاص. عزّت ملّا[29]

بر وقت اولورکه دیرلر او ده بر زمان ایمش. بروسه لی احمد پاشا[30]

قابل فیض اولانه اهل هنر بخل ایتمز. بلیغ[31]

کوکّل الله اویدر اوکا منافق کیره مز. لا ادری[32]

[26] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 126
[27] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 134
[28] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 134
[29] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 105
[30] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 101
[31] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 87
[32] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 85

أيله مه وقتكى ضايع ديمه قيش ياز، اوقو ياز. سنبلزاده وهبى[33]

نظرى پاك اولان أيلر پاكه نظر. علوى[34]

مشهوردر عاشقه يا صبر يا سفر. بروسه لى يوسف پاشا[35]

اهل هنرڭ قدرينى بيلمك ده هنردر. لا ادرى[36]

قيس عاقل ادى ديوانه يه مجنون ديديلر. راشد[37]

دون مكتبه كلدى بو كون استاد اولايم دير. روحئ بغدادى[38]

اويله مجنون اولاجق حسنته ليلا يوقدر. راشد[39]

هر درده دوا وار آنى بولمه در هنر.[40]

38 نادانلر ايدر صحبت نادانله تلذذ — ضيا پاشا

125 غمك فاش ايله مه اعدانى دلشاد اولماسون ديرسه ك — اسكدارلى سليمان بك
هر ايشك عاقبتى عاقله در پيش كرك — لا

131 يار اوله صاقين كيمسه يه ممكن ايسه يار اول — لا

139 (١٣٩)
خانه تعميرى ايله كنديمى ويران ايتدم — سيد وهبى

---

[33] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 84
[34] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 56
[35] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 55
[36] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 49
[37] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 48
[38] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s.
[39] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 46
[40] Mehmet Tâhir bin Rıf'at, Müntehâbât-ı Mesâri' ve Ebyât, s. 40

139	کورسه‌م تحمل ایلیه‌مم باری کوره‌سه‌م	واصف
139	صبری کوچ چاره‌سی کوچ درده کرفتار اولدم	خواجه‌نشئت
139	نه‌چکرسه‌م چکرم ساخته وقاری چکه‌م	لا
139	خصمی اسکات ایده‌رم بنده ار اوغلی ار ایسه‌م	لا
125	کل عارف اول که معرفت اولسون تجاهلك	شیخ غالب
48	مکافات اقتضاسنجه جزا جنس عملندر	راغب پاشا
48	الده استعداد اولنجه کار کندین کوسترر	چلبی‌زاده عاصم
46	مرد اولان هیچ کرم ایتمکله تفاخرمی ایدر	بلیغ

استانبولی دیڭله یورم

استانبولی دیڭله یورم، کوزلرم قاپالی؛
اوگجه خفیفدن بر روزکار أسیور؛
یاواش یاواش صاللانییور
یاپراقلر آغاچلرده؛
اوزاقلرده، چوق اوزاقلرده
صوجیلرڭ هیچ دورمایان چینغیراقلری؛
استانبولی دیڭله یورم، کوزلرم قاپالی
استانبولی دیڭله یورم، کوزلرم قاپالی؛
قوشلر کچییور، دیرکن؛
یوکسکلردن، سورو سورو، چیغلق چیغلق
آغلر چکیلییور دالیانلرده؛
بر قادینڭ صویه دگییور آیاقلری؛
استانبولی دیڭله یورم، کوزلرم قاپالی
استانبولی دیڭله یورم، کوزلرم قاپالی؛
بر قوش چیرپینییور أتکلرنده؛
آلنڭ صیجاقمی، دکلمی، بیلمیورم؛
دوداقلرڭ ایصلاقمی، دگلمی، بیلمیورم
بیاض بر آی دوغویور فیستیقلرڭ آرقاسندن
قلبڭڭ اوروشندن آڭلایورم؛
استانبولی دیڭله یورم.

اورخان ولی

واقعه سوره‌سی مألي

۱.قیامت قوپدیغنده

۲.(هرکس اونی کوره جگندن آرتق) اونك اولاجغنی یالانلایاجق یوق.

۳.او کیمنی (آتشه) آلچالتیجي، کیمني ده (جنّته) یوکسلتیجیدر.

٤.دهشتلی بر صارصیلیشله یر یرندن اویناديغنده،

٥.و طاغلر توز طومان اولوب برسرپیلیشله اوفالاندیغنده،

٦.آرتق هر شی هر یانه طاغیلارق هواده اوچوشدیغنده،

۷.سزده أی (انسانلر) او کون اوچ بولوك اولورسکز.

۸.(برنجیکز، عمل دفترلری صاغ ألنه ویریلن) اصحاب یمین، نه موتلی اونلره!

۹.(عین دفترلری صول أللرینه ویریلن ایکنجیلریکز) اصحاب شمال، نه اوغورسز کیمسه لر اونلر!

۱۰.(برده اوچنجیلریکز، کوزل ایشلر یاپمقده یاریشارق هپ) سابقون، (اوکده اولانلر، کرچکدن ده) ایلری کچنلردر (جنّته ایلك کیره جك اوکجیلر ده اونلردر.)

۱۱.بونلر اللّهه أك یاقلاشدیریلمش اولانلردر.

۱۲.نعیم جنّتنده درلر.

۱۳.سابقونك چوغی اوکجه کیلردن، (بونلر یا پیغمبرلر ویا اصحاب کرامدر)

۱٤.برآزده (اخر زمانده کله جك) صوکره کیلردندر.

۱٥.دگرلی طاشلرله ایشله مه لی کوزل قولتوقلرك اوستنده،

۱٦.اونلره یاصلانارق قارشو قارشویه قورولمشلردر.

۱۷.هر یانلرنده تازه لکلری اولان (خدمتجي)کنچلر طولاشیر.

۱۸.(أللرنده) جنّت ایچه جکلری طولی کوپلر أمزیکلی و صاپلی صو قابلری و طولغون بارداقلرله،

۱۹.اونلرك باشلری نه آغریر نه ده دونر.

۲۰.برده بگندکلری میوه لرله،

۲۱.و آرزولایاجقلری قوش أتلري،
۲۲.(اونلر ایچون) ایری کوزلی (کوزل یوزلي) جنّت قیزلری.
۲۳.کون کورممش صاقلی اینجیلر کبي
۲٤.دنیاده ایشله دکلری کوزل ایشلره (کوزل بر) قارشولق ایچون.
۲٥.اونلر جنّتده نه بر بوش لاف دویارلر، نه ده (سزلر بعض کناهلر ایشله مشدیکز، دییه) بر باشه قاقمه.
۲٦.آنجق بر سوز ایشیتیرلر:سلامه (قارشولق آلینوب ویریلن یینه)سلام.
۲۷.دفترلری صاغدن ویریلنلر، نه موتلی او اصحاب یمینه!
۲۸.(اونلر ایچون) دال باصدی کیرازلر،
۲۹.طولغون صالقیملی موزلر آلتنده
۳۰.و اوزامش خوش بر کولکه ده،
۳۱.شیریل شیریل دوکوله رك چاغلایان صو کنارلرنده،
۳۲.صاییسز میوه لر آراسنده،
۳۳.توکنمه ین و ییئیلمسی یاساقلانمایان
۳٤.یوکسك قابارتیلمش دوشکلر(اوستنده درلر.)
۳٥.کرچکدن بز (حوری قیزلرینی یاده دنیاده قوجالمش قدینلری کنچلشدیره رك)یپ یکی بریارادیلیشله یاراتمشزدر.
۳٦.بویله جه اونلری هپ باکره قیزلر قیلدق.
۳۷.قوجه لرینه طوتغون (و دوشکون، هپ کوزل سوزلر سویله ین، اوتوز اوچر یاشنده)یاشیتلر یاپدق.
۳۸.جنّت اهلی اولان اصحاب یمین ایچون.
۳۹.بونلرك بر چوغی اولکیلردن،
٤۰.بر چوغي ده صوکره کیلردندر. (یعنی بونلر سابقون کبی آز دگل، چوقدرلر)

٤١.اصحاب شمال ایسه، او اوغورسزلر نه کوتو حالده لر!

٤٢.ایچلرینه ایشله ین بر آلو و قیزغین صو ایچنده درلر.

٤٣.برده اوزرلرنده قاپ قره طوماندن بوغوجی بر کولکه،

٤٤.(که او) نه سریندر، نه ده خوشدر.

٤٥.چونکه اونلر بوندن اوکجه شیماریقلق ایچنده کیفلرینه دوشکوندیلر.

٤٦.و بویوك کناهلر اوزرینه دیرنییورلردي

٤٧.برده دییورلردیکه:"ئولدیگمز و بر طوپراق، بر کمیك ییغینی اولدیغمزده مي، کرچکدن بزمی دیریله جکمشز؟

٤٨.اوکجه کلوب کچمش بابالریمزده مي؟"

٤٩.(ای رسولم) اونلره سویله:"کسینلکله بتون اوّلکیلر و صوکره کیلر.

٥٠.بللی بر کونك بیلینن بر دیلیمنده چاره سز طوپلانا جقلردر."

٥١.صوکره (طارتیشماسزکه) سز ای صاپقینلر، یالانجیلر!

٥٢.البته بر آغاچدن، زقّومدن ییه جکسکز.

٥٣.قارینلریکزی اونکله طولدیراجقسکز

٥٤.(بونکله چوق صوسایاجغکز ایچون، اوستنه) او قاینار صودن ایچه جکسکز

٥٥.اویله که (اصلا طویمق اوزره) صویه قانمایان دوه لرك صویه صالدیریشی کبی ایچه جکسکز.

٥٦.ایشته او کون اونلره (جهنّمه باشلانغیچ اولارق) صونولاجق قونوقلق بودر.

٥٧.سزی بز یاراتدق، دها طوغریلامایاجقمیسز؟

٥٨.شیمدی کوردیکزمی او دوکدیککز مني يي؟

٥٩.اونی سزمی یاراتییورسکز، یوقسه بزمي یز یارادان؟

٦٠.آراکزده ئولومی بز بلیرله دك و بز دیله دیگمزی یرینه کتیرمکدن چاره سزده دگلز.

٦١.یریکزه بکزرلریکزی کتیرمه یه، بیلدیککز قیلیقلریکزی دگیشدیرمه یه و بیله مه یه جککز بر صورتده سزی وار ایتمه یه ده کوجمز یتر.

٦٢.(مادام) ایلك یارادیلیشكزی بیلدیكز. او حالده (سزی ایكنجی كز دیریلته بیله جگمزي) دوشونسه كز.

٦٣.شیمدی سویله یك او أكمكده اولدیغكز شیلری.

٦٤.اونی سزمی بیتیرییورسكز، یوقسه بزمي؟

٦٥.دیله سه یدك او أكینی چر چوپ حالنه كتیریردك ده شویله كوه لردیكز.

٦٦.طوغریسی یاپدقلریمز هپ بوشه كیتدی بورچلاندق.

٦٧.داها طوغریسی بوس بوتون یوقصول قالدق.

٦٨.شیمدی ایچمكده اولدیغكز صویي بیلدیرك بكا.

٦٩.اونی بلوطدن سزمی ایندیردیكز، یوقسه ایندیرن بزمی یز؟

٧٠.ایسته سه یدك اونی آجی بر صو یاپاردق. شكر ایتسه كزه!

٧١.شیمدی چاقوب طوتوشدیرمقده اولدیغكز آتش! بكا سویله یك:

٧٢.اونك آغاجنی (ویا بكزر أنرژی قایناقلريني) سزمی یاراتدیكز، یوقسه بزمي یز یاراتان؟

٧٣.بز بو آتشی بر درس و چولده كی یولجیلره یارارلی قیلدق.

٧٤.او حالده یوجه ربكك آدینی تسبیح ایت.(سبحان ربی العظیم)

٧٥.خیر! ییلدیزلرك یرلرینه یمین ایدرمكه،

٧٦.بونك كرچكدن نه بویوك بر یمین اولدیغنی اگر بر بیلسه كز!

٧٧.طوغریسی او قران كریمدر.

٧٨.لوح محفوظده صاقلیدر.

٧٩.اوكا ترتمیز اولانلردن باشقه سی ال سورمسین.

٨٠.عالملرك ربندن ایندیریلمه در.

٨١.شیمدی سز، بو سوزیمی كوچومسه یورسكز؟

٨٢.و اللّهك (بویله لكله) ویردیگی رزقكزه شكر ایده جك یرده اونیمی یالانلایاجقسكز؟

٨٣.(او حالده هایدی سزی كوره لم هله) جان بوغازه طایاننجه، باقار قالیرسكز.

۸۴.بز ایسه او جان چکیشدیرنه، سزدن چوق داها یاقینز،اما سز کوره مزسکز.

۸۵.(هایدی باقالم اگر) دیریلوب یاپدقلریکزه قارشولق کورمه یه جکسه کز (بو سزك الکزده ایسه)

۸۶.(بوغازه قدر طایانان) او روحی کری چویرسه کزه (کوره لم!) سوزیکزده طوغری ایسه کز)

۸۷.

۸۸.اما ئولن کیشي، مقربوندن (اللّهه یاقین اولان سابقوندن) ایسه،

۸۹.آرتق اونك ایچون راحتلق، خوش رزق و نعیم جنّتی واردر.

۹۰.(او کیشی دفتری صاغ الندن ویریلن) اصحاب یمیندن ایسه،

۹۱.آرتق سکا (سنك کبی قرداشلرندن)سلام اولسون!

۹۲.(یوق) او ئولن یالانلایان صاپیقلردن ایسه،

۹۳.اوکاده قاینار صودن بر قونوقلق صونولور.

۹۴.برده جهنّمه آتیلیش.

۹۵.ایشته بودر کسین (یاشاناجق)کرچك.

۹۶.او حالده یوجه ربکك آدینی تسبیح ایله آك. .(سبحان ربی العظیم)

پولسز دیلکچه

سوکیلی اننه جکم، باباجغم!

بتون دویغو و دوشونجه لریمی دیله کتیره بیلسه یدم، سزه شونلری سویله ملَك ایسترد‌م. سورکلی بر بویومه و دگیشمه ایچنده یم. سزك چوجوغکز اولسه م ده سزدن آیری بر کیشیلك کلیشدیرییورم. بنی طانیمه یه وآکلامه یه چالیشك .دکه مه ایله اوگرنیرم. بکا آیاق اویدیرمقده کوچلك چکه بیلیرسکز. اویونده، آرقداشلقده و اوغراشلرمده اوزکورلك طانییك. بنی هر یرده، هر زمان قورویوب قوللامایك .طاورانیشلریمك صوکوچلرینی کندم کوروسه م داها ایی اوگرنیرم. بیراقك کندی ایشمی کندم کوره یم. بویودیکمی باشقه ناصل آکلارم؟

بویومه یي چوق ایسته یورسه م ده آرا صیره یاشمدن کوچوك طاورانمقدن کندیمی آلامییورم. بونی اونمسه مه یك. اما سز بنی شیمارتمایك. هپ چوجوق قالمق ایسترم. صوکره. هر ایسته دیکمی آلده ایده مه یه جکمی بیلییورم. آنجق سز ویردکجه آلمدن ایده مییورم. بکا یرلی یرسز سوزده ویرمه یك. سوزیکزی طوتامایننجه سزلره گوکنم آزالییور.

بکا کسین و قرارلی طاورانمقدن چکینمه یك. یولدن صاپدیغمی کورنجه بنی صینیرلایك. قویدیغکز قورالار و یاساقلرك هپسنی بکندیکمی سویله یه مم. آنجق، هیچ قیسیتلامایننجه نه یاپاجغمی شاشیرییورم. طوتارسز طاوراندیغکزی کورنجه هم بوجالایور، هم ده بوندن یارارلانمدن ایده مییورم. اوگوتلریکزدن چوق طاورانشلریکزدن اتکیلندیکمی اونوتمایك.

بنی اگیتیرکن آرا صیره یاکلیشلر یاپابیلیرسکز. بونلری چابوق اونوتورم. آنجق بریریکزه صایغی و سوکیکزك آزالدیغنی کورمك بنی یاره لار و سورکلی تدیرکین ایدر. چوق قونوشوب، چوق باغیرمایك. یوکسك سسله سویله نلری پك دویمام. یوموشاق و کسین سوزلر بنده داها ایي ایز بیراقیر."بن سنك یاشکده ایکن" دییه باشلایان سویلولری هپ قولاق آردینه آتارم. کوچوك یاکیلغیلریمی بویوك صوچمش کبی باشمه قاقمایك. بکا یاکیلمه پایي بیراقك. بني، قورقوتوب سیکدیره رك، صوچلیلق دویغوسی آشیلایارق اوصلاندیرمه یه چالیشمایك. یارامازلقلرم ایچون

بنی کوتو چوجوقمشم کبی یارغیلامایك. یاکثلیش طاورانیشم اوزرنده طوروب دوزلتك. جزا ویرمدن اوکثجه بنی دیکثله یك. صوچمی آشمدیغی سوره جه جزامه قاتلانا بیلیرم.

بنی دیکثله یك. اوگرنمه یه أك یاتغین اولدیغم آنلر، صورو صوردیغم آنلردر. آچیقلامه لریکز قیصه و اوزلی اولسون. بنی یته نکلریمك اوستنده ایشلره زورلامایك. اما باشارا بیله جگم ایشلری یاپمه می بکله یك. بکثا کوگندیگگزی بللی ایدك. بنی دستکله یك؛ هیچ دگلسه چابه می اوگك.

بنی باشقه لریله قارشولاشدیرمایك؛ اوموتسزلغه قاپیلیرم. بندن یاشمك اوستنده اولغونلق بکله مه یك. بوتون قوراللری بردن اوگرتمه یه قالقمایك؛ بکثا سوره طانییك.

یوزده یوز دوروست طاورانمدیغمی کورنجه اورکمه یك. بنی کوشه یه صیقیشدیرمایك؛ یالانه صیغینمق زورنده قالیرم. سزی چوق بوکثالتسه م بیله صوغوق قانلیلغکزی ییتیرمه یك. قیزغینلغکزی حقلی کوره بیلیرم، اما بنی آشاغیلامایك. هله باشقه لرینك یاننده اونوریمی قیرمایك. اونوتمایکگه بن ده سزی یابانجیلرك اوکنده کوچ طورروملره دوشوره بیلیرم.

بکثا حقسزلق ایتدیگگزی آکثلاینجه آچیقلامقدن چکینمه یك. عذر دیله ییشکز سزه اولان سوکمی ازالتماز؛ ترسنه، بني سزه داها چوق یاقلاشدیرر. اصلنده بن سزلری اولدیغکزدن داها ايي کورویورم.

بکثا کندیکزی یاکثلماز و ایریشیلمز کوسترمه یه چابالامایك. یاکثلدیغکزی کورنجه اوزونتوم بویوك اولور. بیلییورم، آرا صیره سزی اوزویور، بلکه ده دوش قیریقلغنه اوغراتییورم. بکثا ویردکلریکزك یاننده بندن ایسته دکلریکزك چوق اولمدیغني ده بیلییورم. یوقاریده صیره لادیغم ایستکلر سزه چوق کلدیسه بر چوغندن وازکچه بیلیرم؛ یترکه بنی بن اولارق سوه جگگزه اولان اینانجم صارصیلماسین.

بندن "اورنك چوجوق" اولمه می ایسته مزسه کز، بن ده سزدن قصورسز آنا بابا اولمه کزی بکله مم. سوه جن و آکثلاییشلی اولمه کز بکثا یتر. سزك چوجوغکز اولارق طوغمق المده دگلدی. اما سچمه حقم اولسه یدي، سزدن باشقه کیمسه نك چوجوغی اولمق ایسته مزدم.

سوکیلر، چوجوغکز.

بربرلرینه قیریلان ایکی ارقداشدن بري، اوزون بر ارادن صوکره دیگرینك قاپوسنی چالار.

- کیم او؟ دییه سسلنیر ایچرده‌کی.

- بنم، دیر قاپویي چالان.

- بوراده ایکیمزه برلکده یر یوق، دییه جواب ویرر اوبوری.

ارادن اوزونجه بر زمان کچر، یینه بر اوموتله تکرار چالار سودیگی ارقداشنك قاپوسنی.

- کیم او؟ دییه صورار یینه ایچرده‌کی.

- سنم، دیر بو سفر کلن. و قاپو صوکنه قدر ارالانیر.

بریسنك قلبنده تخت قورمق، سوکیسنی قازانمق ایسته‌یورسه‌کز، اویله سنه سوملیسکزکه، بنلگکزی بیراقوب عادتا او اولملیسکز. (فنا فی الاخوان!)

مولانا

پشین آلینمش اجرت

کیجه نڭ اولدقجه ایلرله مش بر وقتنده اوزل بر قلینیگڭ اوکنده طوران تاقسیدن اوچ کیشی ایندی. شوفور یاری بایغین یاشلیجه بر آدمڭ بر قولنه عین یاشلرده کورونن خانمی ایسه دیگر قولنه کیره رك سوروکله یه رك و زورلقله آدیملادقلری قیصه جق یولڭ صوکنده اپچریده کی کوروليلرجه کورولدیلر. همن سدیه یه آلینان آدمی عاجل سرویسه دیگرینیسه دانیشمه یه آلدیلر. بعض شیلر صوردیلر. یاتیریلان یاقیننڭ کیملگنی ایسته یه رك آلدقلری بیلکیلری بویوکجه بر دفتره یازدیلر.

کوتوره بیله جگی الڭ یاقین یر بوراسیدی. بو آراده سرویسده بر قوشوشدیرمه جه در باشلادی. و چوق قیصه بر سوره صوکره یانه کلن دوقتور کچمش اولسون أفندم دیدی. خسته کزڭ طورومی أیي دگل. اونی همن عملیاته آلمه مز کرك. اوزمان دوقتوریمزی چاغیرمدن اوکجه بنی باغیشلارسه کز بر قاچ شی صورمه م کركییور. قادینجغز ذاتاً دوقتورڭ او بیچاق کبی ایلك سوزجگیله صارصیلمشدی. طورومی أیي دگل... بوندن صوکره سی نه اولابیلیردیکه؟ دوقتور دوام ایتدی: قان کرکه جکدر. بعض ایشلریکزی قوغالایاجق آیاغنه چابوق بریلری لازم. کیمکز کیمسه کز یوقمی؟

بزمکی صانکه دیگلر کبیدی اما بللیدیکه سویله نلردن هیچ بر شی آکلامایوردی. طوکوق، آکلامسز، و یاغمور کبی بوشانمه یه هر آن حاضر کوزلرله اویله جه باقییوردی. قورومشجه سنه طامارلری دریسندن فیرلامش أللرینی کوکسنڭ اوزرنده قاووشدیروب یره باقا قالدی. بریکی تکرار سوزه کیردی. أمکلی صاندیغی ویا سیغورطه دن بر صاغلق قارنه کز وارمی؟ یاده کیدرلری قارشولایاجق حالده میسکز

کوزلرینه طولان یاشلری بوروشوق مندیلنه سیلرکن بر قاچ کز بر أویمز وار اوغلم دیدی. بر أویمز. بویله بر کونده بریجك جان یولداشنه یار اولمایاجق ایدیسه داها نه یه یاراردیکه بو طاش ییغینی. هیچ دوشونمدی بیله. تام او صیره ده سرویسدن تلاشله کلن بری بر شیلر سویله دی.

یرندن فیرلایان اوکثلکلی آدم سرویسه طوغری قوشارجه‌سنه یورورکن دانیشمه بولومنده‌کینه جمال بگی آرایك دیدی.

دالندن دوشمك اوزره اولان قورو بر یاپراق کبی صاللانان یاشلی قادینی اوراده‌کی بر قولتوغه زورله اوتورتابیلدیلر.

و آرادن چوق کچمدن صاچلری آزیجق دوکولمش پارلاق چهره‌لی بری خیزله ایچری یه کیردی. همن آیاغه قالقان قاپوده‌کی باشلادیلر افندم دیدی. یکی کلن ایبجه خیزلانارق بر قاپودن طالدی. یاشلی قادینه ییللر کبی کلن ایکی ساعت صوکره پشندن یاردیمجیلریله طیشاری یه چیقان جمال بگ تام اوکنده طوردی و کولومسه یه‌رك قادینجغزك یوزینه باقدی. ألنی چوکوك اومزینه قویارق هایدی کچمش اولسون تیزه‌جگم دیدی. مراق ایتمه عموجه‌مز چوق أیی یارین کوروشورز. داها صوکره اوراده‌کیلره بعض أمرلر ویرن جمال بگ اویالانمادی آیریلدی.

قادینجغز ایکی کون صوکره یوغون باقیمدن چیقاریلان و ترتیز بر اوطه یه آلینان بگنك یاننده اون بش کون بوینجه قالدی. هرکس اوکا و أشنه چوق أیی طاورانییوردی. نه قان ونه‌ده بر باشقه شی ایسته‌ین واردی. او قدرکه هم قوجه‌سی هم ده کندیسی کوندن کونه کوزله کورولور بر ایبلشمه ایچنده یدیلر. اوسته‌لك بوراسی أولرندن چوق راحت ایدی.

هپسی چوق أییدی ده یا بو اوزل باقیم نه اولاجقدی؟ بیچاره قادین بو صورویی دوشوندکجه اورپرییوردی. عجبا أولری بو یاپیلان کیدرلری قارشولایابیلیرمیدی؟ باشده سویله‌مشدی یالکزجه بر اوجکلری اولدیغنی. بر شی دیمدکلرینه کوره دیمککه قبول ایتمشلردی. ایچندن: بسبللی کتیروب أوك طاپوسنی ویریرم غیری آزیمزی چوغه صایسینلر. هله محمد افندی بر ایبلشسین ده دییه کچیرییوردی.

و بر صباح آرتق طابورجی اولاجقلرینی سویله‌دیلر. بر همشیره یاشلی قادینی جمال بگه کوتوردی. او کونه قدر صانکه امان راحتسز اولماسینلر دیرجه‌سنه کندینی بر شکلده اونلردن اوزاق طوتمه یه چالیشان آدم، اوطوردیغی ماصادن صایغیله قالقوب اونی قارشولادی و یر

كوستردى. اوكَنده ييغينله كاغدلر واردى. كچمش اولسون سليمه تيزه دييه اسميله سسلنه‌رك
كولومسه‌دى جمال بگ. آرتق جمال عموجه‌يى أوه كوتوره بيليرسكُ. بر قاچ شى يازدم. شيمدى
حاضرلارلر و سكُا ويررلر. آمبولانسمزده سزى أويكَزه بيراقاجق.

قادينجغزكُ طوداقلرى تيتره‌دى: ألله سزدن راضى اولسون ياوروجغم. دييه ايكُله‌دى،
ككه‌له يه‌رك. يالكز بورجمزى ناصل اوده‌يه‌جكز؟ اويمزكُ طاپوسى ..كى ..كى .. كيدرلر.؟ جمال
بگ آياغه قالقدى كلوب ياشلى قادينكُ أللرينى طوتدى. كوزلرى نمليدى. بو كورديگك ير بنم
سليمه تيزه ديدى. بن اجرتمى يگرمى ييل اوكَجه محمد عموجه‌دن پشين اولارق آلمشدم. چاره‌سز
بر چوجقكن ياتيلى اوقوله يازيلابيلمم ايچون شهره كيديش دونوش پاره‌مى او ويرمشدى. طول
آنامه داها سزه و سزكُ كبى آلتون يوركلى انسانلره چوق بورجم وار بنم
قولتوغنه ييغيلديغى يردن قومشوسنكُ اكَ صوكُ ييللرجه اوكَجه كورديگى سويملى چوجوغنى
آنجق چيقارابيلن ياشلى قادين بوغوق بر سسله فيصيلداندى. جمال.. كرچكدن سنميسكُ
ياوروم؟

درواس

دیرلر: امویّه دن هشامكْ

دورنده، یاقینلرنده شامكْ،

اوچ ییل اُکین اولمامش قوراقدن.

جان قیبنه دوشمش آرتیق عُرْبَان.

هر خیمه مزار اولوب قاپانمش:

آلتنده بش اون قَدید اوزانمش!

باقمشکه مشایخِ قبائل:

صبیریلمایاجق بو دردِ هائل؛

بر قریه ده طوپلانوب، دیمشلر:

طوردقجه هلاکمز مقرَّر.

مادام شیوخی یز بو خلقكْ،

قالقكْ کیده لم هشامه، قالقكْ.

بر طویسه خلیفه مز بو حالی؛

وار مرحمت ایتمك احتمالی.

هیچ آق صقالیله بر آلایِ پیر،

أيلر ده اميره حالی تصویر،

کورمزمی او، خلقی رحمه شایان؟

سلطانسه ده طاش دگل یا: انسان!

تکلیفی قبول ایدر بوتون ناس؛

دیرلر، یالکز: "بولونسه درواس.

سناً دها پك چوجوقدر امّا

اولماز او قدر طلاقت اصلا."

وقتا که کیرر شیوخ شامه.

درحال خبر کیدر هشامه:

دیرلرکه، بش اون قبیله کلدی.

دیر: کلسینلر سرایه شیمدی.

برلکده چوجوق طالار حضوره،

اوّلجه دعا ایدر ده صوکره،

هیچ پرواسز کیرر کلامه..

لکن بو تحف کلیر هشامه؛

دیر :صوص آ چوجوق، بویوك طوروركن،

سوز صادر اولورمی هیچ کوچوکدن؟

درواس او زمان کلامی تکرار

تسخیر ایله دیر: "نه‌در بو آزار!

مقیاسیمیدر ذکاوتكٔ سِنّ؟

درواسی چوجوقمی ظنّ ایدرسكٔ؟

بر دیگله ده صوکره کور چوجوقمی؟

انصاف نه‌در او سزده یوقمی؟

بن سویلیه‌یم ده بر افندیم،

صوصدورمق ألکده‌در افندیم."

درواس باقار ملکده سس یوق؛

مجلسده دگلکه سس، نفس یوق؛

معتادی اولان طلاقتیله

باشلر سوزه أسکی شدّتیله:

"اوچ ییل متمادیاً قوراقلر،

امثالی کورولمش صیجاقلر،

صامانمزی قوروتدی کیتدی؛

مذروعاتك عمومی بیتدی.

بیکْلرجه چادیر قاپاندی قالدی،

چول محشرِ موت شکلی آلدی!

شهریلری بسله ین قبائل،

کوی کوی کزییور ذلیل و سائل

حاتملره جود ایدن او عربان

نان پاره یه جان ویرر بو کون، جان!

چیپلاقلری کیدیرن ده عریان،

کوملکسزدر ذکور و نسوان!

آچلق أجلك ظهیری اولدی:

باشدن باشه چول جسدله طولدی.

هر کوشه ده بیك آجیقلی فریاد..

یوق بر یردن صدایِ امداد.

شبّان بوتون اختیاره دوندی!

پیرانِ بَرْپا مزاره دوندی!

یوق والده لرده سوتکه: طوتسون،

اولادینی أمزیروب اویوتسون.

ظنّم، بزه منفعلکه مولی:

بر بادیه خلقی یاندی، حالا

بر طامله صو ایمه یور سمادن،

شبنم بیله دوشمه یور دعادن!

بیکلرجه دعایه بر اجابت

کوسترمدی بارکاهِ رحمت.

آرتق سکا التجایه کلدك،

ردّ ایتمز ایسهڭ رجایه کلدك:

کورمکده یز أی امیرِ عادل،

-انکاری بونڭ دگل یا قابل-

یوق سنده کی احتشامه پایان؛

بزلرسه آلای آلای سفیلان!

بر یانده دیمککه فضله وار چوق؛

حیفاکه اوبر طرفده هیچ یوق.

اویله یسه براز توازن ایستر.

اوّل بنی دیڭله، صوكره حقّ ویر:

نردن بولدك بو احتشامی؟

خلقكمی، سنكمی، خالقكمی؟

اللّهك ایسه اگر بو ثروت،

بزلر ده اونك قولیكن، البت

بر پای طلبنده حقّمز وار..

انصاف اولاماز بو حقّی انكار.

خلقكسه شو بی نهایتِ اموال؛

ویر، ایتمه حقوقِ غیری پامال.

یوق؛ بویله ده اولمایوب ده كندی

مالك ایسه -چونكه فضله- شیمدی.

بی وایه‌لره تصدّق أیله...

دردنجیسی وارسه هایدی سویله!

مبهوت ایدرك هشامی صوڭ سوز،

حضّاره دیمش: كلك بولك سوز!

یوق بنده جوابِ ردّه قدرت..

حیرت، بو جوانِ دهایه حیرت!

ایجاب ایدیور که شمدی انصاف:

مسئولی همان اولنسون اسعاف.

محمد عاکف أرصوی، صفحات